

**”Että lapsetkin saisivat tietää maailman asioista” – Koululaisten
näkemyksiä ja kokemuksia Helsingin Sanomien Lasten uutisista**

Rebekka Katko

Journalistiikan maisterintutkielma

Kevät 2018

Kieli- ja viestintätieteiden laitos

Jyväskylän yliopisto

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta – Faculty Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta	Laitos – Department Kieli- ja viestintätieteiden laitos
Tekijä – Author Rebekka Katko	
Työn nimi – Title ”Että lapsetkin saivat tietää maailman asioista” – Koululaisten näkemyksiä ja kokemuksia Helsingin Sanomien Lasten uutisista	
Oppiaine – Subject Journalistiikka	Työn laji – Level
Aika – Month and year Huhtikuu 2018	Sivumäärä – Number of pages
Tiivistelmä – Abstract <p>Helsingin Sanomat on tehnyt maaliskuusta 2016 lähtien alakoululaisille suunnattuja Lasten uutisia, joiden tarkoituksena on saada lapset kiinnostumaan uutisista ja ymmärtämään niitä paremmin. Työssä tutkittiin laadullisen tutkimuksen keinoin, miten Helsingin Sanomat on onnistunut tässä. Tavoitteena oli selvittää alakouluikäisten lasten näkemyksiä ja kokemuksia heille suunnatuista uutisista ja verrata niitä Lasten uutisten aikuisten tekijöiden tavoitteisiin sekä aiempaan lasten uutisten ja uutiskriteerien tutkimukseen. Tarkoituksena oli myös saada selville, miten Lasten uutiset soveltuvat niiden kohderyhmän nuorimmille ja vanhimmille lapsille eli 1.- ja 6.-luokkalaisille.</p> <p>Aineisto koostui 14 lapsen sekä Lasten uutisten tuottajan ja toimitusharjoittelijan teemahaastatteluista. Lapsista 9 oli seurannut Lasten uutisia muutaman viikon ajan. Heistä neljä oli 6.-luokkalaisia ja viisi 1.-luokkalaisia. Kolmasosa lapsista oli 10–13-vuotiaita, jotka olivat osallistuneet Lasten uutisten tekoon koululaistoimittajina ja seuranneet niitä pidempään. Lasten haastatteluissa käytettiin toiminnallista teemahaastattelua, joka kehitettiin Piaget’n kehityspsykologisen teorian pohjalta tätä tutkimusta varten. Aineistoa analysoitiin laadullisen sisällönanalyysin keinoin.</p> <p>Tutkimustulokset osoittavat, että Helsingin Sanomat on onnistunut tekemään kohderyhmäänsä kiinnostavia monipuolisia uutisia. Lasten uutiset sopivat sekä 1.-luokkalaisille että 6.-luokkalaisille, sillä molemmat löysivät niistä itseään kiinnostavaa sisältöä. Ikäryhmien välillä ei havaittu merkittäviä eroja siinä, minkälaiset uutiset heitä kiinnostivat. Kiinnostavuutta selittivät enemmän yksilölliset erot, kuten harrastukset. Poliitiikkaan liittyvät uutiset eivät kiinnostaneet suurinta osaa lapsista, koska he eivät kokeneet ymmärtävänsä niitä. Vanhimmat lapset ymmärsivät vähän paremmin haastavimpia aiheita ja osasivat analysoida myös Lasten uutisten muotoa.</p> <p>Suurin osa lapsista erotti lapsille tarkoitetut uutiset aikuisille suunnatuista ja osasi kuvailla niiden ominaispiirteitä kuten värikyyttä, iloisuutta, selkeää kieltä ja lapsia koskettavia aiheita. Kaikki haastateltavat pitivät tärkeänä sitä, että lapsille tehdään erikseen omia uutisia ja olivat pääosin tyytyväisiä Lasten uutisiin. Lapset eivät juurikaan muuttaisi Lasten uutisia, mutta osa toivoi uutisten olevan pidempiä ja ikäviin uutisiin toivottiin positiivista ”miten lapset voivat auttaa asiaa” -näkökulmaa. Nuorimmat lapset toivoivat lisää videoita, jotta niitä voisivat katsoa sellaisetkin lapset, jotka eivät vielä osaa lukea.</p>	
Asiasanat – Keywords journalistiikka, lapsi, lasten uutiset, lasten oikeudet, uutinen, uutiskriteerit	
Säilytyspaikka – Depository	
Muita tietoja – Additional information	

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Teoria ja tutkimuksen tausta	3
2.1	Lasten oikeudet	3
2.2	Aiempi lasten uutisten tutkimus	4
2.3	Keskeisenä käsitteenä uutinen	8
2.4	Lasten ajattelun kehitys	12
2.5	Lasten uutiset Suomessa ja muissa Pohjoismaissa	14
2.6	Tutkimusongelma ja tavoitteet	17
2.7	Tutkimuskysymykset	18
2.8	Tutkimuskohteena alakouluikäiset lapset	18
2.9	Menetelmänä teemahaastattelu	19
2.9.1	Toiminnallisen haastattelumetodin kehitys	20
2.10	Lasten haastattelun etiikka	24
2.11	Haastattelujen toteutus ja analyysi	26
3	Tulokset	29
3.1	Haastateltavien taustatiedot	29
3.2	Aikuisten tekijöiden tavoitteet lasten uutisille	30
3.3	Lasten käsitykset uutisista	31
3.3.1	Mikä on uutinen?	31

3.3.2	Aikuisten uutinen ja sen ymmärtäminen.....	33
3.3.3	Lasten uutinen ja sen ymmärtäminen.....	35
3.3.4	Aikuisten ja lasten uutisten ero	37
3.4	Lasten mieltymykset, toiveet ja kehitysehdotukset Lasten uutisille	40
3.4.1	Mitä uutisia ei toivottu Lasten uutisiin?.....	40
3.4.2	Mitkä jutut kiinnostivat ja eivät kiinnostaneet lapsia?	41
3.4.3	Harrastukset toivotuimpia uutisaiheita.....	49
3.4.4	Lasten uutisiin osallistuminen kiinnosti suurinta osaa.....	52
3.4.5	Kehitysehdotuksia	54
3.5	Miten eri-ikäisten lasten käsitykset erosivat toisistaan?	57
3.6	Miten lasten kokemukset ja näkemykset vastaavat aikuisten tekijöiden tavoitteita?..	59
4	Tutkimuksen arviointi	61
5	Pohdinta ja johtopäätökset	63
5.1	Vinkkilista lasten haastattelututkimuksiin	64
5.2	Jatkotutkimusaiheita.....	65
	Kirjallisuus	
	LIITE 1 Haastattelurunko lapsille	
	LIITE 2 Haastattelurunko aikuisille Lasten uutisten tekijöille	
	LIITE 3 Lasten II. haastattelutehtävän otsikot ja kuvat	
	LIITE 4 Tutkimuslupa-anomus rehtorille	

LIITE 5 Tutkimuslupa-anomus 1.- ja 6.-luokkalaisten lasten vanhemmille.....

LIITE 6 Tutkimuslupa-anomus koululaistoimittajien vanhemmille.....

1 Johdanto

Useiden sanomalehtien tilaajamäärät ovat laskeneet jo vuosikausia. Jotta mediatalat menestyisivät tulevaisuudessa, on niiden houkuteltava asiakkaiksi uusia mediankäyttäjäsukupolvia. Tähän tarpeeseen vastaa muun muassa vuonna 2016 lanseeratut Helsingin Sanomien Lasten uutiset. Sen tavoitteena on tehdä lapsille ymmärrettäviä ja kiinnostavia uutisia ja saada heidät seuraamaan uutisia pienestä pitäen (Fröman 2017).

Helsingin Sanomien tilaajamäärä kasvoi vuonna 2017 ensimmäistä kertaa 25 vuoteen. (Helsingin Sanomat 2018). Syyksi ei varsinaisesti mainittu Lasten uutisia, vaan digitaalisten tilausten suosio. Lasten huomioimisella voi kuitenkin olla yhteys tilaajamäärien kasvuun, sillä suuri osa uusista tilaajista on sen ikäisiä, että heillä voisi olla alakouluikäisiä lapsia. Yli puolet uusista tilaajista vuonna 2017 oli alle 45-vuotiaita aikuisia (Helsingin Sanomat 2018). Helsingin Sanomilta ei voi ostaa pelkästään Lasten uutisia, vaan ne tulevat automaattisesti osana muita tilauksia. Siksi pelkästään Lasten uutisten suosion yhteyttä tilaajamäärän kasvuun ei voi varmuudella tietää, mutta se saattaa olla yksi vaikuttava tekijä.

Ajatus Lasten uutisten tutkimisesta lähti kytemään siitä, kun pidin mediatyöpajaa alakouluikäisille lapsille Savonlinnassa kesällä 2016. Työpajassa lapset tutustuivat ensin paikalliseen maakuntalehteen Itä-Savoon. Lasten oli vaikea ymmärtää sanomalehden uutisia, eivätkä niiden aiheet kiinnostaneet heitä. Yksi osallistuja kysyi jo ennen työpajan alkua, miksi uutisissa ei ole koskaan mitään lapsia kiinnostavaa ja miksei lapsilta kysytä, mitä mieltä he ovat asioista. Kun näytin heille Helsingin Sanomien Lasten Uutisten verkkosivuja, lapset aivan kuin heräsivät eloon. He halusivat klikata auki useita uutisia, ensimmäisenä lasten tiedekysymyksen, jonka otsikko kuului ”Miksi kakkaa ei voi syödä?”¹ Aikuisille suunnattuja sanomalehtiä lukiessa varsinkin nuorimmat lapset olivat miltei nukahtaneet.

Tällä hetkellä Helsingin Sanomien Lasten Uutisia on tehty yli kaksi vuotta, eikä niistä tai niiden yleisöstä ole vielä lainkaan aiempaa tutkimustietoa. Halusin tietää, minkälaisia

---

¹ Helsingin Sanomien Lasten uutisten verkkosivuilla 10.6.2016 julkaistu ”Miksi kakkaa ei voi syödä?” -uutinen löytyy nykyään Helsingin Sanomien verkkosivujen tiede-osiosta. <https://www.hs.fi/tiede/art-2000002905482.html>. (Haettu 23.4.2018)

tavoitteita Helsingin Sanomilla on Lasten uutisille ja millaisia kokemuksia ja näkemyksiä Lasten uutisia seuranneilla lapsilla on niistä. Lasten uutisia tekevät pääosin aikuiset, vaikka mukana on myös vapaaehtoisia lapsia haastattelijoina ja asiantuntijoina. Siitä herää kysymys, miten aikuiset pystyvät tekemään lapsia kiinnostavia ja heille soveltuvia uutisia. Entä onko mahdollista tehdä uutisia 6–12-vuotialle lapsille niin, että ne palvelevat kaikkia kohderyhmään kuuluvia ikäluokkia, joiden kehitysasteissa on kuitenkin suuria eroja?

2 Teoria ja tutkimuksen tausta

2.1 Lasten oikeudet

Tutkimus kytkeytyy Yhdistyneiden Kansakuntien Lapsen oikeuksien sopimukseen, jossa on määritelty kaikille alle 18-vuotiaalle kuuluvat ihmisoikeudet. Vuonna 1989 hyväksytty sopimus on ollut Suomessa lainvoimainen vuodesta 1991 lähtien. Yksi sen velvoitteista on taata, että lasten näkemykset otetaan huomioon. (Lapsen oikeuksien viestinnän yhteistyöverkosto 2018.) Lasten uutisten voidaan katsoa edistävän erityisesti seuraavia Lapsen oikeuksien sopimuksen kohtia:

”Sopimusvaltiot takaavat lapselle, joka kykenee muodostamaan omat näkemyksensä, oikeuden vapaasti ilmaista nämä näkemyksensä kaikissa lasta koskevissa asioissa. Lapsen näkemykset on otettava huomioon lapsen iän ja kehitystason mukaisesti.” (Lapsen oikeuksien viestinnän yhteistyöverkosto 2018, §12)

”Lapsella on oikeus ilmaista vapaasti mielipiteensä. Tämä oikeus sisältää vapauden hakea, vastaanottaa ja levittää kaikenlaisia tietoja ja ajatuksia yli rajojen suullisessa, kirjallisessa, painetussa, taiteen tai missä tahansa muussa lapsen valitsemassa muodossa.” (Lapsen oikeuksien viestinnän yhteistyöverkosto 2018, §13)

Edellä mainitut artiklat velvoittavat Suomen valtion takaamaan sen, että lapset saavat tietoa, heidän äänensä pääsee kuuluviin ja että heidän mielipiteensä otetaan huomioon yhteiskunnassa. Tämä koskee myös mediayhteiskuntaa, jossa näkemyksiä ja kokemuksia tuodaan julki ja jaetaan erilaisten medioiden kautta. Lasten mahdollisuudet aktiiviseen osallistumiseen mediassa ovat kuitenkin Suomessa melko vähäisiä, koska täällä on tällä hetkellä vain yksi päivittäin lapsia osallistava ja erityisesti lapsille suunnattu media, Helsingin Sanomien Lasten uutiset. Myös Lapsiasiavaltuutettu Tuomas Kurttila huomauttaa Lapsiasiavaltuutetun toimiston vuosikirjassa (2015, 17), että Suomella on vielä paljon kehitettävää lasten kuulemisessa, heidän näkökulmansa selvittämisessä ja ottamisessa huomioon päätöksenteossa. Lapsiasiavaltuutetun tehtävänä on yhdessä Lapsiasiainneuvottelukunnan kanssa edistää lapsen oikeuksien sopimuksen toteutumista ja kehittää lapsia koskevaa päätöksentekoa Suomessa. (Lapsiasiavaltuutetun toimiston vuosikirja 2015, 38).

Lasten oikeuksien komitea on vuonna 2001 kehottanut Lasten oikeuksien sopimuksen jäsenmaita parantamaan lasten kuvaa uutisissa, kannustamaan lapsia aktiiviseen osallistumiseen median parissa ja suojelemaan lapsia haitallisilta median vaikutuksilta (Kus, Karatekin, Öztürk & Elvan 2016, 136).

Myös YK:n lastenjärjestö Unicef (2003) on antanut Lasten oikeuksien sopimuksen pohjalta ohjeita lapsista uutisointiin. Ne koostuvat uutisointia ohjaavista periaatteista, ohjeista haastattelujen tekemiseen ja niistä raportoimiseen. Unicef painottaa, että lasten suojeleminen vahingoilta tulee aina olla ensisijainen prioriteetti: ”Suojelun tarpeen edelle ei mene lasten asioiden edistäminen, eikä lapsen oikeuksista tiedottaminen” (Unicef 2003, I, 3). Lasten suojelun tärkeys näkyy myös siinä, miten monella tapaa annetaan ohjeita siitä, miten ja missä tilanteissa lapsen henkilöllisyys täytyy salata. Osa ohjeista on kuitenkin sen verran yksityiskohtaisia, että voi olla haastavaa noudattaa niitä kiireisessä uutistyössä. Tällaisia ohjeita ovat esimerkiksi ”Lapsen tilanteen parhaiten tuntevalta ihmiseltä on tarkistettava jutun poliittiset, sosiaaliset ja kulttuurilliset seurannaisvaikutukset” (Unicef 2003, I, 5) tai ”Varmista lapsen kertomuksen paikkansapitävyys joko toiselta lapselta tai aikuiselta, mieluiten molemmilta” (Unicef 2003, III, 6). Tällaisiin varmistuksiin päivittäisessä uutistyössä tuskin on aikaa.

2.2 Aiempi lasten uutisten tutkimus

Uutisia on tehty erikseen lapsille 1970-luvulta lähtien monissa maissa kuten Yhdysvalloissa, Saksassa, Itävallassa, Alankomaissa ja Israelissa (Buckingham 1997 & Messenger Davies 2007, Alon-Tirosh & Lemish 2014, 111 mukaan). Ensimmäisenä lapsille omaa uutisohjelmaa alkoi tehdä Iso-Britannian yleisradioyhtiö BBC vuonna 1972 (BBC 2018). BBC:n 8–12-vuotialle tarkoitettu Newsround-ohjelma toimii yhä tänä päivänä ja sitä onkin tutkittu verrattain paljon.

Vuonna 2009 julkaistussa laajassa brittiläistutkimuksessa kuultiin yli 200 lasta heidän suhteestaan BBC:n lasten uutisiin verkossa ja televisiossa. Tutkittavat olivat 8–15-vuotiaita. He vastasivat kyselyyn, jossa kartoitettiin lasten demografisia taustoja, uutisten kulutustottumuksia ja kiinnostusta Newsroundin lasten uutisia sekä yleisesti uutisia kohtaan, ajatuksia aikuisten uutisista ja tapoja olla vuorovaikutuksessa medioiden, kuten Newsroundin kanssa. Oppilaat myös tekivät omassa luokassaan ryhmätöitä. Niissä he tarkastelivat

Newsroundin verkkosivuja ja keskustelivat siitä, mikä niissä kiinnosti, mitä uutisia, visoja, pelejä tai kuvia he haluaisivat klikata, mitä mieltä he olivat verkkosivujen ulkoasusta (design & layout), ja miten he parantaisivat verkkosivuja. (Carter, Messenger Davies, Allan & Mendes 2009, 5–7.)

Monet lapsista olivat ensimmäistä kertaa Newsroundin verkkosivuilla ja heitä kiinnosti erityisesti pelit, jotkin uutiset ja visuaaliset elementit. Suurin osa vanhemmista tutkimukseen osallistuneista Britannian yläkouluikäisistä eli 11–15-vuotiaista oli käynyt verkkosivuilla ennen tutkimusta. Heidän mielestään niiden sisältö ei kuitenkaan ollut chat-palvelua lukuun ottamatta tarpeeksi kiinnostavaa tai haastavaa heidän ikäisilleen. (Carter, Messenger Davies, Allan & Mendes 2009, 5–7.) Newsround on suunnattu 8–12-vuotiaille, joten on ymmärrettävää, että varsinkaan yli 12-vuotiaat eivät enää olleet kiinnostuneita siitä.

Kyselyn ja ryhmätehtävien lisäksi tutkimukseen osallistuneet lapset seurasivat Newsroundin televisio-ohjelmaa ja/tai verkkosivuja vähintään kerran viikossa kolmen viikon ajan ja pitivät niistä videopäiväkirjaa. Jokainen lapsi nauhoitti yhteensä kolme noin 10 minuuttia kestäväää videota. Niillä lapset vastasivat viikoittain vaihtuviin kysymyksiin, joiden teemoina olivat kansalaisuus, vuorovaikutus ja Newsroundin sisältö. (Carter, Messenger Davies, Allan & Mendes 2009, 7–8.)

Lasten videopäiväkirjoista selvisi, että he pitivät Newsroundia tärkeänä kanavana, jonka kautta lapset ja nuoret voivat ilmaista omia ajatuksiaan ja kuulla heitä kiinnostavia ideoita. Lapset kokivat, että ilman Newsroundia heillä ei olisi juurikaan mahdollisuuksia osallistua julkiseen keskusteluun, jossa lasten ääni ei yleensä pääse kuuluville. (Carter, Messenger Davies, Allan & Mendes 2009, 27.)

Britannian yleisradioyhtiö BBC:n ja neljän brittiläisyliopiston yhteistyönä syntyneessä tutkimuksessa saatiin selville, että noin 97 prosenttia lapsista piti uutisia kiinnostavina. Televisio oli suosituin väline seurata uutisia. Lähes puolet vastaajista sanoi, ettei koskaan käy Newsroundin verkkosivuilla. (Carter, Messenger Davies, Allan & Mendes 2009, 11.) Täytyy kuitenkin muistaa, että tutkimus on julkaistu lähes vuosikymmen sitten eli vuonna 2009, jonka jälkeen mediankulutustottumukset ovat muuttuneet, kun älypuhelimet ja tabletit ovat yleistyneet myös lasten käytössä.

Varsinkin nuorimmat lapset katsoivat Newsround-utislähetystä säännöllisesti. Lähes puolet alakouluikäisistä lapsista (8–10-vuotiaista) ja noin 9 prosenttia yläkoululaisista (11–15-vuotiaista) katsoivat sitä “useimpina päivinä”. Kaikista lapsista kaksi kolmasosaa katsoi ohjelmaa vähintään kerran viikossa. (Carter, Messenger Davies, Allan & Mendes 2009, 11.)

Näyttää siltä, että BBC:n Newsround on onnistunut löytämään lapsiyleisönsä Britanniassa. Toki sillä on jo yli 40 vuoden perinteet, joten tilannetta ei voi sellaisenaan verrata Suomeen, missä erityisesti lapsille suunnattuja Lasten uutisia alettiin tehdä vasta vuonna 2016.

Lapsille suunnattuja uutisia on tutkittu Britannian lisäksi muun muassa Israelissa (Alon-Tirosh & Lemish 2014 & Alon-Tirosh 2017). Tuoreemmassa Alon-Tiroshin tutkimuksessa (2017) keskityttiin lasten uutisten tekijöiden näkemyksiin aiheesta. Siinä haastateltiin 15 lasten uutisten aikuista tekijää Israelissa. Heidän näkemystensä mukaan lasten uutiset tulisi olla tarpeeksi ymmärrettäviä ja sopivia lasten kognitiivisiin ja tunnetaitoihin nähden. Tekijöiden mukaan lasten uutisissa tulisi olla sekä ihan tavallisia uutisaiheita että uutisia, jotka liittyvät erityisesti lasten elämään. Niiden tulisi olla nuorekkaita ja niissä tulisi olla sopivassa suhteessa raskasta ja kevyttä sisältöä. (Alon-Tirosh 2017, 132.)

Lasten uutisten tekijät uskovat, että lapsille pitäisi kertoa tärkeistä ajankohtaisista asioista, mutta varovaisesti lapsia suojellen. Heidän mielestään on tärkeää ottaa huomioon, etteivät lasten uutiset vahingoita lapsia tai uhkaa heidän viatonta ja optimistista maailmaansa. Tästä syystä joidenkin haastateltujen mukaan lasten uutisissa ei tulisi käsitellä esimerkiksi itsemurhia tai syömishäiriöitä.

Lasten uutisten tekijät pyrkivät tuottamaan uutisia useista eri näkökulmista lapsille, jotta lapset eivät saa liian yksipuolista kuvaa maailmasta. Tämä on haastateltujen mielestä tärkeää siksi, että heidän mielestään lapsilla ei ole omia mielipiteitä, vaan nämä ottavat helposti kaiken uutisissa sanotun totena. Tutkittavien mukaan lasten uutisten tehtävä on antaa lapsille tietoa sekä aikuisten että lasten maailmasta ja auttaa lapsia kasvamaan tiedostaviksi kansalaisiksi. (Alon-Tirosh 2017, 143.)

Israelilaistutkimuksia tarkasteltaessa on syytä huomioda, että maassa uutisten sisältö on melko erilainen kuin Suomessa ottaen huomioon maan poliittisen tilanteen keskellä Lähi-idän konfliktia. Israelissa lapset altistuvat pienestä pitäen sotauutisoinnille paljon enemmän kuin Suomessa tai muissa maissa, jotka eivät ole keskellä konfliktia. Kyseisessä tutkimuksessa

(Alon-Tirosh 2017) kuitenkin keskityttiin tutkimaan näkemyksiä rutiiniuutisten tekemisestä lapsille, eli fokus ei ollut konfliktiuutisoinnissa. Siksi tuloksia voidaan varmasti soveltaen hyödyntää myös, kun lapsille suunnitellaan uutisia muissakin maissa.

Vuonna 2014 julkaistu Alon-Tiroshin ja Lemishin tutkimusartikkeli keskittyi kahteen israelilaistutkimukseen, joissa selvitettiin lasten näkemyksiä uutisista. Ensimmäisessä tutkimuksessa tehtiin laaja kansallinen kysely 562 israelilaiselle, jotka olivat 8–18-vuotiaita. Toisessa tutkimuksessa 3–8 hengen kokoisille lapsiryhmille näytettiin uutisia ja niiden pohjalta vedettiin toiminnallisia ryhmäkeskusteluja. Lapset olivat 8–11-vuotiaita. Tavoitteena oli saada selville, mitä lapset ajattelevat uutisista, jotta heille voitaisiin tehdä sellaisia uutisia, jotka soveltuisivat heille paremmin ja saisivat heidät osallistumaan yhteiskuntaan heille merkityksellisellä tavalla. (Alon-Tirosh & Lemish 2014, 109, 112–113.)

Tutkimuksissa selvisi, että lapset olivat enimmäkseen kiinnostuneita kevyistä uutisaiheista, jotka koskivat heidän omaa elämäänsä. He olivat kiinnostuneita myös uutisista eläimistä, urheilusta, julkisuuden henkilöistä ja juoruista, teknologiasta ja riskien ottamisesta sekä heidän mielestään tärkeistä aiheista kuten ympäristökysymyksistä. Lapset halusivat tietää myös vakavista uutisaiheista, kuten heitä koskettavasta Israelin ja Palestiinan välisestä konfliktista. Tällaisista aiheista he halusivat nähdä erityisesti lapsia varten muokattuja uutisia ilman pelkoa herättäviä yksityiskohtia. Yleisesti lapset toivoivat, että heille tehtäisiin positiivisia, nuorekkaita ja värikkäitä uutisia, jotka esitettäisiin kiinnostavasti ja helposti ymmärrettävällä kielellä. Lisäksi he toivoivat lasten uutisiin huumoria ja teknologian hyödyntämistä. (Alon-Tirosh & Lemish 2014, 123–124.)

Useissa eri maissa on tutkittu sitä, miten lapset esiintyvät uutisissa, jotka eivät ole erityisesti suunnattu lapsille. Vuonna 2000 ilmestyneessä monikansallisessa tutkimuksessa (Ponte 2007) selvitettiin, miten lapset esitetään viidessä eri eurooppalaisessa lehdessä yhden viikon aikana. Mukana oli yhteensä 97 lapsia käsittelevää juttua, joiden yleisin aihe oli koulutus. Kaikissa lehdissä kerrottiin opetussuunnitelmasta ja arvioitiin sitä, mutta vain yhdessä, espanjalaisessa El Pais –lehdessä, käsiteltiin myös vähemmistöön kuuluvien lasten kokemuksia integraatiosta ja koulusta. Useimmiten oppilaiden oma ääni ei juuri päässyt kuuluviin, vaan koulutusjutuissa oli haastateltu enimmäkseen aikuisia.

Yhteisiä teemoja kaikissa lehdissä Guardiania lukuun ottamatta olivat lasten seksuaalinen hyväksikäyttö ja lapset sotien uhreina. Lapsia ei juuri näkynyt juttujen otsikoissa. Kun he

olivat päässeet otsikkoon, heidät kuvattiin passiivisina kohteina. Aktiivisina toimijoina lapset esitettiin otsikoissa useimmiten silloin, kun he olivat tehneet jotain väärin, esimerkiksi nuorisorikollisuuteen liittyvissä uutisissa. Toisaalta tiedejutuissa oli myös positiivisempia otsikoita, jotka korostivat esimerkiksi sikiöiden kykyä muistaa ja oppia asioita jo kohdussa. (Ponte 2007, 749–750.)

Pari vuotta sitten ilmestyneessä turkkilaistutkimuksessa puolestaan tutkittiin, miten lapsista uutisoidaan sanomalehdissä Turkissa. Tutkimuksessa selvisi, että lapsia koskevat uutiset olivat enimmäkseen kielteisiä ja lapset esitettiin niissä usein esimerkiksi sodan tai hyväksikäytön uhreina. (Kus, Karatekin, Öztürk & Elvan 2016.) Tutkimuksessa pohdittiin paljon sitä, millainen vastuu medialla on edistää lasten oikeuksien toteutumista.

Suomalaisissa yliopistoissa lapsia on tutkittu yllättävän vähän journalistiikan alalla. Heidi Kurvisen journalistiikan pro gradu käsitteli lapsille suunnattua erikoisaikakauslehteä viisi vuotta sitten (Kurvinen 2013). Hän tutki lapsille suunnatun Lemmikki-lehden uudistusprosessia lasten lehdestä koko perheen lehdeksi. Näkökulma oli melko päinvastainen verrattuna tähän tutkimukseen. Kurvinen oli mukana suunnittelemassa ja havainnoimassa, miten alun perin lapsille suunnattu media saataisiin kiinnostamaan myös aikuisia. Tässä työssä puolestaan pohditaan, miten uutisista, joita on perinteisesti tehty vain aikuisille, voidaan tehdä lapsille kiinnostavia.

Muutama vuosi sitten Matti Jumpponen selvitti kasvatustieteen pro gradu -työssään viidesluokkalaisten lasten mediankäyttöä ja heidän sekä heidän vanhempiensa näkemyksiä näistä medioista (Jumpponen 2014, 34). Opinnäytetyössä ei käsitelty uutisia, vaan muita mediasisältöjä, joten sen tuloksia ei voida hyödyntää tähän tutkimukseen suoraan.

2.3 Keskeisenä käsitteenä uutinen

Tutkimuksessa keskeinen käsite on uutinen, sillä selvitän haastateltavilta lapsilta heidän käsityksiään siitä, mikä on uutinen ja mitä eroa heidän mielestään on aikuisten ja lasten uutisilla.

Uutista on yritetty hahmottaa ja määritellä vuosikymmenten saatossa monella tapaa. Ensimmäisenä uutiskriteerien määrittelijänä journalismin tutkimuksessa pidetään Walter Lippmannia. Hän julkaisi näkemyksensä siitä, millä tavalla uutisia tulisi valikoida

julkaistavaksi Public Opinion –teoksessaan vuonna 1922. Uutiskriteerien tutkimuksen perustana pidetään kuitenkin Johan Galtung ja Mari Holmboe Ruge 60-luvulla luomia uutiskriteerejä. (Caple & Bednarek 2013, 2.) Galtung ja Ruge julkaisivat vuonna 1965 tutkimusraportin, jossa he määrittivät erityisesti ulkomaan uutisoinnissa käytettyjä uutiskriteerejä (Galtung & Ruge 1965). Näitä kriteereitä on myöhemmin käytetty kuvaamaan ylipäänsä uutisointia. Risto Kunelius on suomentanut ne ymmärrettävästi teoksessaan Viestinnän vallassa (2003). Käytän Kuneliuksen suomennoksia tässä tutkimuksessa (Taulukko 1).

Taulukko 1 Galtungin ja Rugeen uutiskriteerit (1965, Kunelius 2003 mukaan)

Toistuvuus
Voimakkuus
Yksiselitteisyys
Kulttuurinen merkittävyys
Odotettavuus
Yllätyksellisyys
Jatkuvuus
Päivän valikoima
Kohde kuuluu eliittiin
Henkilöitävyys
Negatiivisuus

Galtungin ja Rugeen uutiskriteerit kuvaavat sitä, miten erityisesti tapahtumista tehdään uutisia (Galtung & Ruge 1965, 71). Mitä useamman kriteerin jokin tapahtuma täyttää, sen todennäköisempää on, että siitä tehdään uutinen (Galtung & Ruge 1965, 65). Esimerkiksi jos Tallinnassa kuolee terrori-iskussa viisi ihmistä, siitä uutisoidaan varmasti Suomessa, koska se täyttää ainakin kolme uutiskriteeriä. Terrori-isku on negatiivinen, yllättävä tapahtuma ja sen sattuminen lähelle Suomea tekee siitä suomalaisille kulttuurisesti merkittävän. Jos viisi ihmistä kuolisi Pakistanissa, siitä ei välttämättä tehtäisi Suomessa uutista, koska maa on maantieteellisesti ja kulttuurisesti kaukana Suomesta ja siellä kuolee jatkuvasti ihmisiä erilaisissa väkivaltaisuuksissa. Viiden ihmisen kuolema ei olisi siis yhtä yllättävää kuin Tallinnassa. Jos kuolonuhreja olisi kuitenkin merkittävästi enemmän, esimerkiksi sata, ja niiden joukossa olisi myös länsimaalaisia, siitä saatettaisiin uutisoida myös Suomessa. Tällöin se täyttäisi uutiskriteereistä voimakkuuden (kuolonuhrien suuri määrä), kulttuurisen merkittävyyden (länsimaalaiset uhrit) ja negatiivisuuden (terrori-isku).

Galtungin ja Rugen mukaan uutiskriteerit vääristävät ihmisten kuvaa maailmasta, koska ne määrittävät paitsi sitä, mitkä tapahtumat todellisuudesta pääsevät julkisuudessa esille myös sitä, mitä puolia tapahtumista korostetaan. (Galtung & Ruge 1965, 71).

Galtungin ja Rugen uutiskriteerit pitävät ainakin aikuisille suunnatuissa uutismedioissa pitkälti paikkansa nykyään, vaikka niiden rinnalle on tullut myös paljon muita kriteerejä. Kielteiset, suuret ja yllättävät tapahtumat päätyvät todennäköisemmin otsikoihin kuin myönteiset, tavallista arkea kuvaavat jutut. Tosin Lifestyle-journalismin yleistyessä myös arkisten sattumusten uutisointi on lisääntynyt.

Galtungin ja Rugen uutiskriteereitä on kritisoitu muun muassa siitä, että ne on johdettu liian suppeasta aineistosta: neljän norjalaissanomalehden ulkomaan uutisista, joissa keskityttiin lähinnä kansainvälisten kriisien raportointiin (Harcup & O'Neill 2001, 265). Jeremy Tunstall (1971, 21) toi esille sen, ettei Galtungin ja Rugen uutiskriteereissä oteta lainkaan huomioon visuaalisuutta, kuten vaikuttavien valokuvien merkitystä. Allan Bell puolestaan pitää Galtungin ja Rugen kriteereitä hyödyllisinä. Hän kuitenkin kritisoi niitä siitä, että ne keskittyvät enemmän uutisten hankintaan ja käsittelyyn kuin uutisissa esitettäviin tapahtumiin ja toimijoihin. (Harcup & O'Neill 2001, 266.)

Monet Galtungin ja Rugen kriteerit ovat pitäneet pintansa myös myöhemmissä määritelmissä, mutta niiden lisäksi on keksitty runsaasti uusia kriteereitä. Herbert J. Gansin (1980, 155–157) mukaan uutiset ovat kiinnostavia ja siten uutisoinnin arvoisia, jos ne kertovat ihmisistä ("human-interest"), sankareista tai ne paljastavat jotakin.

Entinen Guardianin päätoimittaja Alastair Hetherington listasi brittiläistutkimuksessa perinteisten uutiskriteereiden – merkittävyyden, läheisyyden, dramaattisuuden ja yllättävyyden – lisäksi myös uudenlaisia kriteereitä. Hetheringtonin mukaan uutisiksi valikoidaan juttuja, jotka sisältävät persoonallisuutta, seksiä, skandaaleja, rikoksia ja numeroita. (Hetherington 1985, 8–9.)

Gansin ja Hetheringtonin tapaan John Herbertin kriteerilistalla ovat myös seksi- ja tunteita herättävät "human-interest"-aiheet. Niiden lisäksi hän pitää uutiskriteereinä läheisyyttä, huumoria, ajankohtaisuutta, uutuutta, toimintaa ja henkilön tunnettavuutta. (Herbert 2000, 318.)

Bell (1991) ei ole tehnyt uutta kriteerilistaa, vaan on lisännyt Galtungin ja Rugen kriteereihin uusia elementtejä. Hän korostaa sitä, että uutisten valintaan vaikuttavat uutiskilpailu ja skuuppien tavoittelu. Medioiden väliseen kilpailuun perustuvassa toimitustyössä uutisten valintaan vaikuttavat Bellin mukaan ennakoitavuus, mahdollisuus jatkojuttujen tekoon ja valmiit tekstit, kuten uutistoimistojen sähköiset ja monenlaisten organisaatioiden tiedotteet. (Bell 1991, Gans 1980, 158–60 mukaan.) Tämän tunnistaa varmasti jokainen uutistystä tekevä journalisti. Sellaiset asiat, joista tehdään tiedotteita hyvissä ajoin ennen uutistapahtumaa toimittajille, pääsevät todennäköisemmin läpi nopeatahtisessa uutiskoneistossa kuin yllättävät asiat, elleivät viimeksi mainitut ole tarpeeksi merkittäviä.

Suomessa yksi tunnetuimpia uutiskriteerien määrittelijöitä on monella alalla mainetta niittänyt tutkija Yrjö Ahmavaara. Hänen luomansa uutiskriteerit (1969, 138) antoivat pohjan Yleisradion uutistoiminnalle 1970-luvulla. Ahmavaara luokitteli uutisen kolmeen kategoriaan: ulkoisiin, sisäisiin ja yleisiin uutiskriteereihin. Ulkoisilla kriteereillä hän viittaa siihen, miten uutistapahtumat vaikuttavat uutisten vastaanottajiin huolimatta siitä, huomaavatko he tätä vaikutusta vai eivät. Sisäiset kriteerit ovat hänen mukaansa arvoja, jotka yleisö itse antaa uutiselle. Tällaisia voivat olla esimerkiksi kiinnostavuus ja ymmärrettävyys. Yleiset kriteerit taas tarkoittavat, että uutisen merkittävyys riippuu siitä, kuinka suurta määrää ihmisiä se koskettaa. (1969, 138.) Hieman vastaavaa luokittelua on käyttänyt myöhemmin Maarit Jaakkola (2013). Hän puhuu Ahmavaaran tapaan ulkoisista ja sisäisistä kriteereistä, mutta Ahmavaaran yleisten kriteerien sijaan Jaakkolan (2013, 181) kolmas kategoria on ylimääräiset uutiskriteerit.

Jaakkola sijoittaa ulkoisiin kriteereihin Galtungin ja Rugen uutiskriteereistä (1965) tutut voimakkuuden, toistuvuuden ja kohteen kuulumisen eliittiin. Hän lisää listalle myös ajankohtaisuuden ja maantieteellisen läheisyyden, joka liittyy kulttuuriseen merkittävyyteen. Sisäisiin uutiskriteereihin Jaakkola laskee mukaan Galtungin ja Rugen uutiskriteereistä (1965) negatiivisuuden, henkilöitävyyden, yllätyksellisyyden, yksiselitteisyyden ja odotettavuuden (Jaakkola 2013, 181). Ylimääräisiin uutiskriteereihin kuuluvat Jaakkolan mukaan muun muassa lehden konsepti ja talous, kohdeyleisö ja lukijan hyöty sekä toimittajan tausta ja kiinnostuksen kohteet. (Jaakkola 2013, 182). Nämä ovat kaikkia sellaisia vaikuttimia, joita ei Galtungin ja Rugen tai Ahmavaaran listauksissa ole otettu ollenkaan huomioon. Ne

kiinnittyvät vahvasti toimituksen arkipäivään, strategiaan ja käytännön sanelempiin resursseihin, joiden vaikutus toimittajan työhön on lopulta hyvin merkittävä.

Yksi yleinen uutisen määritelmä, joka opetetaan usein aloitteleville toimittajille tunnetaan muun muassa nimellä 5M+K. Sen mukaan uutinen vastaa viiteen M:llä alkavaan ja yhteen K:lla alkavaan kysymykseen: mitä, missä, milloin, miten, miksi ja kuka. (Jaakkola 2013, 185.) Jaakkola on tiivistänyt uutisen määritelmän niin, että se on journalismin perustyyppi, joka kertoo uutta ja yllättävää tietoa jostain, mitä on tapahtunut tai joka on yleisesti merkittävää. Hän korostaa erityisesti uutisen ajankohtaisuutta (2013, 179.)

Yleisradion mediakasvatushanke Yle Uutisluokka on määritellyt uutisen seuraavasti: ”Uutinen on jotain uutta tai jotain, mikä tapahtuu juuri nyt. Uutisen täytyy kiinnostaa useita ihmisiä. Uutinen on jotain, mitä ihmiset haluavat tietää tai millä on merkitystä ihmisten elämään ja yhteiskuntaan.” (Yle Uutisluokka 2014.)

Tässä työssä tutkitaan lasten määritelmiä uutisista, etenkin heille soveltuvista lasten uutisista. Vertaan lasten vastauksia aiemman tutkimuksen uutiskriteereihin ja pohdin, millaiset voisivat olla lapsille sopivat uutiskriteerit. Mitkä esimerkiksi Galtungin ja Rugen määrittelemistä uutisten kriteereistä sopivat lapsille, ja millaisia uusia kriteerejä tarvitaan?

2.4 Lasten ajattelun kehitys

Tutkimuksen teossa on huomioitu lasten kognitiivinen kehitys, koska tutkittavat lapset ovat keskenään eri-ikäisiä ja eri kehitysvaiheissa. Kognitiivisella kehityksellä tarkoitetaan ajattelun kehitystä eli sitä, miten tiedon prosessointitaidot ja ymmärrys ympäröivästä maailmasta muuttuvat. Kehityspsykologit ovat tutkineet esimerkiksi sitä, miten ihmisten kyky muistaa, ajatella luovasti, loogisesti ja abstraktisti muuttuvat iän myötä. (Salkind & Ambron 1987, 11.)

Yksi tunnetuimpia kehityspsykologisia teorioita on sveitsiläisen Jean Piaget’n kehittämä teoria lasten ajattelusta. Piaget kiinnostui lasten vääristä vastauksista tutkiessaan, miten lapset olivat vastanneet älykkyystesteihin. Hän huomasi, että keskenään samanikäiset lapset vastasivat samalla tavalla väärin testin kysymyksiin. Hän päätteli, että eri-ikäiset lapset käyttävät eri ajattelun tapoja ongelmanratkaisua vaativissa tehtävissä. Lopulta Piaget kehitti teorian, jossa ihmisten kognitiivinen kehitys jaettiin neljään kehitysvaiheeseen:

sensomotoriseen, esioperationaaliseen, konkreettisten operaatioiden ja muodollisten operaatioiden vaiheeseen. (Piaget 1952, Salkind & Ambron 1987, 12–14 mukaan.)

Sensomotorinen vaihe kuvaa 0–2-vuotiaiden lasten ajattelua. Tämän ikäiset lapset pystyvät ajattelemaan vain sellaisia asioita, joista heillä on suoria fyysisiä aistihavaintoja ja kokemuksia. Esioperationaalisella vaiheella viitataan 2–7-vuotiaiden ajatteluun. Silloin lapsi oppii esimerkiksi, etteivät objektit lakkaa olemasta, vaikka ne katoaisivat näkökentästä. Tässä vaiheessa opitaan symbolinen ajattelu, eli lapset oppivat käyttämään erilaisia symbolijärjestelmiä, kuten kieltä. Objekteja pidetään tässä vaiheessa kuitenkin vielä muuttumattomina. (Piaget 1952, 1958 & 1972 Salkind & Ambron 1987, 14–15 mukaan.)

Konkreettisten operaatioiden vaihe alkaa Piagetin mukaan yleensä 7-vuotiaana ja kestää suunnilleen puberteetin alkuun. Tässä vaiheessa looginen päättely kehittyy ja opitaan vertailemaan havaittavia asioita. Piaget havainnollistaa esioperationaalisen ja konkreettisten operaatioiden vaiheiden eroja vesilasitesteillä. Jälkimmäisessä vaiheessa olevat lapset ymmärtävät, ettei veden määrä muutu, vaikka sen kaataisi korkeampaan ja kapeampaan lasiin. Esioperationaalisessa vaiheessa olevat lapset puolestaan luulevat, että veden määrä lisääntyy, kun he näkevät veden pinnan nousevan ylemmäs korkeammassa lasissa. Konkreettisten operaatioiden vaiheessa ajattelu on vaiheen nimen mukaisestikin yhteydessä konkreettisiin asioihin ja tapahtumiin, joista lapsella on omia havaintoja tai kokemuksia. (Piaget 1952, 1958 & 1972 Salkind & Ambron 1987, 14–15 mukaan.)

Piaget'n viimeinen kehitysvaihe eli muodollisten operaatioiden vaihe voi alkaa 11–12-vuotiaana tai vasta myöhemmin nuoruudessa. Kaikki eivät välttämättä saavuta tätä vaihetta lainkaan (Piaget 1972, Salkind & Ambron 1987, 15 mukaan). Tässä vaiheessa opitaan abstrakti ajattelu, joka ei vaadi konkreettisiä kokemuksia ajateltavista asioista, vaan mahdollistaa abstraktien ajatusten ja ideoiden ajattelemisen.

Tämän tutkimuksen kannalta tärkeitä vaiheita ovat konkreettisten ja muodollisten operaatioiden vaiheet, sillä ne kuvaavat todennäköisimmin tutkittavien 7–13-vuotiaiden lasten ajattelua. Haastateltavat 1.-luokkalaiset ovat 7–8-vuotiaita, eli Piaget'n teorian mukaan heidän ajatuksensa ovat vielä kiinni konkreettisissa kokemuksissa. Osa nuorimmista 1.-luokkalaisista tutkittavista saattaa olla vielä tätä edeltävässä esioperationaalisessa vaiheessa, joka päättyy noin 7-vuoden tietämällä. Tutkittavat 6.-luokkalaiset puolestaan kykenevät todennäköisesti jo abstraktiin ajatteluun. Eri kehitysvaiheissa olevien lasten tutkiminen vaikuttaa

tutkimusmenetelmän valintaan, koska siinä pitää huomioida, että se sopii sekä nuorimmille 7–8-vuotiaille että vanhimmille 12–13-vuotiaille. Samat haasteet ovat myös Lasten uutisten tekijöillä: miten tehdä uutisia eri kehitysvaiheissa oleville lapsille, niin että ne ovat tarpeeksi kiinnostavia vanhimmille lapsille mutta myös ymmärrettäviä pienimmille?

2.5 Lasten uutiset Suomessa ja muissa Pohjoismaissa

Helsingin Sanomat on toistaiseksi Suomessa ainoa media, joka tekee päivittäin erityisesti alakouluikäisille lapsille suunnattuja uutisia. Ensimmäinen Helsingin Sanomien Lasten uutisten lähetys esitettiin 18.3.2016 Helsingin Sanomien verkkosivuilla HSTV:ssä.

Myöhemmin uutislähetystä on voinut katsoa sunnuntaiamuisin myös televisiokanava Neloselta, joka kuuluu Helsingin Sanomien kanssa samaan Sanoma-konserniin. Lasten uutiset on tarkoitettu alakouluikäisille eli noin 6–12-vuotiaille lapsille. Konseptiin kuuluvat viikoittaisten uutislähetysten lisäksi oma osio Helsingin Sanomien perjantain printtilehdessä sekä päivittäin verkkouutisia osoitteessa hs.fi/lastenuutiset. Lisäksi Lasten uutisia voi seurata sosiaalisessa mediassa Facebookissa, Twitterissä, Snapchatissä ja Instagramissa. Lasten uutisten lähetykset ja verkkojutut ovat kaikille avoimia, vaikka muuten Helsingin Sanomien verkkosisällöt ovat maksumuurin takana. (Fröman 2017.)

Rajasin tutkimukseni koskemaan Helsingin Sanomien Lasten uutisia, koska se on uusi ja säännöllisesti lapsille sisältöä tuottava uutispalvelu. Hieman vastaava palvelu on Yleisradion Uutisluokka, joka on suunnattu lasten sijaan nuorille. Osittain molempien palvelujen kohderyhmät menevät päällekkäin. Lasten uutisten kohderyhmänä ovat 6–12-vuotiaat alakoululaiset, kun Ylen Uutisluokka on suunnattu 11–16-vuotiaille nuorille. (Yle 2015.)

Uutisluokka eroaa Lasten uutisista siten, että sen kautta nuoret tekevät itse uutisia toisille nuorille. Lasten uutisia tekevät pääosin aikuiset Helsingin Sanomien toimittajat, vaikka myös lapsia osallistuu niiden tekemiseen. Uutisluokka on Ylen mediakasvatushanke, jossa Ylen toimittajat ympäri Suomen opastavat nuoria tekemään uutisia omista lähtökohdistaan. Uutisluokkaan osallistuneiden nuorten tekemiä uutisia julkaistaan Yle Uutisluokan ja Yle Uutisten verkkosivuilla pitkin vuotta. Näkyvimmin uutisluokkalaiset pääsevät esille kerran vuodessa Uutisluokan päivänä huhtikuussa. Silloin kaikilla Ylen kanavilla ja verkossa julkaistaan nuorten tekemää sisältöä ja nuoret pääsevät myös juontamaan tai toimittamaan uutisia suoriin lähetysiin. (Yle 2015.) Lasten uutiset ei keskity mihinkään erityiseen päivään,

vaan tuottaa sisältöä lapsille säännöllisesti päivittäin omille verkkosivuilleen sekä viikoittain televisioon ja Helsingin Sanomien printtilehteen (Fröman 2017).

Ylellä on myös peruskoulun ja toisen asteen opettajille suunnattu Yle Triplet, jonka kautta opettajat voivat saada joka päivä Ylen uutisiin perustuvaa opetusmateriaalia (Yle 2018).

Muissa Pohjoismaissa lasten uutisilla on paljon pidemmät perinteet kuin Suomessa. Helsingin Sanomat on ottanut inspiraatiota Lasten uutisiin muun muassa Tanskan Kids' News -lehdestä, Norjan NRK:n Supernytt -ohjelmasta ja Ruotsin lasten uutismedioista: SVT:n Lilla Aktuellt -ohjelmasta ja SvD Junior -lehdestä (Fröman 2017).

Ensimmäinen Tanskan Kids' News-lehti julkaistiin huhtikuussa 2014. Berlinske Median omistama lehti on tarkoitettu Helsingin Sanomien Lasten uutisten tapaan 6–12-vuotialle. Se ilmestyy painettuna sekä verkossa kerran viikossa ympäri vuoden. Lisäksi lehti tuottaa verkkoon videoita ja materiaalia koulujen oppitunneille kuten Helsingin Sanomien Lasten Uutisetkin. Tanskan valtio rahoittaa Kids' News -lehteä puolella miljoonalla Tanskan kruunulla vuodessa, joka vastaa vajaata 7 000 euroa (Valuuttalaskuri 1.6.2018). Lehti saa myös tuloja tilauksista ja yhteistyökumppaneilta. (World Association of Newspapers and News Publishers 2018 b.) Maailman sanomalehtien ja uutisten julkaisijoiden yhdistys World Association of Newspapers and News Publishers palkitsi Kids' Newsin vuonna 2015 vapauden opettamisesta. Palkinto myönnettiin Kids' Newsin tekemästä erikoisnumerosta, joka käsitteli Charlie Hebdo -terrori-iskuja Pariisissa ja Kööpenhaminassa. (World Association of Newspapers and News Publishers 2018 a.)

Supernytt on Norjan Yleisradion 8–12-vuotiaille lapsille suunnattu uutisohjelma. Uutislähetys on joka arki-ilta ja niitä tekemässä on 12 hengen tiimi. Vuodesta 2016 Supernytt-ohjelmalla on ollut oma tv-studio. Ohjelma panostaa erityisesti sosiaalisen median käyttöön tavoittaakseen lapsia. Norjassa asuu noin 300 000 iältään kohderyhmään kuuluvaa lasta. Vuonna 2017 Supernyttillä oli 80 000 kohderyhmään kuuluvaa seuraajaa Instagramissa ja 10 000 Snapchatissa. Nämä ovat tärkeimpiä kanavia, joilla ohjelman tekijät kommunikoivat lasten kanssa. Supernyttillä on yksi työntekijä, joka käy päivittäin sosiaalisen median kommentit läpi. Usein niistä saadaan juttuideoita ja palautetta ohjelman kehittämiseksi. Facebookia ja Twitteriä käytetään lähinnä lasten vanhempien ja opettajien tavoittamiseen. (Journalism.co.uk 2017.) Myös Helsingin Sanomien Lasten uutiset käyttää Snapchatia ja Instagramia viestintään lasten kanssa, mutta tähän mennessä eniten juttuideoita ja

yhteydenottoja uutisten tekoon mukaan haluavilta lapsilta on saatu sähköpostilla. (Fröman 2017).

Ruotsin yleisradioyhtiö SVT:n Lilla Aktuellt -ohjelma on suunnattu 8–12-vuotiaille. Sitä on tehty vuodesta 1993 lähtien. Ohjelma aloitettiin pari vuotta sen jälkeen, kun 70-luvulta saakka toiminut lasten uutisohjelma Barnjournalen oli lopetettu Ruotsin TV1:llä. (Rönnerberg 2008, 191.) Lilla Aktuellt-ohjelmalla on oma mobiilisovellus, jonka kautta uutisia voi seurata ja kommentoida (Barnkanalen 2018). Helsingin Sanomat ei ole luonut omaa sovellusta Lasten uutisille, vaan ne on tuotu osaksi lehden olemassa olevaa sovellusta.

SvD Junior eli Svenska Dagbladet Junior on lapsille ja nuorille suunnattu uutislehti, jota on julkaistu syksystä 2015 lähtien (Svenska Dagbladet 2015). Se on tehty samaan tapaan kuin vuonna 2011 perustettu Norjan Aftenposten Junior -lehti (Fröman 2017, Statista 2018). Molemmat lehdet kuuluvat pohjoismaiden suurimpaan mediakonserniin Schibstediin (Lehtisaari, Grönlund, Villi & Lindén 2016, 26, 35).

Svenska Dagbladet on vähän niin kuin Ruotsin Helsingin Sanomat. Se on maan suurin päivälehti, joka tekee omaa kerran viikossa ilmestyvää printtilehteä lapsille ja nuorille. Se ei ole määritellyt tarkkaa ikäryhmää kohderyhmäkseen, vaan kertoo tarjoavansa uutisia kaikille lukutaitoisille lapsille alakoululaisista teini-ikäisiin. Svenska Dagbladet kertoo verkkosivuillaan vapaasti suomennettuna, että SvD Junior ”houkuttelee lukemaan, selittää tapahtumia ja avaa uutisia Ruotsista ja maailmalta, mutta kirjoittaa myös eläimistä, urheilusta ja kulttuurista. Täällä on niin tietoa, sanaristikkoja, testejä kuin myös sisältöä tärkeistä uutisista aivan kuin muissakin sanomalehdissä, ja tarjoamme ne helposti ymmärrettävässä muodossa. Sitä paitsi meillä on asiantuntijoita, joille lapset voivat esittää kysymyksiä kaikesta tunteista eläimiin ja tieteeseen.” (Svenska Dagbladet 2018.)

Helsingin Sanomien Lasten uutisilla on samanlaisia tavoitteita ja sisältöjä kuin SvD:llä. Molemmat myös ilmestyvät pääosin kerran viikossa. Ne eroavat siten, että Helsingin Sanomat keskittyy Lasten uutisillaan verkkoon ja televisioon, kun taas SvD ilmestyy omana printtijulkaisunaan. Lasten Uutisten tuottajan Fanny Frömanin mukaan erillistä lasten lehteä harkittiin myös Helsingin Sanomissa, mutta se olisi tullut korkeiden painokustannusten vuoksi liian kalliiksi (Fröman 2017). Helsingin Sanomien Lasten uutisilla on kuitenkin oma osio perjantaisin julkaistavassa printtilehdessä.

Norjassa lapsia ja nuoria kiinnostavia uutisaiheita on alettu nostaa esille myös maan suurimmissa kaikille suunnatuissa medioissa. Norjan suurinta iltapäivälehteä VG:tä (Verdens Gang) seurattiin mobiililaitteilla vuonna 2015 eniten kahtena päivänä: Pariisin terrori-iskujen sekä laulaja Justin Bieberin Oslon-vierailun aikaan. Lehti uutisoi Bieberin vierailusta yhtä isosti kuin muista merkittävistä uutispäivistä. Bieber-uutisointi houkutteli erityisesti nuoria tyttöjä käymään VG:n sivuilla. Tuona päivänä sekä sen jälkeen nuorten tyttöjen uutisten seuraaminen VG:n sivuilta kasvoi lehden tilastojen mukaan. (Lehtisaari, Grönlund, Villi & Lindén 2016, 43–44.)

2.6 Tutkimusongelma ja tavoitteet

Helsingin Sanomat tekee lapsille suunnattuja uutisia, joiden tarkoituksena on kertoa maailman tapahtumista lapsille ymmärrettävällä tavalla ja saada lapset kiinnostumaan uutisten seuraamisesta. Ei ole kuitenkaan tutkimustietoa siitä, miten he ovat tässä onnistuneet. Tähän saa parhaiten vastauksen tutkimalla laadullisesti Lasten uutisten kohderyhmän eli alakoululaisten näkemyksiä ja kokemuksia heille suunnatuista uutisista.

Laadullisen haastattelun käyttöä lasten tutkimisessa puoltaa psykologi Maarit Alasuutarin artikkeli haastattelututkimusta käsittelevässä monialaisessa teoksessa (Ruusuvoori & Tiittula 2005, 145–162). Alasuutarin mukaan laadullinen haastattelu mahdollistaa sen, että lasten ääni ja heidän näkökulmansa pääsevät esille tutkimuksessa (Alasuutari 2005, 145). Tämän työn yhtenä tavoitteena onkin nostaa lasten oma ääni kuuluviin myös journalistiikan tutkimuksessa.

Lasten uutiset ovat tärkeitä, koska on koko yhteiskunnan etu, että lapset saadaan kiinnostumaan ajankohtaisista asioista ja heitä ympäröivästä maailmasta. Tämä on tärkeää, koska näin lapset saadaan opettelemaan aktiivista osallistumista yhteiskuntaan. Lapset tarvitsevat erikseen heille räätälöityjä uutisia, koska he eivät välttämättä ymmärrä aikuisille suunnattuja uutisia. Jotta voidaan tehdä mahdollisimman hyvin lapsille sopivia journalistisia sisältöjä, on syytä selvittää myös itse kohderyhmän kokemuksia ja toiveita. Tällaista journalistista tutkimusta ei ole vielä tehty Suomessa.

YK:n lapsen oikeuksien sopimus velvoittaa sen ratifioineet maat mukaan lukien Suomen tarjoamaan lapsille mahdollisuuden ilmaista mielipiteitään kaikissa heitä koskevissa asioissa

(Lapsen oikeuksien viestinnän yhteistyöverkosto 2018). Niinpä lapsia tulisi kuulla myös journalistiikan tutkimuksessa, varsinkin kun tutkimusaiheena on lapsille suunnatut uutiset.

2.7 Tutkimuskysymykset

Pääkysymys:

Miten lasten näkemykset ja kokemukset Lasten uutisista vastaavat aikuisten tekijöiden tavoitteita?

Alakysymykset:

1. Miten Lasten uutisia seuranneet 1.- ja 6.-luokkalaiset ymmärtävät ja kokevat Lasten uutiset?
2. Miten Lasten uutisten koululaistoimittajat ymmärtävät ja kokevat Lasten uutiset?
3. Millaisia tavoitteita Lasten uutisten aikuisilla tekijöillä on niille?
4. Miten Lasten uutiset sopivat kohderyhmän nuorimmille ja vanhimmille lapsille?

2.8 Tutkimuskohteena alakouluikäiset lapset

Helsingin Sanomien Lasten uutisten kohderyhmänä on alakouluikäiset eli noin 6–12-vuotiaat lapset. Rajasin tutkimukseni nimenomaan Lasten uutisten kohderyhmää koskevaksi, koska on tärkeää saada tietää, miten kohderyhmä on kokenut heille suunnatut uutiset. Heiltä on mahdollista saada tietoa, mitä muutoin ei ole saatavilla. Tutkimustiedon avulla uutisia pystytään tulevaisuudessa yhä paremmin kohdentamaan lapsille.

Haastattelen tutkimusta varten myös Lasten uutisten tekemisestä vastaavaa tuottajaa ja uutislähetysten juontajaa Fanny Frömania sekä Lasten uutisissa keväällä 2018 työskentelevää toimitusharjoittelijaa, jotta saan selville uutisten tekemisen tavoitteet ja käytännöt.

Tutkimuksen pääpaino on kuitenkin lapsissa.

Rajaan kaksi kolmasosaa haastateltavista kahteen ikäryhmään: 1.- ja 6.-luokkalaisiin. Valitsin nämä ikäryhmät siksi, että saan Lasten uutisten kohderyhmän vanhimpien ja nuorimpien lapsien edustajia mukaan tutkimukseen. Näin voin verrata kohderyhmän ääripäiden

näkemyksiä ja kokemuksia Lasten uutisista. Kohderyhmän kaikkein nuorimpia eli 6-vuotiaita en ota mukaan haastatteluun. Syynä on se, että teen haastattelut keväällä, jolloin mahdollisesti 6-vuotiaina koulun aloittaneet 1.-luokkalaiset olivat jo ehtineet täyttää 7. Kolmasosa haastateltavista on sellaisia, jotka ovat olleet itse mukana tekemässä Lasten uutisia. Näin voin saada selville myös sellaisten lasten kokemuksia ja näkemyksiä, jotka ovat seuranneet lasten uutisia jo pidempään ja ovat niistä valmiiksi jo hyvin perillä. Heidän ikäänsä en rajannut ennalta, sillä heitä ei ole niin paljon, että voisin saada haastateltaviksi vain tietyn ikäisiä.

2.9 Menetelmänä teemahaastattelu

Valitsin alkuvaiheessa tutkimusmenetelmäksi teemahaastattelun, jolla viitataan puolistrukturoituun haastatteluun Hirsjärven ja Hurmeen tavoin (2010, 47). Tämä tarkoittaa sitä, että menetelmässä tietyt asiat on päätetty ennalta, mutta tilaa on myös haastattelussa esiin nouseville näkökulmille. Teemahaastatteluun kuuluvat ennalta mietityt teemat, joista kaikkien haastateltavien kanssa keskustellaan. Kysymyksiä tai niiden järjestystä ei tarvitse päättää tarkasti etukäteen, vaan teemoista voidaan kysyä melko vapaasti (Hirsjärvi & Hurme 2010, 47–48.)

Teemahaastattelun etu on se, että se päästää tutkittavan äänen kuuluviin paremmin kuin tiukasti strukturoidut haastattelut, joissa kysymykset ovat kaikille samat (Hirsjärvi & Hurme 2010, 48.). Teemahaastattelun avulla lapset voivat kertoa Lasten uutisiin liittyvistä ajatuksistaan omista lähtökohdistaan.

Hirsjärven ja Hurmeen mukaan teemahaastatteluihin kuuluu aina välttämättömänä osana esihaastattelut: ”Esihaastattelujen tarkoituksena onkin testata haastattelurunkoa, aihepiirien järjestystä ja kysymysten muotoilua, joita vielä koehaastattelujen jälkeen voidaan muuttaa. Esihaastatteluilla saadaan myös selville haastattelujen keskimääräinen pituus”(Hirsjärvi & Hurme 1982, 57). Aloitin haastattelujen suunnittelun pyytämällä kahta lasta esihaastatteluun. Esihaastattelut osoittautuivat erittäin hyödyllisiksi, sillä sain niiden avulla muokatuksi haastattelun muotoa kohderyhmälle toimivammaksi.

2.9.1 Toiminnallisen haastattelumetodin kehitys

Aluksi suunnittelin tekeväni lapsille tavallisen puolistrukturoidun teemahaastattelun. Valitsin haastattelurunkoon viisi teemaa, joiden ympärille tein kysymyksiä. Teemat olivat lasten uutinen vs. aikuisten uutinen, lasten uutisten merkitys, Lasten uutisten aiheet ja niiden kiinnostavuus, uutisten seuraamisen tavat sekä osallistuminen ja vuorovaikutus. Ensimmäinen esihaastatteluni oli perinteinen teemahaastattelu, jossa kysyin ennalta päättämiini teemoihin liittyviä kysymyksiä sekä spontaanisti haastateltavan vastauksiin liittyviä lisäkysymyksiä. Huomasin kuitenkin, että pelkästään kysymällä kysymyksiä oli hankala saada tietoa siitä, mitä lapset oikeasti ajattelivat lasten uutisista. Vastaukset jäivät yleiselle tasolle, eivätkä kiinnittyneet konkreettisesti Helsingin Sanomien Lasten uutisiin. Myös abstraktimpiin kysymyksiin, kuten miten muuttaisit tai kehittäisit lasten uutisia, oli vaikea saada vastauksia. Kysymykseni olivat liian hankalasti muotoiltuja pienemmille lapsille.

Päätin tehdä teemahaastattelusta toiminnallisen. Mallina käytin israelilaistutkimusta (Alon-Tirosh & Lemish 2014), jossa oli myös tutkittu lasten näkemyksiä heille suunnatuista uutisista. Tutkimuksessa lapsiryhmille näytettiin pätkiä kahdesta eri lasten uutisohjelmasta ja kysyttiin niiden jälkeen muun muassa, olivatko aiheet sopivia heidän ikäisilleen lapsille, kiinnostivatko ne heitä ja olivatko ne ymmärrettäviä (Alon-Tirosh & Lemish 2014, 113–114).

Omassa tutkimuksessani halusin haastatella lapsia yksitellen, jotta saisin jokaisen lapsen todellisen mielipiteen esille. Ryhmässä lapset eivät välttämättä uskalla ilmaista aina omaa mielipidettään, vaan myötäilevät helposti toisiaan tai suosittuina pidettyjä oppilaita.

Päätin näyttää jokaiselle lapselle yhden Lasten uutisten uutislähetysten², joka oli ensimmäisten haastattelujen aikaan tuorein lähetys. Noin kolmasosa haastatteluista tapahtui kaksi viikkoa ensimmäisen haastatteluviikon jälkeen, jolloin uutislähetyksessä oli jo osittain vanhaa informaatiota. Näytin kuitenkin kaikille haastateltaville saman lähetysten, jotta heidän vastauksensa olisivat paremmin verrattavissa toisiinsa. Lähetys kesti 6 minuuttia ja 44

---

² Helsingin Sanomien Lasten uutisten lähetys 9.3.2018. ”Nukutko tarpeeksi jaksaksesi koulussa?” Katsottavissa osoitteessa <https://www.hs.fi/lastenuutiset/art-2000005596499.html>

sekuntia. Se katsottiin haastattelun loppupuolella jokaisen haastateltavan kanssa alusta loppuun, jonka jälkeen esitin lähetyksen pohjalta kysymyksiä.

Israelilaistutkimuksessa haastateltavat olivat 8–11-vuotiaita ja ryhmien haastattelut tehtävineen kestivät noin 1,5 tuntia. Minun tutkimuksessani haastateltavat olivat 7–13-vuotiaita. Päätin pitää haastattelut mahdollisimman lyhyinä ja toiminnallisina, jotta pienimmätkin lapsetkin jaksaisivat keskittyä. Tavoitteeni haastattelujen kestolle oli alun perin 20–30 minuuttia per oppilas. Sen jälkeen, kun muutin haastattelua toiminnalliseksi ja lisäsin siihen tehtäviä, pidensin kestoja noin 35–45 minuuttiin. Ehdottomana ylärajana oli 45 minuuttia, sillä tein suurimman osan haastatteluista kouluissa koulupäivien aikana. Kouluissa oppitunnit kestivät 45 minuuttia. Pystyin siis oletamaan, että oppilaat jaksaisivat maksimissaan keskittyä sen aikaa, koska he olivat tottuneet pääsemään välitunnille aina oppituntien välissä.

Uutislähetyksen katsomisen lisäksi kehitin itse haastatteluun kaksi muuta tehtävää. Ensimmäisen tehtävän keksin, kun mietin, millä tavalla voisin saada tietoa siitä, miten lapset ylipäänsä ymmärtävät, mitä uutiset ovat ja miten lapsille ja aikuisille tarkoitetut uutiset eroavat heidän mielestään toisistaan. Pyysin lapsia etsimään minulle ensin minkä tahansa uutisen. He saivat käyttää uutisen etsimiseen omaa älypuhelinlaiteaan, yhtä Helsingin Sanomien printtilehteä³, tablettitietokonetta tai kannettavaa tietokonetta. Jos lapset etsivät ensin aikuisille tarkoitetun uutisen, pyysin sen jälkeen heitä etsimään lapsille tarkoitetun uutisen ja toisin päin. Ensimmäisen tehtävän tarkoituksena oli kartoittaa lasten käsityksiä ylipäänsä uutisista sekä heidän ajatuksiaan siitä, mitä ovat lapsille tarkoitetut uutiset ja miten ne eroavat aikuisille suunnatuista uutisista.

Toisen keksimäni haastattelutehtävän tavoitteena oli saada selville, minkälaisista uutisista eri-ikäiset lapset ovat ja eivät ole kiinnostuneita ja miksi, miten hyvin he ymmärtävät Lasten uutisten otsikkoja ja mitkä kuvat kiinnittävät heidän huomionsa.

---

³ Ensimmäinen ja toinen haastatteluryhmä sai Helsingin Sanomien perjantaina 9.3.2018 julkaistun lehden. Kolmas haastatteluryhmä sai perjantaina 16.3.2018 julkaistut Helsingin Sanomat. Valitsin perjantain lehdet mukaan, koska niissä on Lasten uutisilla oma osio.

Tehtävää varten tulostin Helsingin Sanomien Lasten uutisten verkkosivuilta uutisotsikoita kuvineen ja pyysin lapsia järjestämään ne pöydälle, esimerkiksi vasemmalle kiinnostavin ja oikeaan päähän vähiten kiinnostava. Sijoitin tehtävän haastattelun keskivaiheille, koska se oli kaikkein konkreettisin tehtävä, jossa lapset saivat myös vähän liikkua järjestellessään uutisia pitkän pöydän päästä päähän. Arvioin, että se auttaisi heidän keskittymistään haastattelun loppuun saakka.

Valitsin tehtävään 11 erilaista uutisotsikkoa ja kuvaa, kuten ne näkyvät Lasten uutisten etusivulla. Ennen uutisotsikkojen valintaa kävin 71 Lasten uutisissa julkaistua uutislähetystä otsikkotasolla läpi, jotta saisin tietää, mitkä uutisaiheet Lasten uutisissa toistuvat.

Uutislähetykset oli julkaistu aikavälillä 18.3.2016–13.10.2017. Laskin toistuvat uutisaiheet sen mukaan, mitä aiheita oli nostettu lähetysten otsikoihin. Niitä olivat muun muassa lapset, eläimet, sosiaalinen media, urheilu, harrastukset, tiede ja julkisuuden henkilöt. Pysin valitsemaan näistä aiheista mahdollisimman tuoreita uutisia, mutta koska tärkein kriteerini oli saada mahdollisimman monipuolinen valikoima uutisia, osa niistä piti kaivaa myös vähän kauempaa.

Lasten uutisten tehtävänä ei ole kertoa pelkästään keveistä lapsia kiinnostavista aiheista, vaan myös sellaisista merkittävistä yleisistä uutisaiheista, joista kerrotaan aikuistenkin uutisissa ja joista myös lasten on hyvä tietää (Fröman 2017). Siksi otin mukaan kaksi uutisotsikkoa, joihin olisi hyvin voinut törmätä myös aikuisille suunnatuissa uutisissa: *Sote-uudistusta on suunniteltu jo yli kymmenen vuoden ajan* (julkaistu 9.3.2018) ja *Tuhkarokko leviää Euroopassa* (julkaistu 23.2.2018).

Erilaisten uutisaiheiden lisäksi halusin valita myös muodoltaan erilaisia juttuja. Pysin saamaan tehtävään mukaan vähintään yhden jokaista Lasten uutisissa toistuvasti käytettyä juttutyyppeä. Mukana oli tavanomaisten uutisjuttujen lisäksi lasten tiedekysymys, viikon kysymys, toimittaja testaa -tyyppinen juttu, uutisvisa, juttu ulkomailla asuvalta lapsikirjeenvaihtajalta sekä muutama videoklippinä.

Alun perin mukana oli myös kolumni ja pääkirjoitus, mutta karsin ne lopulta pois, jotta tehtävän tekoon ei menisi lapsilla niin paljon aikaa. Rajasin pois myös sellaiset uutisaiheet,

jotka saattaisivat järkyttää lapsia, kuten terrori-iskut⁴, sillä niiden käsittely osana tutkimushaastattelua vaatisi enemmän aikaa. Jos olisin ottanut mukaan terrorismi- tai sotauutisia, niitä olisi pitänyt hyvän tutkimusetiikan mukaan käydä läpi lasten kanssa rauhassa ja varmistaa, ettei lapsille jää niihin liittyviä pelkoja ja kysymyksiä mieleen.

Tutkija Tarja Salokoski muistuttaa lasten mediakasvattajille suunnatussa Mediametkaa!-oppaassa, että jo viisivuotiaille on tyypillistä miettiä, voiko mediassa nähtyjä tapahtumia sattua oikeasti lapselle itselleen tai hänen läheisilleen. Salokosken mukaan mediaväkivalta on yksi keskeinen lasten pelkojen aiheuttaja. Jos lapsi näkee paljon väkivaltaa mediassa, se voi antaa hänelle virheellisen kuvan siitä, kuinka yleistä väkivalta on todellisuudessa. (Salokoski 2007, 78.)

Tutkimukseni ei kohdistunut erityisesti siihen, miten lapset kokevat tavan uutisoida ikävistä aiheista, vaan laajemmin heidän näkemyksiinsä Lasten uutisista. Lasten uutisten tuottaja Fanny Fröman (2017) kertoo:

Ikävät aiheet, jotka on niin isoja, että luultavasti kaikki lapset ovat jotain kuulleet, otetaan esille myös. On parempi kertoa selkeästi ilman turhaa dramatisointia ja väkivallalla mässäilyä, mitä on tapahtunut. Jos he kuulevat jostain kaverin kautta, niin siitä voi saada väärää tietoa, joka lisää pelkoa.

Sivusin ikäviä aiheita kuitenkin lasten haastatteluissa kysymällä, onko joitakin aiheita, mitä he eivät näe lasten uutisissa, mutta näkevät aikuisten uutisissa. Kysyin myös, onko heidän mielestään olemassa aiheita, joista lapsille ei tulisi kertoa ollenkaan Lasten uutisissa. Näin ne lapset, jotka olivat jo törmänneet ikäviin uutisiin, saattoivat nostaa ne halutessaan esille.

Huomioin toisen haastattelutehtävän uutisotsikoita ja kuvia valitessani myös sen, että mukana olisi sekä poikia että tyttöjä kiinnostavia juttuja. Huomasin, että Lasten uutisten

---

⁴ Esimerkiksi ”Miksi ihmiset tekevät terrori-iskuja?” Julkaistu 9.6.2017. Saatavilla:

<https://www.hs.fi/lastenuutiset/art-2000005245720.html> tai ”Terrorismi pelottaa, mutta pelolle ei kannata antaa valtaa.” Julkaistu 10.6.2017. Saatavilla: <https://www.hs.fi/lastenuutiset/art-2000005246555.html> tai ”Pommi räjähti konserttiareenan ulkopuolella.” Julkaistu 23.5.2017. Saatavilla: <https://www.hs.fi/lastenuutiset/art-2000005222981.html>

verkkosivuilla uutiskuvissa oli useammin tyttöjä kuin poikia, joten valitsin mukaan pari sellaista uutista tarkoituksella, joiden kuvissa näytti olevan poikia tai miehiä⁵.

Toiminnallinen teemahaastatteluni koostui siis kolmesta tehtävästä: uutisen etsinnästä, uutisotsikkojen ja kuvien järjestelystä kiinnostavuusjärjestykseen ja uutislähetysten katsomisesta. Haastattelukysymykset on tehty näiden tehtävien ympärille. Lisäksi kysyin alussa muutaman taustoittavan kysymyksen siitä, miten tuttuja Lasten uutiset ovat haastateltaville. Lopussa uutislähetykseen liittyvien kysymysten jälkeen kysyin vielä yleisiä kysymyksiä liittyen lasten uutisten merkitykseen ja niihin osallistumiseen. Alkuperäisistä teemahaastattelun teemoista jätin pois uutisten seuraamisen tavat, koska jostain oli pakko karsia, että haastattelut pysyivät alle 45 minuutissa. Uutisten seuraamiseen liittyvät tavat, kuten millä välineillä Lasten uutisia seurataan ja mitä muita uutismedioita on tapana seurata, olisivat olleet kiinnostavaa tietoa, mutta muut teemat olivat tärkeämpiä tutkimuskysymysteni kannalta. Uutisten seuraamisen tapoja olisi myös ehkä tarkoituksenmukaisempaa tutkia määrällisesti, joten siinä olisi aihetta jatkotutkimukselle.

2.10 Lasten haastattelun etiikka

Lasten haastatteluun liittyy paljon eettisiä kysymyksiä, jotka tulee huomioida jo haastattelun suunnitteluvaiheessa. Hirsjärvi ja Hurme (2010, 128) muistuttavat, että haastattelutilanteessa aikuinen on aina valta-asemassa suhteessa lapseen eikä haastattelu ylipäänsä ole lapsille vaan aikuisille tyypillinen tapa. Tosin kolmasosa tämän tutkimuksen haastateltavista ovat tottuneita haastattelutilanteisiin, koska heillä on niistä kokemusta Helsingin Sanomien Lasten uutisten koululaistoimittajina.

Lapsen haastatteluun tarvitaan aina vähintään huoltajan lupa (Alasuutari 2005, 147). Kun tutkimushaastatteluja tehdään koulun tiloissa, tarvitaan myös koululta lupa. Tutkimuslupa-anomus osoitetaan rehtorille. Riippuen kunnasta tutkimusluvan voi joutua hakemaan myös sivistystoimen johtajalta. Joissakin kunnissa pelkästään rehtorin myöntämä tutkimuslupa

---

⁵ ”Sote-uudistusta on suunniteltu jo yli kymmenen vuoden ajan.” Julkaistu 21.11.2017. Saatavilla: <https://www.hs.fi/lastenuutiset/art-2000005577991.html>.

”Joel Puranen, 10, sävelsi ja sanoitti 100-vuotiaalle Suomelle upean rapin – kouluprojektista tuli Youtube-hitti.” Julkaistu 5.12.2017. Saatavilla: <https://www.hs.fi/lastenuutiset/art-2000005477348.html>.

riittää. Yleensä koulujen rehtorit osaavat sanoa, mikä kunnan käytäntö on ja ohjata tarvittaessa eteenpäin. Tässä tutkimuksessa ensimmäisessä koulussa tutkimushaastatteluihin tarvittiin sivistystoimen johtajan lupa ja toisessa pelkkä rehtorin lupa.

Kun huoltajalta, koululta ja mahdollisesti myös kunnalta on saatu kirjalliset tutkimusluvut, on muistettava hankkia myös lupa tutkimukseen osallistuvilta lapselta. Lupaa kysyttäessä on hyvä kertoa lapselle ymmärrettävällä tavalla, mihin hän lupautuu mukaan antaessaan suostumuksen. Lasten haastattelua tutkinut psykologi Maarit Alasuutari (2005) kirjoittaa aiheesta seuraavasti:

Onkin tärkeää, että tutkija kertoo lapselle mahdollisimman ymmärrettävästi, mistä tutkimuksessa on kyse, mikä on haastattelijan rooli suhteessa tutkimuksen muihin osapuoliin ja miten lapsen kertomia tietoja käytetään.

Otin mallia lasten haastatteluun Vilja Laaksosen väitöstutkimuksesta (2014), johon hän oli haastatellut esikouluikäisiä lapsia koulukiusaamisesta. Laaksonen oli pyytänyt erikseen luvan lapsilta ennen haastattelujen alkua ja antanut heille mahdollisuuden lopettaa haastattelu heti, jos heistä tuntui siltä (Laaksonen 2014, 23). Laaksonen perustelee asiaa YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksella, jonka mukaan “lapsella on oikeus ilmaista vapaasti mielipiteensä” (Lapsen oikeuksien viestinnän yhteistyöverkosto, 2018, § 13).

Vaikka tutkimukseni aihe ei ollut yhtä arkaluontoinen kuin Laaksosella, päätin kertoa myös omille haastateltavilleni, että osallistuminen tutkimukseen on vapaaehtoista ja että he voivat missä tahansa vaiheessa keskeyttää haastattelun. Kerroin myös, että haastattelu on luottamuksellinen eivätkä heidän nimensä tule näkymään tutkimuksesta tehtävässä raportissa. Mikäli heidän sanomisiaan lukisi raportissa, niissä lukisi vain sukupuoli ja ikä eli esimerkiksi 12-vuotias tyttö. Myöhemmin päädyin merkitsemään haastateltavien sitaatit ilman sukupuolia ja tarkkoja ikä eli 1.-luokkalainen, 6.-luokkalainen tai koululaistoimittaja. Tein näin, jotta lasten anonymiteetti säilyisi varmasti. Tämä oli perusteltua, koska haastateltavien määrä oli pieni eikä kaikissa ryhmissä ollut välttämättä kuin yksi poika tai yksi tietyn ikäinen. Kaikki haastatteluun saapuneet lapset antoivat suullisesti suostumuksensa, eikä kukaan keskeyttänyt haastattelua.

2.11 Haastattelujen toteutus ja analyysi

Tutkimukseni suunnitteluvaiheessa kävin tapaamassa Lasten uutisten tuottajaa Fanny Frömania Helsingin Sanomien toimituksessa. Taustahaastattelun (Fröman 2017) avulla sain lisätietoa Lasten uutisista ja pystyin kehittämään tutkimusaihetta eteenpäin.

Ensimmäiseen ja toiseen ryhmään kuuluvat lapsihaastateltavat eli 1.- ja 6.-luokkalaiset sain mukaan tutkimukseen ottamalla yhteyttä tuttuihin opettajiin. Yksi kertoi, että hänen 6-luokaltaan löytyisi todennäköisesti oppilaita tutkimukseen. Kun sopiva luokka oli löytynyt, lähetin koulun rehtorille tutkimuslupa-anomuksen. Sain heti seuraavana päivänä vastauksen, että lupa kyllä heltiää. Rehtorin kautta sain virallisen tutkimusluvan myös kunnan sivistystoimen johtajalta. Kirjallisen luvan saamiseen meni vajaa kuukausi lupa-anomuksen lähettamisestä. Sain samasta koulusta myös 1.-luokan oppilaat tutkimukseeni, kun kuudennen luokan opettaja kertoi tutkimuksesta kollegalleen. Opettajien kautta sain lähetettyä tutkimuslupa-anomukset lasten vanhemmille. Luokkien opettajat valitsivat tutkimusluvan saaneista oppilaistaan kumpikin viisi lasta mukaan tutkimukseen. Pyysin, että saisin haastatella suunnilleen yhtä monta tyttöä ja poikaa, mutta en muuten rajoittanut oppilaiden valintaa ennalta. Lopulta poikia saatiin kuitenkin mukaan hieman vähemmän kuin tyttöjä. Haastatteluviikolla yksi poika, jonka oli pitänyt osallistua haastatteluun, oli poissa koulusta. Hänen tilalleen tulikin samalta luokalta tyttö.

Kolmanteen ryhmään kuuluvat Lasten uutisten koululaistoimittajat löysin tuottaja Fanny Frömanin kautta. Pyysin häneltä Lasten uutisiin osallistuneiden koululaisten vanhempien yhteistietoja. Lähetin lasten vanhemmille tutkimuslupa-anomuksen ja lyhyen esittelyn tutkimuksesta. Lähes kaikkiin haastattelupyyntöihin vastattiin myöntävästi.

Pari viikkoa ennen ensimmäisiä tutkimushaastatteluja kävin haastateltavien 1.-ja 6.-luokkalaisten koululla esittelemässä tutkimusta kyseisille luokille. Olin pyytänyt opettajia näyttämään oppilaille Lasten uutisia ennen käyntiäni, ja molemmat luokat olivatkin katsoneet ainakin yhden uutislähetyksen ennen vierailuani. Mielestäni oli tärkeää käydä näyttäytymässä kasvotusten oppilaille ennen varsinaisia haastatteluja, ettei haastattelutilanne jännittäisi niin paljon ja jotta mahdollisimman moni uskaltautuisi mukaan. Tässä vaiheessa vasta muutama oppilas oli suostunut haastatteluun, mutta vierailun jälkeen sain tutkimusluvut tarvittavalle määrälle oppilaita.

Halusin testata haastattelurungon toimivuutta molemmille ikäryhmille ennen varsinaisia haastatteluja. Samalla, kun kävin esittelemässä tutkimusta koululla, tein ensimmäisen esihaastattelun yhdelle 6-luokkalaiselle tytölle, joka oli jo saanut tutkimusluvan.

Ensimmäinen esihaastattelu oli perinteinen teemahaastattelu, joka koostui vain kysymyksistä. Vaikka 6.-luokkalainen haastateltava osasi vastata kysymyksiin, vastaukset jäivät melko pintapuolisiksi ja lyhyiksi. Muokkasin haastattelua ennen toista esihaastattelua toiminnallisemmaksi, jotta lapset voisivat peilata vastauksiaan konkreettisiin uutisiin. Ajatusta tuki myös Piaget'n teoria lasten ajattelun kehityksestä (Piaget 1952, Salkind & Ambron 1987, 12–14 mukaan), jonka mukaan noin 7–11-vuotiaat lapset pystyvät ajattelemaan ja siten keskustelemaan vain sellaisista asioista, joista heillä on omia konkreettisia kokemuksia. Testasin toiminnallista haastattelua tutulle 1-luokkalaiselle tytölle. Esihaastatteluihin en saanut yhtään poikaa.

Toisessa esihaastattelussa huomasin, että aikaa kului paljon enemmän kuin olin osannut ennakoida, joten karsin sen jälkeen vielä reilusti haastattelukysymyksiä. Muutin haastattelurunkoni kieltä lapsille paremmin ymmärrettäväksi ja lisäsin haastattelurunkoon paljon apukysymyksiä, joiden avulla voisin kysyä samaa asiaa eri tavoin, mikäli lapsi ei osaisi vastata ensimmäiseen kysymykseen. Lisäksi suunnittelin haastattelurungon niin, että kysyin tarkoituksella samoja asioita eri kohdissa haastattelua eri tavoin. Esimerkiksi lasten käsityksiä uutisista tutkin monella tavalla. Alussa kysyin lapsilta, mikä heidän mielestään on uutinen ja haastattelun loppupuolella, miksi ihmiset ylipäänsä katsovat uutisia. Lasten tehtävänä oli myös itse etsiä uutinen ja kertoa, miksi se on uutinen.

Toteutin kuudesluokkalaisten ja ykkösluokkalaisten haastattelut yhden viikon aikana kolmena eri päivänä lasten koululla. Alun perin olin suunnitellut tekeväni haastattelut kahdessa päivässä, viisi haastattelua päivää kohti. Lopulta 1.-luokkalaisten haastattelut piti jakaa kahteen eri päivään, jotta sain kaikki haastattelut hoidettua niin, että ne sopivat heidän koulupäiviinsä. Huomioon oli otettava ruokailut ja pitkät välitunnit, joiden aikana haastatteluja ei voinut tehdä. Kuudesluokkalaisista haastattelin viittä, mutta teknisten ongelmien vuoksi varsinaiseen aineistoon sain vain neljä 6.-luokkalaisten haastattelua. Määrä oli kuitenkin tarpeeksi, sillä 6.- ja 1.-luokkalaisten haastatteluissa saavutin saturaatiopisteen noin kahdeksannen haastattelun kohdalla. Siinä vaiheessa haastatteluvastaukset alkoivat jo aika paljon toistaa edellisiä vastauksia, eikä juurikaan uutta tietoa näiltä kohderyhmiltä enää tullut. Ajatusta saturaatiopisteen saavuttamisesta on myös kritisoitu laadullisen tutkimuksen

piirissä, sillä laadullisessa haastattelututkimuksessa jokainen haastattelu on aina ainutlaatuinen, koska tutkimuskohteena on yksilölliset kokemukset ja näkemykset (esim. Hirsjärvi & Hurme 2010, 60). Aikataulullisesti lisähaastattelujen tekeminen olisi kuitenkin tuottanut ongelmia, joten päätin tyytyä yhteensä 14 lapsen tutkimushaastatteluun.

Lasten uutisiin osallistuneet koululaistoimittajat olivat kaikki eri kouluista, joten haastattelin heistä suurinta osaa erään pääkaupunkiseudun kirjaston kokoustiloissa. Yhtä lasta haastattelin tämän pyynnöstä hänen koulullaan, mitä varten hain erikseen tutkimusluvan myös koulun rehtorilta.

Haastattelin Lasten uutisten toimitusharjoittelija Aliisa Ristmeriä puhelimitse ja tuottaja-juontaja Fanny Frömania sähköpostitse, sillä haastattelujen järjestäminen kasvokkain ei onnistunut aikataulullisesti.

Analysoin haastatteluaineistoa sisällönanalyysin avulla sekä kvantitatiivisesti että kvalitatiivisesti. Ennalta päättämäni haastatteluteemat ohjasivat haastattelun analyysiä, mutta tulkitsin haastattelumateriaalia myös aineistolähtöisesti katsomalla, mitä asioita aineistosta nousi esille. Kiinnitin huomiota siihen, mitkä asiat toistuivat tai yllättivät ja puuttuiko aineistosta vastauksia joihinkin kysymyksiini. Ensin kävin koko aineiston läpi, sitten luokittelin lasten vastaukset teemojen mukaan ja yhdistelin niistä vastauksia tutkimuskysymyksiin. Lopuksi vielä tulkitsin aineistoa ja pohdin, mitä saamani tulokset tarkoittavat.

Aineiston analyysin apuna käytin Excel-taulukkoita, joihin luokittelin haastatteluvastaukset ja ryhmittelin niistä tuloksia. Aineisto tarjosi runsaasti hyviä lasten sitaatteja. Halusin tuoda niitä tuloksissa mahdollisimman paljon esille, jotta lasten oma ääni pääsisi paremmin kuuluviin. Tämä on yksi laadullisen tutkimuksen eduista ja tutkimuksen tavoitteista (vrt. Lapsen oikeuksien viestinnän yhteistyöverkosto 2018). Toki täytyy muistaa, ettei lapsen ääni tule mitenkään objektiivisesti tutkimuksessa esiin, vaan siihen ovat vaikuttaneet haastattelukysymykset, haastattelutilanne sekä vuorovaikutus haastattelua ohjanneen tutkijan kanssa. Alasuutari (2005, 162) korostaakin, että ”haastattelun esiin tuomat kokemukset ovat haastattelijan ja lapsen yhdessä tuottamaa todellisuutta.” Jos oikein rehellisiä ollaan, ehkä tutkimuksen otsikko pitäisikin muuttaa: ”Lasten ja tutkijan näkemykset ja kokemukset Helsingin Sanomien Lasten Uutisista.” Litteroidessa muutin haastateltavien vastuksista puhekielisyydet kirjakielelle, jotta teksti olisi mahdollisimman helposti ymmärrettävää.

3 Tulokset

3.1 Haastateltavien taustatiedot

Haastatteluaineisto koostui 14 lapsen ja kahden aikuisen haastattelusta. Aikuiset olivat Lasten uutisten tuottaja ja juontaja Fanny Fröman sekä toimitusharjoittelija Aliisa Ristmeri. He olivat Lasten uutisten ainoita aikuisia tekijöitä tutkimushaastattelujen aikaan keväällä 2018.

Lapsista neljä oli poikia ja kymmenen tyttöä. Tavoitteena oli saada mukaan suunnilleen yhtä monta poikaa ja tyttöä, mutta haastatteluihin suostui lopulta mukaan enemmän tyttöjä. Yhden pojan haastattelu peruuntui sairastumisen vuoksi.

Yhdeksän haastateltavaa olivat erään Pirkanmaalla sijaitsevan koulun oppilaita. Heistä viisi oli 7–8-vuotiaita 1.-luokkalaisia ja neljä 12-vuotiaita 6.-luokkalaisia. Viisi haastateltavaa oli pääkaupunkiseudulta. He olivat 10–13-vuotiaita ja olivat osallistuneet Lasten uutisten tekemiseen koululaistoimittajina useamman kerran keskimäärin 1,5 vuoden aikana.

Koululaistoimittajat olivat enimmäkseen 4., 5. ja 6.-luokkalaisia. Otin mukaan myös yhden 13-vuotiaan 7.-luokkalaisen, vaikkei hän enää osunut Lasten uutisten alakouluikäisten kohderyhmään. Hän oli kuitenkin ollut pitkään koululaistoimittajana ja koki itse olevansa yhä osa ohjelman kohderyhmää.

Pirkanmaalaisista koululaisista lähes kaikki olivat kuulleet Lasten uutisista koulussa opettajaltaan pari viikkoa ennen haastattelujen tekemistä. Yksi 1.-luokkalainen oli hieman ennen tätä itse löytänyt Lasten uutisten lähetyksen videopalvelu Youtubesta. Ennen tutkimushaastatteluja pirkanmaalaiset oppilaat olivat tutustuneet Lasten uutisiin katsomalla muutaman uutislähetyksen koululuokassaan. Kaksi 1.-luokkalaista ja yksi 6.-luokkalainen oli tutustunut niihin parin viikon aikana myös kotona.

Pääkaupunkiseudun koululaistoimittajat olivat puolestaan seuranneet Lasten uutisia pidempään. Yksi oli katsonut uutislähetyksistä vain muutamia jaksoja parin vuoden aikana. Muut olivat seuranneet Lasten uutisiä säännöllisesti noin kerran viikossa 1–2 vuoden ajan.

Lasten haastattelut kestivät keskimäärin 39 minuuttia per lapsi. Nuorimpien 1.-luokkalaisten haastattelut kestivät keskimäärin 37 minuuttia, 6.-luokkalaisten noin 38 minuuttia ja koululaistoimittajien 41 minuuttia.

3.2 Aikuisten tekijöiden tavoitteet lasten uutisille

Sekä Lasten uutisten tuottaja-juontaja Fanny Fröman että toimitusharjoittelija Aliisa Ristmeri pitivät Lasten uutisten tärkeimpinä tavoitteina innostaa lapsia uutisten seuraajiksi pienestä pitäen, edistää heidän medialukutaitojaan sekä kertoa uutisia lapsille sellaisella tavalla, että he ymmärtävät ne.

Tuottaja Fröman korostaa, että uutisia tehdään sekä lasten että aikuisten maailmasta, kuitenkin niin, että ne on kerrottu lapsia kiinnostavalla tavalla. Ajatus mukailee lasten uutisten tekijöiden tavoitteita tuoreessa israelilaistutkimuksessa (Alon-Tirosh 2017, 132). Fröman kertoo:

Tavoitteemme on, että lapsille suunnatut uutiset kiinnostaisivat lapsia, sillä emme halua tuputtaa uutisia. Pyrimme siihen, että suurin osa uutisista liittyisi jollain tapaa lasten omaan elämään ja heidän maailmaansa, mutta selitämme myös suuria ”aikuisten maailman” uutisia lapsille.

Sekä Fröman että Ristmeri ovat sitä mieltä, että lähes kaikista uutisaiheista voidaan kirjoittaa, kunhan se tehdään lapsille soveltuvalla tavalla.

Mediayhteiskunnassa lapset kuulevat uutisaiheista joka tapauksessa, ja selittämättä jääneet hankalat aiheet voivat jäädä kalvamaan mieltä. Siksi on parempi kertoa lapsille maailman tapahtumista selkeällä ja ikätasoisella tavalla kuin yrittää varjella heitä kasvattamalla pumpulissa. (Tuottaja Fanny Fröman)

Jos vaikka tapahtuu joku terrori-isku, niin kyllä niistäkin on Lasten uutisissa uutisoitu, mutta tietysti eri tavalla. Kohderyhmä on mielessä koko ajan. (Toimitusharjoittelija Aliisa Ristmeri)

Lasten uutisten pääpaino on kuitenkin iloisissa ja positiivisissa uutisissa. Jokaista ikävää asiaa ei uutisoida, jos katsotaan aiheiden olevan sellaisia, etteivät lapset välttämättä muualta kuulisi niistä. Tavoitteena on, että yhdessä uutislähetyksessä kerrotaan korkeintaan yhdestä ikävästä aiheesta, jotta lapsille näytetään maailmassa tapahtuvan ikävien asioiden lisäksi myös paljon hyvää.

Tuottaja kertoo, että Helsingin Sanomien ja myös hänen omana tavoitteenaan on tarjota Suomen paras uutispalvelu lapsille. Toimitusharjoittelija Aliisa Ristmeri puolestaan tuo esille lasten kanssa työskentelyn positiiviset vaikutukset:

Kyllä minä myös sen takia tykkään tehdä tätä, että se tuottaa iloa, jos mennään haastattelemaan [lapsia] tai ne pääsee tänne vaikka jollekin kouluvierailulle.

Ristmerin henkilökohtaisena tavoitteena on tehdä entistäkin selkeämpiä juttuja lapsille sekä muokata jatkojuttuja isoista uutisaiheista, joista on uutisoitu paljon mediassa. Hän on yllättynyt siitä, miten paljon lapset ovat perillä maailman asioista muutenkin kuin Lasten uutisia seuraamalla.

Kyllä ne muualtakin kuin Lasten uutisista tai Ylen Uutisluokasta tai tuollaisista saa sitä tietoa: vanhemmilta, kavereilta tai somesta. Kyllä kaikki tietää, kuka on Trump ja kuka on Niinistö. Se on yllättänyt.

3.3 Lasten käsitykset uutisista

Haastatelluilta lapsilta kysyttiin heidän käsityksiään ylipäänsä uutisista sekä erikseen lapsille ja aikuisille suunnatuista uutisista ja niiden eroista. Näitä asioita tutkittiin ensimmäisen ja kolmannen haastattelutehtävän sekä niiden ympärille luotujen kysymysten avulla.

3.3.1 Mikä on uutinen?

Lähes kaikki lapset osasivat vastata jotakin kysymyksiin, mikä on uutinen ja miksi uutisia katsotaan. Yli puolet (8/14) lapsista kuvasi uutisia siten, että ne kertovat jostain, mitä on tapahtunut. Puolet (7/14) vastauksista viittasivat siihen, että uutisista saa tietoa jostakin.

Uutinen on juttu, jossa on jotain tietoa jostain, mitä on tapahtunut, ja jos ei vaikka tiedä siitä vielä, niin jaetaan se. (koululaistoimittaja)

(Uutisista) saa tietoa siitä, mitä tapahtuu ja esimerkiksi joistakin kulttuureista. (6-luokkalainen)

Lasten ensimmäiseen vastaukseen liittyvillä jatkokysymyksillä, kuten ”Mitä tietoa uutisista voi saada?” tai ”Mitä uutisissa voidaan kertoa?”, sain lisätietoa lasten kyvyistä ymmärtää uutisia.

Lapset osasivat kertoa, että uutisissa kerrotaan tietoa maailman, ulkomaiden, Suomen tai jonkun paikkakunnan tapahtumista, ajankohtaisista, mielenkiintoisista, merkittävistä, isoista,

yhteiskunnallisista ja uusista tapahtumista tai asioista. Vaikka suurin osa mielsi uutisen tiedoksi menneistä tai ajankohtaisista tapahtumista, muutama lapsi vastasi, että uutisissa voidaan kertoa tai varoittaa myös siitä, mitä tulevaisuudessa tapahtuu.

Joku hakkeri tai sovellus, mistä saattaa tulla virus puhelimeen tai jos joku ihminen tekee jotain. Jos on vaarallisia ihmisiä, jos tiedät mitä tarkoitan, ISIS ja tällaiset. (koululaistoimittaja)

Lasten yleisimmät vastaukset olivat hyvin yhteneväisiä brittitutkimuksen kanssa, jossa uutisen määritelmää oli kysytty 200 lapselta. Vastauksista saatiin 38 erilaista määritelmää. Niissä kaikissa uutinen liitettiin jollain tapaa tietämiseen tai informaatioon, kertomiseen siitä, mitä tapahtuu ja maailmaan. (Carter, Messenger Davies, Allan & Mendes 2009, 13.) Yksinkertaistaen uutinen nähtiin ensisijaisesti informaationa siitä, mitä maailmassa tapahtuu. Samaan tapaan voisi tiivistää myös suurimman osan lasten uutismääritelmistä, jotka saatiin selville tässä tutkimuksessa.

Uutisia selitettiin tässä tutkimuksessa myös arvottamalla: että on hyviä ja huonoja uutisia. Yhden lapsen mukaan uutiset ovat enemmän aikuisille suunnattuja ja yksi lapsi käsitti uutiset ensisijaisesti ohjelmana, joka tulee televisiosta. Yksi lapsi viittasi vastauksessaan yhteen perinteiseen uutisen määritelmään: ”Kerrotaan mitä, koska, milloin ja miksi” (1.-luokkalainen). Määritelmä erosi 5M+K-kaavasta vain siten, että siitä puuttui missä, miten ja kuka.

Lapsia pyydettiin antamaan esimerkkejä, mistä asioista uutisissa voidaan kertoa. Esimerkkejä tuli monipuolisesti lähes jokaiselta lapselta eri aiheesta säästä onnettomuuksiin, tasa-arvoon ja Viron 100-vuotisjuhlavuoteen. Esimerkeistä noin puolet viittasi johonkin kielteiseen uutistapahtumaan kuten terrori-iskuun, hakkereihin tai sotaan ja noin puolet johonkin positiiviseen tai neutraaliin aiheeseen. Myönteisiä tai neutraaleja aiheita olivat esimerkiksi uusi rakennus, suomalaisen Euroviisu-voitto ja rauhan saaminen johonkin maahan. Toistuva esimerkki oli urheilukilpailut, jotka kolme lasta mainitsi.

Vaikka että joku suomalainen on voittanut jonkun urheilukisan. Ainakin Iivo Niskanen, se voitti olympialaisissa. (1.-luokkalainen)

Monipuolisten vastausten perusteella kaikilla lapsilla oli jonkinlainen käsitys siitä, mitä uutisella tarkoitetaan. Tähän viittaa myös suoriutuminen ensimmäisestä haastattelutehtävästä, jossa lapsia pyydettiin etsimään mikä tahansa uutinen. Lähes kaikki lapset (13/14) osasivat löytää puhelimesta, tietokoneella, tablettitietokoneella tai Helsingin Sanomien printtilehdestä

jonkun uutisen. Yksi lapsi valitsi tehtävässä lehdestä pääkirjoituksen. Kukaan ei kuitenkaan luullut esimerkiksi mainosta uutiseksi, vaan kaikki lapset valitsivat uutisen tai jonkun muun journalistisen tekstin.

3.3.2 Aikuisten uutinen ja sen ymmärtäminen

Kukaan 1.-luokkalaisista ei ymmärtänyt aikuisille suunnatun uutisen otsikkoa, jonka he etsivät haastattelun ensimmäisessä tehtävässä. Suurin osa heistä ymmärsi, mitä aihetta uutinen käsitteli ja osasi selittää joidenkin otsikossa käytettyjen yksittäisten sanojen merkityksen, mutta kukaan heistä ei ymmärtänyt täysin, mistä uutisotsikossa kokonaisuudessaan oli kyse.

Yksi lapsi kirjoitti tablettitietokoneella Googleen ”uutinen” ja löysi ensimmäisenä Yle Uutisten verkkosivulta otsikon ”Talvi iskee takaisin loppuviikolla – Meteorologi: termistä kevättä ei tarvitse vielä haikailla.⁶ ”. Pyydettyä kertomaan, mistä uutinen kertoo, hän vastasi:

Luulisin, että pakkasesta ja talvesta ja keväästäkin tuossa sanottiin, mutta kevät ei ole ihan vielä tullut, kun tuolla on vieläkin lunta ja pakkasta. (1.-luokkalainen)

Edellisessä esimerkkitapauksessa vieraita sanoja ja ilmauksia lapselle olivat meteorologi ja terminen kevät. Huolimatta siitä, ettei lapsi ymmärtänyt näitä sanoja, hän ymmärsi, että kyse on jollain tapaa keväästä, talvesta ja niihin liittyvistä säätiloista. Myös muissa lasten analysoimissa aikuisten uutisissa oli lapsille outoja sanoja, jotka haittasivat uutisten ymmärtämistä.

Yksi 1.-luokkalainen ei ymmärtänyt lainkaan, mistä uutisotsikossa on kyse, vaan hän tulkitsi uutista kuvan perusteella. Otsikko kuului ”Koulut purkavat jakoa tyttöihin ja poikiin”⁷ ja kuvassa oli koululaisia pelaamassa jalkapalloa. Lapsen mukaan uutinen kertoi jalkapallosta. Tämä kertoo ehkä siitä, että varsinkin 1.-luokkalaisille, jotka ovat vasta alkaneet lukemaan, visuaalisilla elementeillä on suuri merkitys uutisten tulkinnassa. Visuaalisuus korostui muissakin vastauksissa. Lapsilta kysyttiin, miten aikuisten uutisesta, jonka he olivat itse

---

⁶ Uutinen julkaistu Yle Uutisten verkkosivuilla 13.3. Saatavilla: <https://yle.fi/uutiset/3-10115482>.

⁷ Uutinen Helsingin Sanomissa 9.3.2018.

etsineet, voitaisiin tehdä uutinen lapsille. Pari 1.-luokkalaista vastasi, että sama asia voitaisiin kertoa lapsille videolla, koska kaikki lapset eivät välttämättä osaa lukea.

Myös 6.-luokkalaisten ryhmällä oli vaikeuksia ymmärtää aikuisille suunnattuja uutisia. He ymmärsivät 1.-luokkalaisia paremmin uutisaiheet, mutta hankalat sanat vaikeuttivat kokonaisuuden ymmärtämistä. Tällaisia sanoja olivat esimerkiksi tulli, tyhjentävä kuitti, Palestiina ja diplomaattinen ilmapiiri.

Koululaistoimittajat ymmärsivät valitsemansa aikuisten uutisen parhaiten. Heistä kolme viidestä ymmärsi uutisotsikon täysin ja osasi selittää sen omin sanoin. Kaksi ymmärsi otsikosta jotakin, mutta ei kaikkea. Vaikeimmin ymmärrettäviä otsikoita olivat ”Paine viilata työttömien aktiivimallia kasvaa”⁸ ja ”Kisa siirtyy pois lompakosta”⁹. Jälkimmäisestä otsikosta koululaistoimittaja ymmärsi kaikki sanat, mutta ei ymmärtänyt, mitä kisa tässä yhteydessä tarkoittaa. Edellisestä otsikosta koululaistoimittaja osasi sanoa, että se liittyy jotenkin kotimaan asioihin ja työllisyyteen, mutta aktiivimalli oli lapselle vieras sana.

Kaikki lapset olivat sitä mieltä, että aikuisten uutisista, joita he analysoivat, voitaisiin kertoa myös lapsille, mutta eri tavalla. Eräs 6.-luokkalainen kertoisi lapsille uutisotsikosta ”Trump uhkasi Eurooppaa taas tulleilla nimeten BMW:n ja Mersun – saksalaislehdeltä tyhjentävä kuitti”¹⁰ seuraavasti:

Ehkä selvennettäisiin vähän noita asioita ja lisättäisiin jotakin yksikohtia: mitä siellä on vaikka kuljetettu, kuinka paljon siellä oli tavaraa ja määrät. Lapset saattaisivat kiinnostua sellaisista.

”Metamfetamiini on ilkeä huume, jolla on kirjava käyttäjäkunta. Suomessa käyttö painottuu viikonloppuihin, paljastavat kaupunkien viemärit”¹¹ –uutisesta voitaisiin yhden koululaistoimittajan mielestä kertoa yksinkertaisemmin. Lapsille tulisi hänen mukaansa myös kertoa uutisessa, että huumeet ovat paha asia, että niiden käyttö on oma valinta ja ettei niitä kannata kokeilla.

---

⁸ Uutinen Helsingin Sanomissa 9.3.2018.

⁹ Pääkirjoitus Helsingin Sanomissa 9.3.2018.

¹⁰ Uutinen Uusisuomi.fi-sivustolla 13.3.2018. Saatavilla: <https://www.uusisuomi.fi/ulkomaat/243845-trump-uhkasi-taas-eurooppaa-tulleilla-nimeten-bmw-n-ja-mersun-saksalaislehdelta> (haettu 13.3.2018)

¹¹ Uutinen Helsingin Sanomien verkkosivuilla 28.3. Saatavilla: <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000005621668.html> (Haettu 28.3.2018)

3.3.3 Lasten uutinen ja sen ymmärtäminen

Lähes kaikki haastateltavat (13/14) ymmärsivät otsikon ja kuvan perusteella, mistä heidän löytämässään lasten uutisessa oli kyse. Vain sosiaali- ja terveystalouden uudistusta käsittelevä uutinen ei heti auennut 6.-luokkalaiselle, joka sen löysi. Hän arveli, ettei otsikkoa ollut muotoiltu erityisesti lapsille. Silti hänen mielestään asiasta oli hyvä kertoa lapsillekin.

Kyllä se kuuluu lapsillekin. Tuo ei ole mitään, mitä pitäisi salata eikä tuossa ole mitään pahaa. (6.-luokkalainen)

Lapset löysivät yhteensä 11 eri lapsille sopivaa uutista (Taulukko 2). Kaksi uutista oli sellaisia, jotka valittiin useampaan kertaan. Ne käsitelivät lasten nukkumista ja 6-vuotiaan tytön ilmapalloviestiä.

Taulukko 2 Lasten etsimät lapsille suunnatut uutiset

Aihe	Otsikko	Lähde	Toistuvuus
Viestintä & lapset	Eevin, 6, ilmapalloviesti sai yllättävän vastauksen	HS lehti	3
Nukkuminen & lapset	Nukutko tarpeeksi jaksaksesi koulussa? Oppilaat kertovat	HS Lasten Uutiset	2
Urheilu & julkkikset	Jalkapalloa Marcuksen ja Martinuksen kanssa	Ruutu.fi/Lasten Uutiset	1
	Marcus ja Martinus saapuivat Helsinkiin – Haastoimme norjalaiskaksoset jalkapallopeliin	HS Lasten Uutiset	1
Tasa-arvo	Viikon kysymys: Tiedätkö mitä on tasa-arvo?”	HS Lasten Uutiset	1
	Canth halusi tehdä Suomesta tasa-arvoisen	HS Lasten Uutiset	1
Lasten elokuvat & teatteri	Supermarsu on vuoden katsotuin kotimainen elokuva tähän mennessä, vierailimme kesällä elokuvan kuvauksissa	HS Lasten Uutiset	1
	Leffa-annos lapsille	Ylöjärvenuutiset.fi	1
Eläimet	Väritä oma teatteriesitys	HS lehti	1
	Silta. Korkeasaaren eläintarhan lähelle rakennetaan ehkä parin vuoden päästä uusi silta.	HS lehti/Lasten Uutiset	1
Politiikka	Sote-uudistusta on suunniteltu jo yli kymmenen vuoden ajan.	HS Lasten Uutiset	1

Suurin osa lapsista (9/14) etsi lasten uutisen Helsingin Sanomien Lasten uutisten verkkosivuilta, printtilehden Lasten uutisten osiosta tai ruutu.fi:stä, mistä voi katsoa Lasten uutisten lähetyksiä. Yllättävää oli, että lapsille sopivia uutisia löytyi muualtakin. Yksi lapsi löysi lasten uutisen paikallislehden verkkosivuilta ja muutama lapsi Helsingin Sanomien printtilehden muista kuin lapsille suunnatuista osioista. Kaikki haastateltavat osasivat etsiä lapsille tarkoitettua uutisen omatoimisesti esimerkiksi kirjoittamalla Googlen ”Lasten uutinen” tai selaamalla paperista sanomalehteä.

Uutinen tunnistettiin lapsille sopivaksi monella eri tavalla. Asiaa tutkittiin kysymällä, miksi lapsen itse valitsema uutinen on hänen mielestään lasten uutinen. Useassa vastauksessa perusteluina oli lapsille tarkoitettu julkaisualusta (HS:n Lasten uutiset) tai lapset uutisjutun kohteena.

Tuossa lukee Lasten uutiset – – ja siinä puhutaan aika lailla lapsista, niin ei se ehkä voisi olla aikuisten uutinen silloin. (1.-luokkalainen)

Siinä puhutaan jostain lasten teatterifestivaalista – – Koska tuossa on niin paljon lapsia. (1.-luokkalainen)

Tuossa lukee lapset. (koululaistoimittaja)

Koska siinä ensinnäkin kerrotaan lapsesta, ja ainakin minua kiinnostaa se. (koululaistoimittaja)

Toinen suosittu perustelu oli se, että aiheiden ajateltiin koskevan tai kiinnostavan enemmän lapsia kuin aikuisia.

No tässä kerrotaan lapsille olennaisista asioista, mitkä niitä kiinnostaa. (6.-luokkalainen)

Aika monet lapset on myös kiinnostunut eläimistä. (1.-luokkalainen)

Mielestäni lapset ovat Marcus ja Martinus -faneja eivätkä aikuiset, niin ehkä siksi se ilmoitetaan lapsille tai teineille. (6.-luokkalainen)

Siinä kerrotaan, että joku on lähettänyt ilmapalloviestin ja saanut yllättävän vastauksen siitä. Ehkä aikuiset ajattelee ettei se ole niiden mielestä niin kiinnostava, ja lasten mielestä se on kiinnostava, että siitä saa tietoa. (koululaistoimittaja)

Yksi haastateltava käytti perustelussaan lasten uutisen muotoa ja uutisaiheen tärkeyttä:

No tätä selitetään näin yksinkertaisesti ja just sillä tavalla, että kuka tahansa ymmärtäisi. – – Maanantaina vietettiin Minna Canthin päivää, niin on kiva opettaa ne tärkeät päivät ja on myös tärkeää, että minkä takia sitä päivää vietetään. Jos se on jonkun ihmisen kunniaksi, niin kuka tämä oli ja mitä tämä teki? (koululaistoimittaja)

Suurin osa lapsista (12/14) piti etsimiään lasten uutisia pelkästään lapsille suunnattuna, kun heiltä kysyttiin, onko ne tehty heidän mielestään lapsille vai aikuisille. Tasa-arvoa käsittelevät lasten uutiset koettiin sopiviksi molemmille.

Lapsille ja aikuisille, sen takia koska Helsingin Sanomissakin lukee tasa-arvosta. (1.-luokkalainen)

Tasa-arvo on tosi tärkeää, niin se on kaikille sopiva. (koululaistoimittaja)

3.3.4 Aikuisten ja lasten uutisten ero

Kun lapset olivat käsitelleet sekä yhtä lasten uutista että yhtä aikuisille suunnattua uutista, heiltä kysyttiin usealla tavalla, miten ne eroavat toisistaan. Ensimmäinen kysyttiin, miten juuri lapsen itse etsimä lasten uutinen eroaa aikuisten uutisista. Sitten kysyttiin, miten ylipäänsä lasten uutiset eroavat aikuisten uutisista. Mikäli näillä kysymyksillä ei saatu vielä tarpeeksi kattavia vastauksia, hyödynnettiin apukysymyksiä, kuten ”Onko lasten uutisissa jotain sellaista, mitä ei ole ollenkaan aikuisten uutisissa?” ja ”Onko aikuisten uutisissa jotain sellaista, mitä ei ole ollenkaan lasten uutisissa?”

Osa pienimmistä lapsista ei osannut vastata näihin kysymyksiin kovin kattavasti, koska he eivät olleet juurikaan katsoneet aikuisten uutisia. Sen sijaan 7–8-vuotiaat, jotka olivat katsoneet myös aikuisten uutisia, osasivat kertoa monipuolisesti eroista. Useissa 1.-luokkalaisten vastauksissa toistuivat lasten uutisten selkeys, ymmärrettävyys ja lapsia kiinnostavat aiheet.

Aikuiset katsovat yleensä vähän muuta, vaikka jotkut ihmiset katsovat aika paljon autoista.

Lapset ymmärtää niitä paremmin. – – Niissä saatetaan puhua vähän selkeämmistä ja lapsille suunnatummista jutuista, kun taas aikuisten uutisissa puhutaan enemmän aikuisille suunnatummista jutuista. Jotain pitempiä sanoja ja sellaista. Kaikista jutuista lapset ei edes ymmärrä, kun siellä on jotain outoja juttuja, jotain tiedotteita aikuisille, niin lapset ei ikinä ymmärrä niistä yhtään mitään.

Aikuisten uutisissa kerrotaan influenssasta ja muusta. – – Siellä on sairaalasta juttuja ja sitten jos joku on vaikka tippunut järveen heikoilla jäillä.

Pari 1.-luokkalaista piti videoita lapsille tarkoitettuna uutisten kerrontapana.

Ainakin se on videolla ja sitten siinä puhutaan vähän enemmän sellaisilla sanoilla, jotka lapset paremmin ymmärtää.

Aikuisten uutiset on lapsille tosi tylsiä ja lasten uutiset on vähän kiinnostavampia. Niitä voi katsoa videolla, jos ei vielä osaa lukea.

Yksi 1.-luokkalainen oli huomannut myös, että aikuisten uutisissa on mainoksia toisin kuin lasten uutisissa.

Kuudesluokkalaiset ja koululaistoimittajat osasivat eritellä aikuisten ja lasten uutisten eroja monipuolisesti. Tähän saattoi vaikuttaa se, että heille kaikenlaiset uutiset olivat tutumpia ja myös asioiden vertailu luontaisempaa, mikä on Piaget'n kehityspsykologian mukaan tyypillistä formaalisten operaatioiden vaiheessa oleville lapsille (Salkind & Ambron 1987, 15). Heidän vastauksensa olivat keskenään melko samankaltaisia. He toivat videoita lukuun ottamatta samanlaisia asioita esille kuin 1.-luokkalaisetkin. Lisäksi usea heistä sanoi, että Lasten uutiset ovat värikkäämpiä, hauskempia ja niissä kerrotaan aikuisten uutisiin verrattuna enemmän myönteisistä asioista ja vähemmän politiikasta, taloudesta tai ulkomaan uutisista.

Ne on värikkäämpiä, rennompia ja hauskempia. (6.-luokkalainen)

Helppommin kerrottu, käytetty enemmän värejä – – niissä ei kerrota niin paljon ulkomaiden tapahtumista. (6.-luokkalainen)

Jos vaikka kerrotaan eläimistä tai muusta sellaisesta, mikä ei kiinnosta aikuisia, kun niitä kiinnostaa joku politiikka tai tällöinen. Niitä ei kiinnosta, mitä esimerkiksi Marcus ja Martinus tekee. (koululaistoimittaja)

Ensinnäkin niissä (aikuisten uutisissa) käytetään tummempia värejä, enemmän harmaata ja mustaa. – – Just saatetaan puhua enemmän politiikasta ja raha-asioista. (koululaistoimittaja)

Pari koululaistoimittajaa oli kiinnittänyt huomiota, että aikuisten ja lasten uutisten kuvitus eroaa toisistaan.

(Lasten uutisissa) voi olla enemmän sellaisia avaavia kuvia. – – Niissä (aikuisten uutisissa) on vähän vähemmän kuvia. Jos on kuvia, ne on tuollaisia ihan minikuvia. (koululaistoimittaja)

Yleensä niissä (Lasten uutisissa) on joku kuva ja se kuva on mielenkiintoinen ja se on selitetty hauskesti.

Lasten uutisia pidettiin myös lyhyempinä kuin aikuisten uutisia.

Saatetaan tiivistää sitä uutista mahdollisimman lyhyeksi, esim. tässä "Sote-uudistus on palautettava juurilleen", niin se (uutinen) on tehty tosi pitkäksi. Lasten uutisessa se saatettaisiin tiivistää tämän kokoiseksi (yhteen kappaleeseen). (koululaistoimittaja)

Tässä ei ihan kaikkea kerrota, mitä aikuisten uutisissa voitaisiin kertoa. (koululaistoimittaja)

Yksi koululaistoimittaja toi esille sen, että lasten uutisissa kerrotaan negatiivisista asioista pehmeämmin lapsille.

(Lasten uutiset) on kiltimpi versio, jos on just tapahtunut joku ISIS-juttu, niin Lasten uutiset kertoo sen kiltimmin ja aikuisille saatetaan kertoa rajummin.

Lasten käsityksiä lasten uutisten ominaispiirteistä tutkittiin myös kolmannen haastattelutehtävän yhteydessä. Siinä lapsille näytettiin yksi uutislähetys Lasten uutisia (9.3.2018). Sen jälkeen heiltä kysyttiin, miten heidän juuri katsomissaan Lasten uutisissa näkyi se, että ne on tehty lapsille.

Vastaukset olivat samantapaisia kuin miten lapset olivat aiemmissa tehtävissä kuvailleet lasten uutisia. Suurin osa tunnisti uutislähetysten lapsille suunnatuksi sen vuoksi, että siinä haastateltiin ja kuvattiin paljon lapsia.

Siinä puhuttiin koko ajan aika paljon lapsista ja siinä puhuttiin siitä laulukisasta. Se Espoon koulu oli voittanut sen laulukisan, ja siinäkin puhuttiin lapsista ja sitten niistä yöunista. (1.-luokkalainen)

Siinä kuvataan lapsia ja siinä puhutaan et kuinka paljon enemmän lapset tarvitsevat unta kuin aikuiset. (6.-luokkalainen)

Siinä nukkumisjutussa lapsia haastateltiin ja puhuttiin, kuinka paljon pitäisi nukkua, että jaksaisi koulussa. (koululaistoimittaja)

Uutislähetysten aiheiden ajateltiin kiinnostavan enemmän lapsia kuin aikuisia, koska niissä kerrottiin lapsille tärkeistä asioista, kuten barbeista ja taikurista ja vähemmän politiikasta tai ikävistä uutisaiheista. Varsinkin 1.-luokkalaiset toivat esille sen, että aiheet sopivat heidän mielestään lapsille.

Lapset yleensä kiinnostuu taikuritempuista, kun nehän on sen verran ihmeellisiä. Yleensä monet halusivat itsekin osata jotain temppuja. (1.-luokkalainen)

Siellä oli vähän kivempia uutisia kuin aikuisten uutisissa. Aikuisten uutisissa voi olla tosi huonojakin uutisia. (1.-luokkalainen)

Vanhemmat lapset viittasivat vastauksissaan enemmän uutisten muotoon, kuten lapsille sopivaan ja aikuisten uutisista poikkeavaan kerrontatapaan.

Uutiset kerrottiin lapsille sopivalla tavalla. Esimerkiksi selvennettiin se Monsters-kappale, että mikä se on suomeksi. Kerrottiin kaikkea lisätietoa ja kerrottiin kaikki niin iloisesti. (koululaistoimittaja)

Ne oli kerrottu silleen kiltimmin, että oli ehkä helpompi ymmärtää noista. (koululaistoimittaja)

Myös värikäs visuaalinen ilme nousi esiin vanhempien lasten vastauksissa.

Oli just vähän värejä ja musiikkia taustalla. (6.-luokkalainen)

Niissä oli kiinnostavaa kuvamateriaalia (koululaistoimittaja)

Kokosin lasten vastauksista yhteensä 11 lasten uutisille tyypillistä piirrettä (Taulukko 3).

Taulukko 3 Lasten uutisten ominaispiirteet (haastateltujen lasten mukaan)

Julkaisualusta kertoo, että se on lapsille, esimerkiksi Helsingin Sanomien Lasten uutiset.
Uutinen kertoo lapsista. Siinä esimerkiksi lukee lapset jossain kohtaa, kuvissa näkyy lapsia tai lapsia haastatellaan.
Aiheet kiinnostavat lapsia, esimerkiksi eläimet, lasten idolit, barbit ja taikuri.
Uutiset ovat selkeitä ja helposti ymmärrettäviä. Niissä on käytetty yksinkertaista kieltä.
Aihe on tärkeä ja sellainen, josta lasten on hyvä tietää.
Uutinen on kerrottu videon muodossa.
Aihe on yleensä myönteinen. Jos aihe on kielteinen, se on kerrottu kiltimmin kuin aikuisten uutisissa.
Uutisessa on paljon värejä ja mielenkiintoisia kuvia.
Uutinen on kerrottu rennosti, iloisesti ja hauskaasti.
Taustalla on musiikkia.
Ei sisällä mainoksia, politiikkaa tai ikäviä asioita.

3.4 Lasten mieltymykset, toiveet ja kehitysehdotukset Lasten uutisille

3.4.1 Mitä uutisia ei toivottu Lasten uutisiin?

Kun lapset olivat etsineet yhden aikuisille ja yhden lapsille sopivan uutisen ja he olivat analysoineet ja vertailleet niiden eroja, heiltä kysyttiin, onko olemassa asioita, joita lapsille ei tulisi näyttää tai kertoa Lasten uutisissa.

Suurin osa lapsista (12/14) vastasi, ettei lapsille pidä kertoa tai näyttää kaikkea. Tällaisia aiheita olivat sota, terrorismi, onnettomuudet, väkivalta- ja seksuaalirikokset, seksiin liittyvät aiheet, päihteet, ydinsodalla uhkailu, politiikka ja yhden mielestä myös sää.

Seksiin viitattiin monin kiertoilmauksin, kuten: ”Jotain aikuisiin liittyvää, mitä aikuiset tekevät keskenään” (koululaistoimittaja), ”jotain K-18-juttuja” (6.-luokkalainen) tai ”kaikki tällainen seksuaalinen juttu” (koululaistoimittaja). Muista epäsopivista aiheista lapset kertoivat melko suoraan.

Seksiin ja väkivaltaan liittyvien uutisten välttelyä perusteltiin sillä, että ne voivat pelottaa lapsia. Osa ei halunnut politiikan uutisia Lasten uutisiin, koska politiikka ei ollut heidän mielestään mielenkiintoista tai he kokivat, etteivät he ymmärrä siitä mitään. Päihteet

mainittiin parissa haastattelussa. Niitä ei saisi olla yhden tutkittavan mielestä olla Lasten uutisissa siksi, etteivät ne houkuttelisi lapsia kokeilemaan niitä.

Ei ainakaan mitään sellaista, mistä lapset voisivat ajatella, että hei minäkin voisin tehdä noin ja sitten se voisi tehdä jotain, mitä sen ei kannata tehdä. – – Jos on vaikka uutisissa, että joku on käyttänyt huumeita. (6.-luokkalainen)

Yksi lapsi viittasi ei-toivottujen aiheiden lisäksi myös uutiskuvastoon, jota ei saisi näyttää lapsille:

Jos on vaikka alkanut joku uusi sota ja on hirveästi kaikkia kuolemakuvia, niin ehkä sellaiset voisi pitää aikuisten uutisissa. (koululaistoimittaja)

Kaksi lasta oli kuitenkin samaa mieltä kuin Lasten uutisten aikuiset tekijät, että lapsille voi kertoa kaikista aiheista, kunhan niistä kerrotaan lapsille sopivalla tavalla. Kun toiselta näin vastanneelta lapselta kysyttiin, pitäisikö terrori-iskuistakin kertoa, tämä vastasi: ”Joo, mutta jotenkin eri tavalla. Kyllä lapsillakin on oikeus tietää, mitä tapahtuu maailmalla” (6.-luokkalainen).

Suurimman osan vastaukset olivat hieman ristiriidassa ensimmäisen haastattelutehtävän yhteydessä saatuihin vastauksiin. Siinä kaikki lapset olivat sitä mieltä, että heidän analysoimastaan aikuisten uutisista voisi tehdä myös lapsille uutisen. Joukossa oli joitakin uutisia huumeista, sodasta ja politiikasta. Kuitenkin, kun heiltä myöhemmin kysyttiin, onko jotakin asioita, joista lapsille ei tulisi kertoa, lapset mainitsivat juuri huumeet, sodan ja politiikan.

3.4.2 Mitkä jutut kiinnostivat ja eivät kiinnostaneet lapsia?

Toisella ja kolmannella haastattelutehtävällä kartoitettiin, minkälaiset lasten uutiset kiinnostivat haastateltavia ja minkälaiset eivät. Käsittelen ensin toisen haastattelutehtävän tulokset, jossa tehtävänä oli järjestää 11 Lasten uutisten verkkosivuilta tulostettua uutisotsikkoa kuvineen kiinnostavuusjärjestykseen (Liite 3). Tehtävään oli valittu mahdollisimman eri tavoin toteutettuja uutisia eri aihepiireistä (Taulukko 4).

Taulukko 4 Haastattelutehtävän kiinnostavimmat Lasten uutisten otsikot

Lasten tiedekysymykset: Kuinka lähelle ihminen voi mennä aurinkoa ennen kuin hän sulaa – Tähtitieteilijä vastaa	8
Osaavatko eläimetkin itkeä? – asiantuntija kertoo	8
Neuvokas koululainen jäljitti kännykkävarkaat Konalassa – johdatti poliisin epäiltyjen luokse	8
Viikon kysymys: Nukutko mielestäsi tarpeeksi?	5
Kirjeenvaihtajamme Stella kertoo kuulumisiaan Kiinasta	4
Joel Puranen, 10, sävelsi ja sanoitti 100-vuotiaalle Suomelle upean rapin – kouluprojektista tuli Youtube-hitti	3
Naisleijonat voitti pronssia – näin pelaavat nuoremmat kiekkoilijatytöt	3
Uutisvisa: Mitä Saara Aallon edustuskappale Monsters tarkoittaa suomeksi?	3
Tuhkarokko leviää Euroopassa	1

Kiinnostavimmissa uutisissa oli paljon hajontaa. Yhteensä 11 uutisesta valittiin 6 kaikkein kiinnostavimmaksi. Näistä Snapchatiin liittyvä rikosuutinen oli kaikkein suosituin viiden vastaajan mielestä ja avaruuteen liittyvä lasten tiedekysymys kolmen mielestä.

Koska kaikkein suosituimpien uutisten hajonta oli niin suurta, oli järkevää tarkastella useampaa kärkipäähän sijoittunutta uutista. Kun mukaan otettiin jokaisen lapsen vastuksista kolme kiinnostavinta uutista, suosituimpien joukkoon kuuluivat edelleen Snapchat-rikosuutinen ja lasten tiedekysymys avaruudesta, mutta myös uutisvideo, jossa vastattiin kysymykseen, osaavatko eläimet itkeä (ks. Taulukko 4). Yli puolet lapsista (8/14) valitsi jonkun näistä kolmen kiinnostavimman uutisen joukkoon. Lasten tiedekysymystä ”Kuinka lähelle ihminen voi mennä aurinkoa ennen kuin hän sulaa?” pidettiin kiinnostavana, koska siinä kerrottiin tieteestä ja avaruudesta.

Minä tykkään tieteestä. Se on vaan jotenkin kiinnostava kuulla, kuinka lähelle voi päästä. (1.-luokkalainen)

Siinä on eniten tietoa – avaruudesta ja auringosta. (1.-luokkalainen)

Minä tykkään tosi paljon avaruudesta, se kiinnostaa minua tosi paljon. (koululaistoimittaja)

“Osaavatko eläimetkin itkeä? – asiantuntija vastaa” -juttua pidettiin kiinnostavana pääosin siksi, että haluttiin tietää vastaus mielenkiintoiseen kysymykseen tai oltiin yleisesti kiinnostuneita eläimistä. Myös tämän uutisen kohdalla näkyi kiinnostus tieteeseen.

Kun siinä puhutaan eläimistä. – – En hirveästi ole kuullut esim. apinoista. (1.-luokkalainen)

Minua kiinnosti se, että osaako ne ihan oikeasti, en ole ikinä ennen nähnyt, että joku pupu itkisi. (1.-luokkalainen)

Olen itsekin miettinyt sitä ja en ole kuullut, että siitä olisi kerrottu mitään, niin tuo olisi aika kiinnostavaa tietää. (6.-luokkalainen)

Kaikki tieteelliset jutut on ihan mielenkiintoisia ja on kiva tietää eläimistä lisää, että miten ne esim. kehittyvät. (6.-luokkalainen)

Pari lasta oli nähnyt, kun koira itkee, ja he halusivat asiasta lisää tietoa.

Haluaisin tietää, itkeekö ne siksi, kun ihminen ei ole siinä vai miksi ne itkee. (koululaistoimittaja)

Viikon kysymys: Nukutko mielestäsi tarpeeksi? oli viiden lapsen mielestä yksi

kiinnostavimmista jutuista. Yksi lapsi perusteli sen kiinnostavuutta nimenomaan sillä, että siinä saa vastata kysymykseen.

Mielestäni on kiva vastata kysymyksiin, joissa on vaihtoehtoja. Katson aina, miten muut on vastanneet, kun siinä aina lukee, kuinka monta prosenttia on vastannut noin ja näin, niin siitä saa aina tietää vähän, mitä muut tekee. (koululaistoimittaja)

Se kiinnosti myös siksi, koska nukkumista pidettiin tärkeänä ja koska lapset pohtivat, nukkuvatko he itse tarpeeksi. Myös jutun piirroskuva ja tuttu aihe kiinnostivat.

Minä en itse nuku kauhean paljon, herään aika aikaisin, niin se kiinnosti, että nukunko minä tarpeeksi. (6.-luokkalainen)

Ihmiset eivät mielestäni nuku tarpeeksi, en minäkään varmaan. On tärkeää nukkua, kun aivojen pitää levätä ja se kaikki oppima tallentuu aivoihin yön aikana, ja sitten pystyy keskittymään koulussa ja muuallakin, töissä. Nukkuminen on tosi tärkeää aivojen kannalta. (6.-luokkalainen)

En tiedä. En ottanut siksi, että siinä oli lyhyt teksti. Se vain näytti kiinnostavalta – – ehkä tuo kuva, ja oli tuo tekstikin aika kiinnostava. (1.-luokkalainen)

Ollaan katsottu tuosta video ja se oli tosi mielenkiintoinen, kun siinä kysyttiin, mitä lapset tekee ennen nukkumaanmenoa. (1.-luokkalainen)

Yksi 1.-luokkalainen alkoi vastata Viikon kysymykseen ja kertoa omista

nukkumaanmenorutiineistaan, kun häneltä kysyttiin, miksi hän valitsi sen kiinnostavimpien

joukkoon. Hän kertoi vuolaasti, millaiset nukkumaanmenoajat hänellä on arkisin ja

viikonloppuisin, mitä hän tekee ennen nukkumaanmenoa ja miten hän nukahtaa. Vaikkei lapsi

vastannutkaan varsinaiseen haastattelukysymykseen, pitkä ja polveileva kertomus kielii

ainakin siitä, että Viikon kysymys oli siinä mielessä onnistunut juttu, että se herätti keskustelua ja sai lapsen pohtimaan omaa arkeaan.

Kolmen kärjessä olivat usealla sosiaaliseen mediaan liittyvät uutiset. Yhdessä kerrottiin Snapchatin avulla varkaan jäljille päässeestä koululaisesta (8/14), toisessa Youtube-hitin säveltäneestä pojasta (3/13). Snapchat-uutinen kiinnosti erityisesti sellaisia lapsia, joille mobiilisovellus oli tuttu ja jotka käyttivät muutenkin paljon sosiaalista mediaa.

Tämä on tosi oleellinen, kun kaikki tai suurin osa käyttää tällaisia sovelluksia. (6.-luokkalainen)

Se aihe on tosi mielenkiintoinen, ja kun itsellä on Snapchat, niin se avaa vähän enemmän. Jos minulla ei olisi Snäppiä, niin ei se olisi kovin kiinnostava. (koululaistoimittaja)

Tykkään tosi paljon kännyköistä, sosiaalisista medioista ja ylipäänsä tekniikasta. (koululaistoimittaja)

Snapchat-uutinen kiinnosti myös siksi, että siinä kerrottiin jotain tavallisuudesta poikkeavaa ja yllättävää (vrt. Galtungin ja Rugen 1965 uutiskriteerien yllättävyys, Taulukko 1).

En ole ennen kuullut että joku koululainen jäljittää varkaita. (6.-luokkalainen)

On tosi kiinnostavaa, että varsinkin joku nuori pystyy tekemään noin, että se saa jäljitettyä jotkut pahat ihmiset jonnekin ja sitten johdattaa poliisit sinne. (koululaistoimittaja)

Minun mielestäni Snapchat on turha. En itse käytä sitä, ja kun katsoo, miten kaveritkin käyttää sitä, niin ei ne edes ehdi lukea, jos siellä on jotain tärkeää. Niin että sen avulla onkin saatu poliisit varkaan luo, niin se on ihmeellistä, erityistä ja outoa. (6.-luokkalainen)

Youtube-hitin tehneestä 10-vuotiaasta koululaisesta kertova uutinen kiinnosti joitakin lapsia, koska he olivat kiinnostuneet rapista tai Youtubesta.

Tykkään katsoa räppejä. – – Olen joskus kaverin kanssa (räpänyt), mutta siitä ei tullut kyllä yhtään mitään. (6.-luokkalainen)

Minua kiinnostaa kaikki räpit ja haluaisin itsekin osata räpätä. Tuo kuva ainakin vaikuttaa tosi mielenkiintoiselta, ja tykkään katsoa Youtubea ja haluaisin itsekin tubettaa. (koululaistoimittaja)

Kiinassa asuvan lapsikirjeenvaihtajan kuulumisista kertova juttu kiinnosti joitakin lapsia (4/12), koska siinä kerrottiin toisesta kulttuurista, kirjeenvaihtoharrastus kiinnosti lasta tai koska jutun kuvassa oleva jäälinna herätti harvinaisuudellaan lapsen mielenkiinnon.

Tuo on vaan mielenkiintoisen kuuloinen – – Siinä oppii asioita esim. toisesta kulttuurista. (6.-luokkalainen)

Koska Kiina on kiva maa ja kirjeenvaihto on kiinnostavaa. – – Kaverini vaihtaa kirjeitä ja minäkin olen ajatellut, että se olisi aika kivaa, mutta en ole saanut vaan aikaiseksi. (koululaistoimittaja)

Tämä jäästä tehty linna (kuvassa) – – kun on aika harvinaista, että pääse tuollaiseen. Yleensä tuollaiset kaikki hienot jutut kiinnostaa lapsia. (1.-luokkalainen)

Vähiten kiinnostavana suurin osa lapsista (11/14) piti sote-uudistukseen liittyvää uutista. Kun tarkastellaan jokaisen lapsen vastauksista vähiten ja toiseksi vähiten kiinnostavaa uutisotsikkoa (Taulukko 4), niiden joukossa sote-uutinen on mainittu lähes jokaisen kohdalla (12/14). Se ei myöskään ollut yhdenkään lapsen mielestä kolmen kiinnostavimman uutisen joukossa. Moni lapsi ei osannut ensin selittää, miksi heitä ei kiinnostanut sote-uutinen. Kun heiltä kysyttiin, mistä uutinen kertoo, kävi ilmi, ettei kukaan lapsista tiennyt, mitä sote-uudistus tarkoittaa. Yksi tiesi, että sote tulee sanoista sosiaali ja terveys, ja oli nähnyt aikuisten uutisissa siihen liittyviä juttuja, muttei osannut kertoa, mitä siinä uudistetaan. Osa lapsista sanoi suoraan, ettei uutinen kiinnosta siksi, ettei siitä ymmärrä, mistä on kyse.

Koska minä en oikein edes tiedä, mikä sote-uudistus on. (1.-luokkalainen)

Koska en kauheasti tiedä, mikä on sote, eikä minua muutenkaan kauheasti politiikka kiinnosta. (6.-luokkalainen)

Kun en ole ihan 100-prosenttisen varma, mitä se tarkoittaa. Koulussakin, jos en ymmärrä jotain, niin sitä on vaikeampi oppia, niin ehkä sen takia. (koululaistoimittaja)

Lasten varovaisista vastauksista voi päätellä, että he eivät mielellään tuo esille omaa tietämättömyyttään. Harva haluaa myöntää, ettei tiedä mitään sote-uudistuksesta, vaan vastauksia pehmennetään ilmauksilla ”en ole ihan 100-prosenttisen varma” tai ”en kauheasti tiedä”. Taustalla lienee lapsille tyypillinen halu vastata ikään kuin oikein, haastattelukysymyksiin. Siksi haastattelutilanteessa lapsille olisi ollut hyvä painottaa, ettei mikään vastaus ole väärin, eikä kukaan tule tietämään, mitä juuri he vastaavat kysymyksiin ja että on tärkeää, että lapset vastaavat rehellisesti.

Sote-uutista pidettiin epäkiinnostavana myös siksi, että se liittyi politiikkaan, eikä siihen liittyvä kuva kiinnostanut. Kuvassa näkyi kansanedustaja Elina Lepomäki aikuisten toimittajien ympäröimänä.

Tässä puhutaan politiikasta, niin se ei oikein kiinnosta minua ja en oikein tiedä siitä mitään ja tämä kuvakin on aika tylsä. (koululaistoimittaja)

Joidenkin lasten mukaan sote-uutinen ei kuuluisi lasten uutisiin, vaan enemmän aikuisten uutisiin.

Tämä kiinnostaa enemmän aikuisia kuin lapsia. – – Yleensä tällaisia ei ole kauhean paljon lasten uutisissa. (1.-luokkalainen)

Melko vähän suosiota sai myös tuhkarokkoon liittyvä uutinen (6/14). Toisaalta yhden koululaistoimittajan mielestä se oli kaikkein kiinnostavin, sillä hänen mielestään uutinen oli ajankohtainen ja hän halusi tietää, miten tuhkarokolta voi välttyä ja millainen sairaus se on. Ne, joita uutinen ei kiinnostanut, eivät pitäneet sitä kovin mielenkiintoisena verrattuna muihin lasten uutisiin.

En tiedä. Laitoin sen tuohon (toiseksi viimeiseksi), siksi, ettei se kiinnosta kauheasti. Ei mikään kaikista kauhein, mutta ihan ok. (1.-luokkalainen)

Se ei vaan kuulosta yhtä mielenkiintoiselta kuin nämä muut. (6.-luokkalainen)

Se vaan ei hirveästi kiinnosta. On se kiinnostava, mutta ei niin kiinnostava kuin jotkut näistä. (koululaistoimittaja)

Yksi 1.-luokkalainen ei tiennyt, mikä on tuhkarokko, eikä siksi ollut kiinnostunut uutisesta.

Uutisvideo, jossa testattiin pulkkamäkiä, ei päässyt ollenkaan kolmen kiinnostavimman uutisen joukkoon. Se oli neljän mielestä joko vähiten tai toiseksi vähiten kiinnostava uutinen. Yleisin syy oli se, etteivät lapset itse pitäneet pulkkailusta.

Koska en tykkää itse mitenkään erityisesti pulkalla laskusta ja varsinkaan mistään hurjista mäistä, kun en uskalla tuosta koulun pihaltakaan laskea kunnolla, niin ei ehkä ole minun juttuni. (koululaistoimittaja)

Ei minua pulkkamäet enää hirveästi kiinnosta, niin sen takia se oli siellä melkein viimeisenä. (koululaistoimittaja)

Yksi 1.-luokkalainen piti pulkkailuvideota tylsänä, koska oli nähnyt sen jo ja hänen mielestään siinä näytetyt pulkkamäet olivat tylsiä. Eräs koululaistoimittaja kertoi, ettei hän juurikaan katso Lasten uutisten videoita siksi, että ne eivät toimi hänen älypuhelimellaan, jolla hän mieluiten seurasi uutisia.

Sote-uutista ja pulkkamäkitestausta lukuun ottamatta muut vähiten kiinnostavat uutiset (Taulukko 5) olivat toisten lasten mielestä kiinnostavimpien joukossa (vrt. Taulukko 4).

Taulukko 5 Haastattelutehtävän vähiten kiinnostavat Lasten uutisten otsikot

Sote-uudistusta on suunniteltu jo yli kymmenen vuoden ajan	12
Tuhkarokko leviää Euroopassa	6
Kävimme testaamassa hurjimmat pulkkamäet – katso videolta, mikä oli paras	4
Uutisvisa: Mitä Saara Aallon edustuskappale Monsters tarkoittaa suomeksi?	2
Viikon kysymys: Nukutko mielestäsi tarpeeksi	2
Joel Puranen, 10, sävelsi ja sanoitti 100-vuotiaalle Suomelle upean rapin – kouluprojektista tuli Youtube-hitti	1
Kirjeenvaihtajamme Stella kertoo kuulumisiaan Kiinasta	1

Lasten kiinnostusta eri uutisaiheisiin tutkittiin myös kolmannessa haastattelutehtävässä, jossa lapset katsoivat yhden Lasten uutisten lähetyksen (9.3.2016). Lähetyksessä oli seitsemän eri uutista, joista eniten (5/14) kiinnostusta herätti lyhyt videoklippä muoviroskien peittämästä merestä (Taulukko 5). Ainoastaan yksi uutisinsertti ei ollut kenenkään mielestä kiinnostavin. Siinä käsiteltiin kansainvälistä naisten päivää.

Taulukko 6 Kiinnostavimmat Lasten uutisten lähetyksen aiheet

Muoviroskien täyttämä meri	5
Espoolaisen koulun tekemä räppi	3
Teini-ikäinen taikuri kertoo työstään	3
Miksi nukkuminen on tärkeää lapsille?	2
Britanniassa tehdään barbeja kuuluisista naisista	2
Saara Aallon Euroviisu-kappaleen valinta	1
Naisten päivää vietettiin ympäri maailmaa	0

Kuten jo edellisen haastattelutehtävän vastaukset osoittivat, sama uutinen saattoi kiinnostaa yhtä lasta ja tylsistyttää toista (vrt. Taulukko 6 ja Taulukko 7). Espoolaisen Mankkaan koulun tekemä rap pääsi sekä kiinnostavimpien (3/14) että tylsimpien (4/14) uutisten kärkipäähän. Myös lasten nukkumisesta ja taikurista kertovat uutiset olivat molemmilla listoilla. Tämä kertoo siitä, että tutkimukseen osallistuneiden lasten kiinnostuksen kohteet vaihtelivat ja Lasten uutisista jokaiselle löytyi jotakin. Voidaan siis sanoa, että sekä toisen että kolmannen haastattelutehtävän perusteella Helsingin Sanomat on onnistunut luomaan monipuolista sisältöä, josta tutkimukseen osallistuneet eri-ikäiset lapset löysivät kaikki itselleen kiinnostavaa luettavaa.

Taulukko 7 Vähiten kiinnostavat Lasten uutisten lähetyksen aiheet

Ei mikään	6
Espoolaisen koulun tekemä räppi	4
Miksi nukkuminen on tärkeää lapsille?	2
Naisten päivää vietettiin ympäri maailmaa	1
Teini-ikäinen taikuri kertoo työstään	1

Eri ikäryhmien välillä ei tutkimusaineiston perusteella ollut havaittavissa huomattavia eroja. Ainoa selkeä ero, oli että 1.-luokkalaisten ei ollut kiinnostuneita sosiaaliseen mediaan liittyvistä uutisista, kun taas 6.-luokkalaisten ja koululaistoimittajien keskuudessa Snapchatiin ja Youtubeen liittyvät uutiset olivat kiinnostavimpien joukossa. Tämä selittynee sillä, että 1.-luokkalaisten ei ole vielä käyttäneet Snapchatia tai Youtubea toisin kuin vanhemmat koululaiset. Snapchat-profiilin ja Youtube-tilin luominen vaatii virallisesti 13 vuoden ikärajan, mutta sovelluksella on käytännössä myös nuorempia käyttäjiä. Youtube-videoita pääsee ilman kirjautumista katsomaan kuka tahansa. Ikärajoista sisällöistä varoitetaan erikseen. (Yle 2013.)

Muiden uutisten kohdalla lasten välisiä eroja selittivät ikäluokkaa enemmän heidän omaan elämäänsä ja vapaa-ajanviettopoihin liittyvät asiat. Esimerkiksi naisleijonista kertovasta jutusta pitivät erityisesti jääkiekkoa harrastavat tai sitä seuraavat lapset ja Saara Aaltoa ihailevat lapset olivat kiinnostuneet laulajaan liittyvästä uutisvisasta ja uutisinsertistä. Monella eläin uutisesta kiinnostuneilla oli myös kotona lemmikkejä. Nukkumiseen liittyvät Viikon kysymys ja uutisinsertti kiinnostivat sellaisia lapsia, jotka pohtivat, nukkuvatko he itse tarpeeksi. Lapset, joilla ei ollut ongelmia nukkumisen kanssa, eivät olleet niin kiinnostuneita näistä uutisista.

Kolmannessa haastattelutehtävässä lapset katsoivat yhden Lasten uutisten lähetyksen (9.3.2018), jonka sisältöä heitä pyydettiin arvioimaan heti katselun jälkeen. Uutislähetyksessä näytettiin 6 minuutissa ja 44 sekunnissa yhteensä seitsemän eri uutista. 1.-luokkalaisten muistivat heti lähetyksen katsomisen jälkeen keskimäärin 3,6 uutista, 6.-luokkalaisten neljä ja koululaistoimittajat 4,2. Kaikki muistivat vähintään kaksi uutista. Enimmillään uutisia jäi mieleen kuusi. Suurimmalle osalle (12/14) mielen jäi espoolaisen Mankkaan koulun tekemä rap-video, jolla koulu voitti Lasten Uutisten Sanomalehti Viikon videokilpailun (Taulukko 8). Hyvin jäivät mieleen myös lasten nukkumista käsitellyt uutinen (10/14) sekä uutinen, jossa kerrottiin Saara Aallon Monsters-kappaleen valinnasta Euroviisuihin (10/14).

Taulukko 8 Mitkä uutislähetysten jutut jäivät eniten mieleen?

Espoolaisen koulun tekemä räppi	12
Miksi nukkuminen on tärkeää lapsille?	10
Saara Aallon Euroviisu-kappaleen valinta	10
Muoviroskien täyttämä meri	8
Naisten päivää vietettiin ympäri maailmaa	6
Teini-ikäinen taikuri kertoo työstään	4
Britanniassa tehdään barbeja kuuluisista naisista	3

Nukkumisuutinen herätti usean tutkittavan kanssa keskustelua. Kun heiltä kysyttiin, mitä uutislähetyksestä jäi mieleen tai mitä siellä kerrottiin, monet rupesivat kertomaan omista nukkumiseen liittyvistä tavoista ja säännöistä, kuten seuraava 1.-luokkalainen:

No niistä yöunista, että kuinka kauan nukkuu. Minä tiedän yleensä, kuinka paljon nukun. Minulla loppuu yleensä seitsemältä kaveriaika. Sitten minulla on kännykkäaika, että saan olla kahdeksaan asti kännykällä arkisin, mutta viikonloppuisin ei ole niin. Arkisin menen yleensä yhdeksältä nukkumaan. En ole yleensä puhelimella iltasin, vaan luen kirjaa. (1.-luokkalainen)

Myös videoklippin muoviroskan peittämästä merestä herätti paljon ajatuksia luonnon saastumisesta ja siihen vaikuttamisesta etenkin vanhemmissa lapsissa. Eräs koululaistoimittaja kertoo:

Se oli tosi mielenkiintoinen, missä oli se muoviroska. – – Tuosta tosi paljon puhutaan, ja se on kauheaa. Katsottiin luokan kanssa Mocumentary muovipussin elämästä. Kuinka se heitetään kadulle jossain San Franciscossa ja kuinka se lopulta päättyy isolle muovilautalle Tyynellemerelle, missä on se iso muovialue. Kuinka se menee sinne, hankautuu mikromuoviksi ja sitten kaikki kalat syövät ne ja kuolevat. Oliko se 2050 mennessä, kun ennustetaan, että meressä on enemmän muovia kuin kaloja? Se saa ajattelemaan. Haluaa tehdä enemmän töitä sen eteen, etteivät meret saastu. – – Että miten jokainen pystyy siihen vaikuttamaan. Pelkästään, jos joudut ostamaan muovipussin kaupasta, niin ettet heittäisi sitä maahan, ja mieluummin voisit ostaa parilla sentillä tai eurolla kestokassin, mitä voi käyttää aina uudelleen.

3.4.3 Harrastukset toivotuimpia uutisaiheita

Haastateltavilta kysyttiin toiveita uutisaiheista kysymällä: Jos saisit itse päättää, mistä Lasten uutisia tehtäisiin, niin mistä haluaisit nähdä tai lukea uutisen? Kysymykseen vastattiin monipuolisesti. Luokittelin vastaukset 11 kategoriaan (Taulukko 9).

Taulukko 9 Lasten toivomat uutisaiheet

Harrastukset	6
Ammatit/Työelämä	3
Sosiaalinen media	3
Julkikset	2
Luonnonsuojelu	2
Politiikka/talous lapsiystävällisesti	2
Terrorismi lapsiystävällisesti	1
Tapahtumat	1
Tietotekniikka	1
Ihmissuhteet	1
Tiede	1

Eniten (6/14) haluttiin lasten harrastuksiin liittyviä uutisia. Moni halusi tietää lisää omasta harrastuksestaan ja osa halusi tietää, mitä muut lapset harrastavat.

Varmaan jostain harrastuksista, että mitä eniten harrastaa pojat ja mitä tytöt. (1.-luokkalainen)

Että miksi poikien pitää halveksia tyttöjä, jos ne pelaavat jääkiekkoa. – – Jotkut sanovat, ettei se ole tyttöjen harrastus, vaikka se on molempien. (6.-luokkalainen)

Voisi olla jotain harrastuksia niin kuin tanssi. – – Voisi kertoa, millaista tanssi on ja missä sitä voi harrastaa, ketkä sitä harrastaa ja onko siinä jotain kriteereitä. (koululaistoimittaja)

Muutama halusi tutustua uutisten avulla työelämään ja erilaisiin ammatteihin.

Jostain työpaikoistakin olisi kiva nähdä uutisia. (1.-luokkalainen)

Mitä siihen työpäivään kuuluu, kuinka kauan ne tekee sitä työtä ja sitten, mitä siihen työhön kuuluu ja mitä siinä pitää osata. (koululaistoimittaja)

Näyttelijän työstä, kun minä itse tykkään tosi paljon näyttelemisestä ja haluaisin olla isona näyttelijä. (koululaistoimittaja)

Sosiaaliseen mediaan liittyviä uutisia toivoivat erityisesti vanhemmat lapset, 6.-luokkalaiset ja koululaistoimittajat. Yksi koululaistoimittaja toivoi tunnetuista tubettajista uutisia. Pari 6.-luokkalaista puolestaan toivoi, että lapsille uutisoitaisiin sosiaalisen median varjopuolista.

Jotain somen vaaroja, mitä siellä voi tapahtua. – – Joku voi esiintyä sinuna siellä. Vaikka joku kuvaa videon, niin siellä takana voi olla vaikka kuka. Siellä on myös helpompi kiusata. – – Some on tämän ikäisille, sitä käytetään tosi paljon ja ei välttämättä tiedetä kaikkia niitä vaaroja. (6.-luokkalainen)

Kaikista sosiaalisista medioista, että onko ne turvallisia ja mitä vaaroja siellä on, kauanko lapset käyttää aikaa siellä. (6.-luokkalainen)

Luonnonsuojelu nousi esille parissa 6.-luokkalaisen vastauksessa, joissa toivottiin lisää uutisia esimerkiksi kierrätyksestä, ilmastonmuutoksesta ja siihen vaikuttamisesta.

Jostain luontoon liittyvästä – – roskaamisesta tai mitä ihmiset on aiheuttanut, että se auttaisi lapsiakin ymmärtämään, ettei saa vaikka roskata. (6.-luokkalainen)

Kierrättämisestä, että ihmiset heräisi, että haloo, täällä on näin paljon roskaa, kun ei kukaan tee sen eteen paljon mitään, ja ilmastonmuutoksesta – – kun sehän johtuu niistä saasteista, niin mitä ihmiset olisi valmiita tekemään, että ilmastonmuutos hidastuisi. (6.-luokkalainen)

Vanhempien lapsien vastauksissa toivottiin erityisesti lapsille muotoiltuja uutisia vakavista aiheista, kuten terrorismista tai Suomen ja maailman politiikasta.

Niistä köyhistä maista. Aika monella maalla on aika paljon rahaa, mutta ne käyttää sitä johonkin, ei nyt turhaan, mutta asioihin joita niillä jo on tai asioihin, joita niillä ei ole vielä, mutta joita ei oikeasti edes tarvitsisi. (6.-luokkalainen)

Mitä tapahtuu hallituksessa selitettynä tarkasti, että kaikki pienetkin lapset ymmärtävät. – – Ehkä olisi kiva lapsiystävällisesti tietää, kun joskus oli joku terrori-isku, niin se oli aika mielenkiintoinen. Jos sattuu tuollainen, olisi kiva, jos olisi sellainen lapsiystävällisesti kirjoitettu juttu siitä. (koululaistoimittaja)

Pari lasta toi esille, että haluaisi nimenomaan videolla esitettyjä uutisia.

Jossain melkein ihan uusimmassa (Lasten uutisten lähetyksessä) se taikuri-viihdetaiteilija opetti jonkun tempun, niin olisi hauska jos olisi sellainen, mutta siinä opetettaisiin vaikka joku koodausjuttu tai tee-se-itse-vaatejuttu. – – joku muutaman minuutin (video)pätkä, missä opetettaisiin tekemään vaikka joku pieni peli. (koululaistoimittaja)

Suurista tapahtumista, että niissä kävisi vierailemassa. – – Niistä voisi kertoa, mitä ne on, mitä siellä tehdään ja sitten voisi olla jotain videopätkää. (koululaistoimittaja)

Lapsilta kysyttiin myös, ketä he haluaisivat itse haastatella Lasten uutisiin. Osa lapsista ei olisi halunnut itse haastatella ketään, joten heiltä kysyttiin, kenet he valitsisivat haastateltavaksi, jos he saisivat päättää. Suurin osa (10/14) halusi haastateltavaksi jonkun julkisuuden henkilön, kuten laulajan (5/14), tubettajan (3/14) tai poliitikon (2/14).

Jotain aikuisia tai julkkiksia. Vaikka Sannia tai Robinia. (1.-luokkalainen)

Jonkun laulajan tai tubettajan. Sellaisia, jotka on ajankohtaisia tai oleellisia tämän ikäisille. (6.-luokkalainen)

Olisi kiva haastatella jotain presidenttiä tai johtajaa. Se olisi tosi hienoa. (koululaistoimittaja)

Muutama oli kiinnostunut haastattelemaan erityisesti jonkun ammatin edustajaa, kuten koulun ruokalan työntekijöitä, pianistia, koreografia tai lentäjää. Vain yksi lapsi halusi haastatella toisia lapsia. Kaksi 1.-luokkalaista ei keksinyt ketään haastateltavaa.

3.4.4 Lasten uutisiin osallistuminen kiinnosti suurinta osaa

Suurin osa tukittavista lapsista (9/14) haluaisi osallistua Lasten uutisten tekoon joko haastattelijana, haastateltavana tai molempina. Kaikki koululaistoimittajat halusivat jatkossakin osallistua Lasten uutisten tekoon. Heillä kaikilla oli kokemusta useamman uutislähetyksen tekemisestä asiantuntijan ja/tai haastattelijan roolissa. Lisäksi yksi oli ollut työelämään tutustumisharjoittelussa Lasten Uutisissa. Kolme 1.-luokkalaista viidestä olisi valmiita haastattelemaan tai olemaan haastateltavana Lasten uutisissa. Vähiten halua osallistua löytyi 6.-luokkalaisten tutkittavien joukosta, joista vain yksi oli kiinnostunut osallistumaan itse uutisten tekoon. Uutisiin ei haluttu osallistua, koska tiedonhankinta tai esiintyminen kameran edessä koettiin vaikeaksi.

Se on vähän työlästä. Minä en ehkä löydä hyvin tietoa. Jos minun pitäisi etsiä jotain mielenkiintoista, niin en kauheasti erota, mikä on mielenkiintoista. (6.-luokkalainen)

Varsinkin jos olen kameran edessä, minä panikoin. (6.-luokkalainen)

Osalla lapsista oli kokemusta uutisten tai muiden mediasisältöjen teosta Lasten uutisten ulkopuolella. Jotkut olivat julkaisseet omia Youtube-videoita, toiset olivat kirjoittaneet omaksi iloksi kirjaa, tehneet omia uutisia koulussa tai kavereidensa kanssa vapaa-ajalla.

Olen koittanut kerran tehdä omaa kirjaa. Tein sitä ihan yksin kotona. Kirjoitin ja tein kuvia vihkoon. (1.-luokkalainen)

Koulussa ollaan tehty sellaisia feikki uutisaukeamia, että mikä olisi mielenkiintoinen uutinen, ja sitten tehdään siitä uutinen. (koululaistoimittaja)

Me ollaan tehty tosi pitkään kavereiden ja serkkujen kanssa iMovie-sovelluksella omia uutisia. Keksitään omia aiheita ja kerrotaan niistä. Meillä on aina videoklippit, säätä ja muuta. – – Jos on kuultu vaikka presidentinvaaleista, niin ollaan tehty oma versio siitä tai jotain muita vierailevia artisteja ollaan keksitty. – – Ei olla niitä julkaistu, mutta ollaan näytetty niitä kavereille ja sukulaisille. (koululaistoimittaja)

Haastattelutilanteista oli parilla lapsella kokemusta omassa arjessaan. Yhtä oli haastateltu useampaankin mediaan ja toinen oli päässyt kyselemään harrastusretkellä kysymyksiä haaveammattinsa edustajalta.

Olen itse asiassa haastatellut poliisia. – – Kysyin, kuinka monta ihmistä suurin piirtein putkaan joutuu viikon aikana. (1.-luokkalainen)

Lapset, joilla oli jo aiempaa kokemusta uutisten tai muiden mediasisältöjen teosta joko niiden tekijänä tai kohteena, olisivat myös valmiita osallistumaan Lasten uutisten tekoon haastattelijana, haastateltavana tai molempina. Tämä viitanee siihen, että ehkä Lasten uutisiin mukaan pääsevät lapset ovat jo ennestään tottuneempia mediankäyttäjiä kuin muut lapset. Tämä voi johtaa siihen, ettei Lasten Uutiset välttämättä tarjoa kaikille lapsille tasavertaisesti samaistumiskohteita. Myös Lasten Uutisten toimitusharjoittelija Aliisa Ristmeri on huolissaan asiasta. Hän toi haastattelussaan esille toiveen siitä, että Lasten uutisiin pääsisivät osallistumaan enemmän kaikenlaiset lapset. Ristmerin mukaan käytännöksi on vakiintunut se, että haastattelukierroksilla kouluilla yleensä opettajat valitsevat luokasta muutaman lapsen haastateltavaksi. Tämä varmasti nopeuttaa ja helpottaa haastateltavien saamista, mutta toisaalta se luovuttaa journalistisen päätäntävällän haastateltavista toimituksen ulkopuolisille. Ristmeri epäili, että opettajat valitsevat yleensä luokista ne, jotka muutenkin pääsevät luokassa ääneen. Hän toivoi asiaan muutosta.

Opettaja valitsee tosi usein enemmän tyttöjä kuin poikia tai luokan aktiivisimpia lapsia. – – Haluaisin saada kaikille lapsille sellaisen olon, että heidän mielipiteillään ja näkyvyydellään on väliä, vaikkei olisi sellainen, jonka opettaja ensimmäisenä valitsee luokasta haastateltavaksi. Jotenkin pitäisi päästä myös sellaisten lasten pariin. Pitäisi ehkä ihan istua alas ja miettiä, miten sen voi tehdä. – – Pitäisi ehkä lähestyä lapsia jotain toista kautta kuin kouluvierailuilla.

Tutkittavista vain koululaistoimittajat olivat olleet yhteydessä Lasten Uutisten toimitukseen sosiaalisen median tai sähköpostin kautta. Tätä selittänee pitkälti se, että koululaistoimittajat olivat seuranneet ja olleet aktiivisesti mukana tekemässä uutisia jo pidempään, kun taas 1.- ja 6.-luokkalaiset pirkanmaalaiset lapset olivat seuranneet Lasten uutisia tutkimushaastattelujen aikaan vasta parin–kolmen viikon ajan.

Tuottaja Fanny Fröman mainitsi haastattelussaan myös sellaisia osallistumisen tapoja, jotka eivät tulleet lasten haastatteluissa esille. Lapset voivat osallistua uutisten tekoon Frömanin mukaan paitsi asiantuntijoina ja haastattelijoina myös mielipidekirjoitusten tai lyhyiden artikkeleiden kirjoittajina. Kuten toisessa haastattelutehtävässä käytetyt jutut paljastivat, lapset voivat ulkomailla asuessaan lähettää kuulumisiaan ja toimia näin Lasten Uutisten ulkomaankirjeenvaihtajina. He pääsevät halutessaan osallistumaan myös vastaamalla Viikon kysymykseen tai uutisvisioihin, joissa kysytään aina jokin Lasten Uutisissa kerrottu fakta. Tällainen osallistumisen muoto näytti kiinnostavan lapsia kaikista ikäryhmistä. Kysymykset

kiinnostivat toisen haastattelutehtävän perusteella erityisesti, sillä kysymysmuodossa olevat uutiset nousivat lasten mielestä kiinnostavimpien uutisten joukkoon. Yksi lapsista kertoi vastaavansa aina Viikon kysymykseen.

Sekä Frömanin että Ristmerin mukaan lapsia voisi osallistaa vielä nykyistä enemmän sosiaalisen median kanavissa.

Kaikki somekanavat mahdollistaisivat vielä enemmän osallistamista, Voisi lähettää videoita tai kuvia itsestään enemmän. Kuitenkin kun meitä on yleensä vain kaksi ihmistä toimittamassa Lasten uutisia ja HSTV:n kuvaajat, ei ehkä enempää ehtisi käymään keikoilla kasvotusten heitä näkemässä. Jotenkin sosiaalisen median avulla voisi houkutella heitä enemmän kirjoittamaan, lähettämään omia videoita tai kommentoimaan jotain yhteiskunnallisia asioita. Se olisi helppo keino saada heitä osallistumaan netin välityksellä. (Toimitusharjoittelija Aliisa Ristmeri)

Toisaalta Fröman kertoo, ettei sosiaaliseen mediaan olla panostettu niin paljon ihan tarkoituksella.

Kaikki lapset eivät kuitenkaan saa käyttää somea, joten emme ole halunneet laittaa liikaa painoarvoa somesisältöihin.

Frömanin väite näyttää pitävän paikkansa ainakin haastateltujen 1.-luokkalaisten keskuudessa, joista kukaan ei vielä käytä sosiaalista mediaa. Osa oli tutustunut Snapchatiin tai Instagramiin hieman sisarustensa kautta, mutta osalle ne olivat vielä täysin outoja sovelluksia. Ristmerin mukaan Instagramin ja Snapchatin kautta saadut viestit lapsilta ovat tähän mennessä olleet melko kepeitä ja lyhyitä.

Yleensä se on enemmän sellaista, että laitetaan vain viestiä, että onko siellä oikeasti se juontaja Fanny tai jotain ei niin tärkeää sisältöä. Enemmänkin semmoista ”moi” tai kommentoidaan jotain Instagram-kuvaa.

Sähköpostin välityksellä saadaan Ristmerin mukaan asiapitoisempia yhteydenottoja ja palautetta kuin sosiaalisesta mediasta. Suurin osa palautteesta tulee vanhemmilta ja opettajilta.

3.4.5 Kehitysehdotuksia

Lapsilta oli haastavaa saada kehitysehdotuksia, sillä kaikki haastateltavat lapset olivat pääosin tyytyväisiä Lasten uutisiin. Suurin osa vastasi kysymykseen, miten muuttaisit Lasten uutisia, etteivät he muuttaisi niitä mitenkään. Kysyttäessä samaa asiaa toisin, voisiko Lasten uutisissa olla jotain lisää tai pitäisikö niistä ottaa jotakin pois, saatiin osalta lapsista jonkin verran ehdotuksia. Kehitysideoita nousi esille myös kolmannen haastattelutehtävän yhteydessä.

Kaksi lasta toivoi lisää tiedejuttuja. Moni tekisi uutisjutuista ja videoista vähän pidempiä, koska he halusivat tietää monista asioista enemmän kuin mitä Lasten uutisissa oli kerrottu. Pidempiä juttuja toivottiin vastaamalla sekä kysymykseen miten muuttaisit lasten uutisia että kysymykseen, joka liittyi haastattelussa katsottuun uutislähettykseen. Lapsilta kysyttiin pian uutislähettyksen jälkeen, mistä uutisista he olisivat halunneet lisätietoa. Vastausten perusteluista esille nousi muutamia kehitysehdotuksia. Puolet lapsista (7/14) olisi halunnut lisää tietoa vähintään yhdestä uutisesta. Useampi lapsi toivoi, että 14 sekuntia kestänyt videoklippi muoviroskien täyttämästä merestä olisi ollut pidempi ja että siinä olisi kerrottu enemmän taustoittavaa tietoa merten saastumisesta.

Se oli aika lyhyt. Siellä kerrottiin vain, että jätettä oli ihan hirveästi siellä vedessä. Sitä näytettiin tosi vähän. (1.-luokkalainen)

Ehkä siitä merijutusta vähän tarkemmin, että kuinka kauan se meri on ollut semmoinen roskainen. (6.-luokkalainen)

Tuosta merijutusta ja roskan paljoudesta – – olisin ehkä halunnut nähdä vielä lisää sitä meressä kuvattua videota. (koululaistoimittaja)

Yksi koululaistoimittaja olisi halunnut tietää, kuinka haitallista muovi on merissä ja kuinka meriä voi auttaa. Hän olisi siis toivonut uutiselta informaatiota siitä, miten lapset voisivat vaikuttaa ympäröivään maailmaan. Näkökulma on kiinnostava, sillä usein varsinkin aikuisten uutisissa kerrotaan vain, mitä kaikkea ikävää maailmassa tapahtuu. Niissä ei usein huomata uutisoida yhtä paljon siitä, millä tavalla asioita voidaan muuttaa parempaan suuntaan. Etenkin lapsia järkyttävät aiheet kuten ympäristön saastuminen voivat aiheuttaa pelkoa ja ahdistusta lapsikatsojissa (vrt. Salokoski 2007, 78). Sen vuoksi tällaisten negatiivisia tunteita herättävien uutisten yhteydessä voisi olla hyvä mainita myös jokin positiivinen näkökulma, esimerkiksi koululaistoimittajan ehdottama ”Miten asiaa voi auttaa”. Lasten uutisten tekijät kertovat, että yhtenä heidän tavoitteenaan onkin kertoa ikävistä asioista lapsille sopivalla pehmeämmällä tavalla.

Ikävätkin uutiset kerrotaan siis lähes poikkeuksetta, mutta se pitää tehdä tavalla, joka ei lisää lapsen pelkoa. Jätämme siis kaikkein järkyttävimmät kuvamateriaalit esittämättä, emmekä luettele tarkkoja raakoja yksityiskohtia. (Tuottaja Fanny Fröman)

Aina tässä ei kuitenkaan onnistuta. Ehkä merten saastumista ei pidetä yhtä järkyttävänä uutisena kuin vaikkapa terrori-iskua, jolloin sen taustoitukseen ei käytetä yhtä paljon aikaa. Videoklipin lyhyyttä voitaisiin perustella uutislähettyksen rajallisella ajalla tai kiinnostusta

ylläpitävänä valintana. Lähetysten on tarkoituskin olla lyhyitä, jotta lapset jaksavat keskittyä. Roskaista merta kuvaava insertti on lähetyksen lyhyin. Uutislähetyksessä inserttien pituudet vaihtelevat 14 sekunnista useaan minuuttiin. Vaihteleva uutisten kesto lähetyksen sisällä voidaan nähdä journalistisesta näkökulmasta myös hyvänä, koska eripituisten videoiden katselu perätysten luo lähetykselle rytmiä ja pitää mielenkiintoa yllä. Vaikka lapset toivoivat lisätietoa joistakin uutisista ja pidempiä videoklippejä, monella haastatelluilla keskittyminen alkoi kuitenkin herpaantua uutislähetyksen loppupuolella. Havainto viittaa siihen, ettei lähetysten pituutta ehkä kuitenkaan kannata kokonaisuudessaan pidentää.

Lapset kritisoivat taikurista kertovaa juttua siitä, että siinä puhuttiin korttitempuista, mutta ei näytetty yhtään temppua. Kaikenikäiset vastaajat olisivat halunneet nähdä taikatempun.

Yks temppu ainakin siinä taikurijutussa. (1.-luokkalainen)

Niitä temppuja ei ollut siinä ollenkaan. Siinä näytettiin vain niitä kortteja. (6.-luokkalainen)

Se olisi ollut ihan mielenkiintoinen, jos se taikuri olisi näyttänyt jonkun taikatempun siinä videolla samalla, kun se puhui. (koululaistoimittaja)

Yksi lapsi ehdotti, että Lasten uutisissa voisi olla myös englanninkielistä sisältöä kuten haastatteluja.

Kun siinä puhutaan koko ajan suomea, että jos puhuttaisiin välillä englantia. – – Joillakin meidän luokkalaisilla on tosi huono englannin taito, kun ne eivät puhu kauheasti englantia. Niin olen ajatellut, että ne voisivat kuunnella englantia, mutta ne eivät katso kauheasti englanninkielisiä ohjelmia - - Sillä tavalla, että joku suomalainen puhuisi englantia jollekin englantilaiselle. (6.-luokkalainen)

Lasten uutisiin toivottiin myös säätiedotuksia ja lisää uutisklippejä ulkomailta. Lasten uutisten viikoittaisen uutislähetyksen lopussa on aina lyhyt videoklippini, jossa vierailaan ulkomailla. Yksi tutkittava piti erityisesti näistä klipeistä ja toivoi lisää sen tyyppisiä sisältöjä. Yksi lapsi toivoi vaihtelua Lasten uutisten visuaaliseen ilmeeseen:

Kun se pääväri on yleensä oranssi, niin jos on esimerkiksi ystävänpäivä, niin se teemaväri voisi silloin olla vaikka pinkki. (koululaistoimittaja)

Nuorimpien vastauksissa näkyi konkreettisuus. He eivät kommentoineet uutisia yleisellä tasolla vaan ehdottivat jotakin yksityiskohtaista, joka oli heille tärkeää. Tämä oli odotettavissa, koska Piaget'n kognitiivisen kehityksen teorian (1952) mukaan 1.-luokkalaisten ovat ajattelussaan konkreettisten operaatioiden vaiheessa eli pystyvät ajattelemaan vain

asioita, joista heillä on omia konkreettisia kokemuksia (Salkind & Ambron 1987, 14–15). Kysyttäessä, mitä Lasten uutisissa voisi olla lisää, osa 1.-luokkalaisista kertoi jonkun yksittäisen uutisidean, joista Lasten uutisissa voitaisiin kertoa.

Ehkä siihen alkuklippiin voisi tulla jotain, et yleensä lapset haluaa olla enemmän sisällä kuin ulkona, niin täytyisi kyllä myös liikkua ulkona enemmän kuin olla vaan sisällä. (1.-luokkalainen)

Kysyttäessä, mitä Lasten uutisista voisi ottaa pois, saatiin vain muutama vastaus. Niistä suurin osa liittyi tiettyihin juttuihin, jotka eivät olleet kiinnostaneet vastaajaa. Esimerkiksi yksi lapsi toivoi, ettei enää tehtäisi juttuja nukkumisesta, koska hän itse nukkuu hyvin, eikä ole siksi kiinnostunut aiheesta. Toinen toivoi, ettei juttuja tehtäisi naistenpäivästä, koska se ei hänen mielestään koskenut lapsia tai sotesta, koska hän ei ymmärtänyt siitä mitään. Pari lasta toivoi, ettei samasta aiheesta tehtäisi uutisia useampaan lähetykseen.

En muuttaisi mitään uutistapaa. Mielestäni ne on ihan hyvät tuollaisenaan, kunhan ne eivät tee yhdestä uutisesta useaan jaksoon. – Koska jos kertoo samasta koko ajan, niin alkaa käydä vähän tylsäksi. (koululaistoimittaja.)

Noin kolmasosa (4/14) ei keksinyt mitään lisättävää tai poistettavaa, vaan halusi säilyttää Lasten uutiset nykyisenlaisina.

3.5 Miten eri-ikäisten lasten käsitykset erosivat toisistaan?

Eri-ikäisten lasten käsitykset Lasten uutisista eivät dramaattisesti eronneet toisistaan. Vanhemmat lapset olivat enemmän kiinnostuneita sosiaaliseen mediaan liittyvistä uutisista, koska he käyttivät niitä itse. Sen sijaan 1.-luokkalaisia nämä uutiset eivät juuri kiinnostaneet, koska sen ikäiset eivät minkään suositusten mukaan saa perustaa omia Snapchat- tai Instagram-tilejä. Osa 6.-luokkalaisista ja koululaistoimittajista oli kiinnostunut kevyiden uutisaiheiden lisäksi vakavista aiheista. He toivoivat esimerkiksi lapsille sopivalla kerrottuja uutisia terrorismista tai kiusaamisesta. Suurin osa 1.-luokkalaisista oli kiinnostuneempia kevyemmistä, lasten omaan elämään liittyvistä aiheista. Nuorimmat lapset toivoivat enemmän videosisältöjä ja pitivät videolla kertomista tärkeänä sen vuoksi, etteivät kaikki heidän ikäisensä osaa vielä lukea.

Muuten Lasten uutisten kiinnostavuuden eroja määräisivät enemmän yksilöiden väliset erot kuin ikä. Lapsia näyttivät kiinnostavan monenlaiset uutiset. Useat lapset kiinnostuivat

uutisista, jotka koskivat jotenkin juuri heidän elämäänsä tai heidän kiinnostuksen kohteitaan. Ratsastusta harrastavat lapset toivoivat juttuja hevosista ja jääkiekkoa pelaavat tai seuraavat lapset kiinnostuivat Naisleijonista kertovasta jutusta. Rap-musiikista pitävät koululaiset pitivät uutislähetysten rap-videosta, kun taas Saara Aaltoa ihailevat lapset kiinnostuivat laulajaan liittyvistä uutisista. Luonnonsuojeluun liittyvistä uutisista oltiin kiinnostuneita kaikissa ikäryhmissä.

Vanhemmat lapset ymmärsivät aikuisten uutisia hieman paremman kuin nuoremmat, mutta myös 12-vuotiaille tutkimuksessa käsitellyt satunnaiset aikuisten uutiset olivat useimmiten liian vaikeita ymmärtää täysin. Tämä on yksi merkki siitä, että erityisesti lapsille tehtyjä uutisia todella tarvitaan, jos halutaan, että lapsetkin ymmärtävät uutisia. Kuudesluokkalaiset muistivat keskimäärin hieman enemmän uutisaiheita Lasten uutisten lähetysten jälkeen kuin 1.-luokkalaiset. Koululaistoimittajat muistivat keskimäärin eniten. Erot olivat kuitenkin niin pieniä, ettei niiden perusteella voida tehdä merkittäviä johtopäätöksiä.

Kaikki haastatellut lapset olivat kysyttäessä sitä mieltä, että lapsille pitää tehdä juuri heille suunnattuja uutisia ja he osasivat perustella mielipidettään. Suurin osa (9/14) perusteli asiaa lasten tiedonhalulla.

Kyllä pitäisi, että lapset saavat tietoa. (1.-luokkalainen)

Pitää, että lapsetkin saisivat tietää maailman asioista, ja onhan se kiva seurata niitä. (6.-luokkalainen)

Moni vertasi lasten uutisia aikuisten uutisiin ja sanoi, ettei katsoisi tai lukisi ollenkaan uutisia, jos niitä ei olisi tehty erikseen lapsille.

Lapset varmaan katsoisivat vain jotain videoita ja muuta, eivät varmaan katsoisi aikuisten uutisia (jos lasten uutisia ei olisi). (1.-luokkalainen)

Se oli ainakin pienenä tosi tylsää, kun äiti katsoi uutisia ja minulla ei ollut mitään tekemistä, niin se on hyvä, että lapsillekin on omat uutiset. (koululaistoimittaja)

Lasten uutisten tärkeyttä perusteltiin myös sillä, että niitä pidettiin mielenkiintoisempina, hauskempina, värikkäämpinä ja visuaalisempina kuin aikuisten uutisia. Monessa vastauksessa toistui se, että Lasten uutisten sisältö ja muoto olivat haastateltavien mielestä sopivampia lapsille kuin aikuisten uutisissa.

Joo, koska aikuisten uutisissa ei ole niin sopivia asioita. Esimerkiksi jostain sairaalajutuista lapset eivät varmaan halua kuulla. – – Ettei lasten tarvitsisi katsoa aikuisten uutisia. Ne eivät edes kauheasti ymmärrä niistä sanoista mitään. (1.-luokkalainen)

Ehkä juuri sen takia, että ne on jotenkin muotoiltu lapsille, siis ne on paremmin lapsille soveltuvia. (6.-luokkalainen)

Sieltä voi olla kivempi katsoa kuin aikuisille tarkoitetuista, ne nettisivutkin on kivemman näköiset, koska siellä on enemmän värejä ja kuvia. – – Siellä ei tule mitään, mitä ne (lapset) ei haluaisi nähdä, ja siellä on kaikkea sellaista, mikä sopii lapsille. (koululaistoimittaja)

Kaiken kaikkiaan lapset olivat hyvin tyytyväisiä Helsingin Sanomien Lasten uutisiin ja toivoivat, että uutisten tekeminen lapsille jatkuu myös tulevaisuudessa. Yhden lapsen kommentti kertoo hyvin, kuinka innokkaasti monet suhtautuivat heille tehtyihin uutisiin:

Toivon, että nämä jatkuu, että sitten, jos minäkin saan joskus lapsia, nekin voivat lukea niitä. – – Tämä on vähän niin kuin aloitus Hesarin lukemiselle. Kun en ennen tiennyt Lasten uutisista, ei minua koskaan edes kiinnostanut Hesari. Nykyään aina perjantaisin aamulla, kun minulla on yleensä vaikea nousta, niin jos muistan, että Lasten uutiset on tullut, niin oikeasti melkein pomppaan sängystä lukemaan ne. (koululaistoimittaja)

3.6 Miten lasten kokemukset ja näkemykset vastaavat aikuisten tekijöiden tavoitteita?

Lasten Uutisten tekijöiden tavoitteet olivat melko yhteneväisiä lasten näkemysten kanssa. Isoin vastakkainasettelu näytti syntyvän siitä, mitä Lasten uutisissa ei pitäisi näyttää. Lasten toiveet siitä, mitä Lasten uutisissa heille ei tulisi kertoa tai näyttää, ovat osin ristiriidassa tuottajan ja toimitusharjoittelijan näkemyksistä. Jälkimmäisten mukaan Lasten uutisissa voidaan kertoa mistä vain, kunhan aiheita käsitellään lapsille sopivalla tavalla. Suurin osa lapsista kuitenkin toivoo, ettei Lasten uutisissa olisi väkivaltaan tai seksiin liittyviä uutisia. Tästä ristiriidasta herää kysymys, voiko uutisyleisön toiveita koskaan täysin noudattaa ja onko se edes tarkoituksenmukaista. Eihän journalismin ainoa tehtävä ole miellyttää yleisöään, vaan toimituksilla täytyy olla lopullinen valta tehdä journalistisin kriteerein sellaisia päätöksiä, jotka eivät aina miellytä yleisöä. Ristmeri ja Fröman molemmat pitävät Lasten Uutisten yhtenä tehtävänä mediakasvatusta. Utisoimalla kaikenlaisista, myös ikävistä aiheista heidän voi ajatella toteuttavan tätä tehtävää. Fröman perustelee ikävistä asioista utisoimista sillä, että jos ne ovat merkittäviä uutisaiheita kuten terrori-iskut, lapset saavat tietää niistä joka tapauksessa jostakin. Elämme niin medioituneessa yhteiskunnassa, ettei lapsia voi täysin suojella ikäviltä uutisilta.

Tässä tilanteessa näen hyvänä sen, että Lasten Uutiset pyrkii kertomaan vahvoja tunteita herättävistä aiheista sellaisilla tavoilla, joiden tarkoitus on vähentää eikä lisätä pelkoa. Tanskalainen Kid's News -lehti on saanut arvostetun kansainvälisen palkinnon siitä, että se teki pelkästään Charlie Hebdo -iskuja käsittelevän numeron lapsille. Myös aiemmat tutkimukset viittaavat siihen, että lapset haluavat tietää myös terrori-iskuista, vaikka ne pelottavatkin.

4 Tutkimuksen arviointi

Tutkimukseni onnistui mielestäni hyvin. Helsingin Sanomien tuottajan taustahaastattelu marraskuussa hyvissä ajoin ennen tutkimuksen aloittamista osoittautui hyväksi lähtökohdaksi. Tuossa vaiheessa minulla oli vasta melko hatara käsitys tutkimuksestani. Saatuaani lisätietoja Lasten Uutisten paraatipaikalta sain tutkimukselleni suunnan ja päätin haastatella Lasten Uutisten yleisöä eli lapsia.

Lasten uutisista löytyi kiitettävästi ulkomaista tutkimusta, johon perehdyin huolellisesti. Kehittämäni toiminnallinen teemahaastattelu toimi sekä 1.-luokkalaisille että vanhemmille lapsille. Lapset jaksoivat keskittyä koko haastattelun ajan. Ainoa kohta, jossa keskittyminen näytti joillakin lapsilla vähän herpaantuvan, oli kolmannen haastattelutehtävän kohdalla, kun lapset katsoivat uutislähetysten alusta loppuun. Muokkaisin sitä tehtävää tämänhetkiselä kokemuksella siten, että näyttäisin sen lapsille osissa, esimerkiksi yhden uutisinsertin kerrallaan. Jokaisen insertin jälkeen kysyisin pari kysymystä ennen seuraavaa uutispätkää.

Yllättävää oli, miten monipuolisia vastauksia sain lapsilta. Etukäteen pelkäsin turhaan, ettei menetelmäni toimisi ja lapset vastaisivat lähes kaikkeen ”en tiedä”. Ennalta mietityistä apukysymyksistä haastattelurungossa oli suuri apu. Niiden avulla sain lapset vastaamaan haluamiini kysymyksiin yleensä jossakin muodossa.

Haasteita aiheutti tiukka aikataulu, jonka puitteissa opinnäytetyö oli saatava valmiiksi. Jos aikaa olisi ollut enemmän, olisin tehnyt kahden esihaastattelun jälkeen ainakin yhden esihaastattelun lisää. Muokkasin haastattelurunkoa vielä melko paljon toisen esihaastattelun jälkeen. Minulla ei ollut enää mahdollisuutta testata uutta haastattelurunkoa, koska toisen esihaastattelun jälkeen minulla oli vain muutama päivä aikaa ennen ensimmäistä haastattelupäivää, jolle olin sopinut kaikkien 6.-luokkalaisten haastattelut.

Varautuisin myös jatkossa siihen, ettei kaikkien haastattelujen toteuttaminen välttämättä onnistukaan suunnitellusti. Onneksi opettaja, jonka luokkalaisia haastattelin, oli osannut pyytämättäni varautua siihen, että joku on aina poissa koulusta. Hän oli hankkinut tutkimuslupia useammalle lapselle kuin mitä olin alun perin pyytänyt. Hänen ansiostaan yhden puuttuessa samalta luokalta saatiin toinen oppilas tilalle. Varmistaisin vielä paremmin tekniikan toimivuuden ennen haastatteluja. Ensimmäisen haastattelupäivän teknisten

ongelmien jälkeen päädyinkin nauhoittamaan haastattelut varmuuden vuoksi kahdelle eri nauhurille.

Excel-taulukot toimivat hyvin analyysini apuvälineinä, vaikka analyysini olikin pääosin laadullinen. Tulosten analysointiin ja kytkemiseen teoriaan olisin toivonut voivani käyttää enemmän aikaa. Käytettävissä olleilla resursseilla työstäni tuli kuitenkin mielestäni onnistunut kokonaisuus.

5 Pohdinta ja johtopäätökset

Monissa maissa kuten Britanniassa, Norjassa ja Ruotsissa julkisen palvelun mediat tekevät alakouluikäisille lapsille uutisia, koska mediakasvatuksen koetaan olevan yhteiskunnan vastuulla. YK:n lapsen oikeuksien sopimus velvoittaaakin valtioita huolehtimaan siitä, että lapset pääsevät ilmaisemaan mielipiteitään vapaasti ja että heidän näkemyksensä otetaan huomioon yhteiskunnassa. Herää kysymys, miksei Suomessa Yle ole ryhtynyt tekemään lasten uutisia, vaikka lukuisia esimerkkejä lasten uutisista osana julkista tiedonvälitystä riittää.

Tutkimuksessa ilmeni, että lapset näkevät välillä aikuisten uutisissa ikäviä asioita tahtomattaankin. He eivät haluaisi nähdä huume- ja rikosuutisia tai kuvia kuolleista ihmisistä. Tästä herää ajatus siitä, pitäisikö uutisille alkaa antamaan ikärajaluokituksia elokuvien tapaan. Silloin niitä voisi olla edes hieman helpompi suodattaa pois lasten silmiltä.

Ikärajamerkintöjen lanseerausta uutisille on ehdottanut myös lapsiasiavaltuutettu Tuomas Kurttila, jonka tehtävänä on kehittää YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen toteutumista Suomessa. Hän osoitti vuonna 2014 Yleisradiolle aloitteen, jossa hän esitti ikärajamerkintöjen ottamista käyttöön kulttuuri- ja urheilu-uutisten lähetyksissä. Niihin kuuluivat muun muassa peliohjelmat. Yle vastasi harkitsevansa asiaa ja pohtivansa yhdessä viranomaisten ja muiden toimijoiden kanssa, millaisia luokituksia uusiin lajityyppeihin kuten pelillisiin tv-ohjelmiin voitaisiin soveltaa. (Lapsiasiavaltuutetun toimiston vuosikirja 2015, 41.)

Tuloksista nousi erityisesti esille lasten kiinnostus kysymysmuodossa oleviin uutisiin. Ne saivat lapset pohtimaan vastausta kysymykseen, miettimään omaa elämäänsä tai sitä, mitä muut vastaisivat kysymykseen. Kysymyksellä herätettiin lasten mielenkiinto, jolloin he halusivat avata uutisen, jotta saisivat tietää vastauksen kysymykseen. Samantapaisia kysymysotsikoita näkyy paljon myös aikuisten uutisten puolella, joskin ne ovat hieman vähentyneet viime aikoina, kun Klikinsäästäjä-sivuston käyttö on yleistynyt.

Jäin miettimään myös syitä siihen, miksi tyttöjä näyttää olevan enemmän mukana Lasten Uutisten haastatteluissa ja jutuissa. Ristmerin mukaan opettajat valitsevat useammin tyttöjä haastatteluihin. Liittykö tämä tyttöjen keskimäärin poikia parempaan koulumenestykseen vai onko taustalla jotain muuta? Vaikutusta voi olla myös sillä, että Lasten uutisten tekijät ainakin keväällä 2018 olivat molemmat naisia. Heidän on ehkä tahattomasti luontevampaa tehdä tyttöjä kiinnostavia juttuja, vaikka se tuskin on heidän tavoitteensa.

Vaikka Lasten uutiset onkin ensisijaisesti uutismedia, se näyttäytyy vahvasti myös mediakasvatuksen välineenä. Molemmat Lasten uutisten aikuiset tekijät pitävätkin mediakasvatusta sen yhtenä tärkeimmistä tavoitteista. Mediakasvatuksen yliassistentti Reijo Kupiainen Tampereen yliopistosta kirjoittaa lasten kasvattajille suunnatussa Mediametkaa!-mediakasvatusoppaassa: ”Medialukutaidossa on tärkeää sellaisten käytäntöjen oppiminen, joiden avulla mediaympäristöä tulkitaan, vertaillaan ja arvioidaan” (Kupiainen 2007, 22). Tällaisia taitoja lapset voivat oppia seuraamalla ja osallistumalla Lasten Uutisiin.

Toivon, että tämä tutkimus toimii inspiraationa muille journalistiikan tutkijoille ja suomalaisille medioille. Lapsilla on sammumaton tiedonjano ja YK:n lapsen oikeuksien sopimuksenkin mukaan oikeus saada ja ilmaista tietoa ymmärrettävällä tavalla. Lapsiin panostaminen saattaa kannattaa myös taloudellisesti ainakin pitkällä tähtäimellä. Uutismedian uudet liiketoimintamallit Pohjoismaissa -tutkimusraportissa (Lehtisaari, Grönlund, Villi & Lindén 2016, 54) arvioitiin, että varsinkin nuoret alkavat olla yhä valmiimpia maksamaan digitaalisesta journalismista. Tähän viittaa esimerkiksi se, että nuoret ovat jo tottuneita maksamaan joistakin digitaalisen median palveluista kuten musiikinkuuntelupalvelu Spotifysta ja elokuvien ja tv-sarjojen katselupalvelu Netflixistä.

Helsingin Sanomat on onnistunut tekemään toimivan uutispalvelun lapsille, johon lapset ovat pääosin tyytyväisiä. Tämä tutkimus antaa viitteitä siitä, että jos lapsi tottuu käyttämään jo varhain tiettyä mediaa, hän on todennäköisesti valmis jatkamaan saman median maksavana asiakkaana myös aikuisena. Ehkä tulevaisuudessa myös muut mediatalot innostuvat kehittämään omia lasten uutisiaan.

5.1 Vinkkilista lasten haastattelututkimuksiin

Tässä tutkimuksessa keräämieni haastattelukokemusten, lasten haastattelua koskevan kirjallisuuden (Alasuutari 2005, 145–162; Hirsjärvi & Hurme 2010, 131; Yarrow 1960, 580) sekä toimitusharjoittelija Aliisa Ristmerin ja tuottaja Fanny Frömanin haastattelujen perusteella laadin yksityiskohtaiset ohjeet lasten tutkimushaastatteluiden tekemiseen (Taulukko 7). Toivottavasti nämä ohjeet madaltavat kynnystä lähteä tutkimaan lapsia myös journalistiikan alalla. Ohjeet soveltuvat pääosin lapsitutkimukseen myös muille tieteenaloille.

Taulukko 10 Ohjeita lasten haastattelututkimuksiin

1. Hanki luvat! Muista hankkia kirjallinen tutkimuslupa vähintään lapsen huoltajalta. Jos haastattelet koulussa, kirjallinen lupa tarvitaan myös rehtorilta ja kunnasta riippuen sivistystoimen johtajalta. Myös koululaisen luokanopettajalta on hyvä pyytää ainakin suullinen lupa. Tarkista yliopistosi eettiseltä toimikunnalta, tarvitsetko siltä luvan, mikäli tutkimus sisältää lapsille arkaluonteisia aiheita. Aloita lupaprosessi ajoissa.
2. Tutustu etukäteen! Mikäli mahdollista, käy esittelemässä tutkimusta haastateltaville ennen varsinaisia haastatteluja esimerkiksi vierailemalla koululla, jonka oppilaita aiot haastatella. Jännitys haastattelutilanteessa vähenee, kun olet lapsille jo tuttu kasvo.
3. Suunnittele huolella! Kun teet haastattelukysymyksiä, muotoile kysymykset lapsille ymmärrettäviksi. Jos on pakko käyttää vaikeita sanoja, selitä mitä ne tarkoittavat. Kirjoita apukysymyksiä siltä varalta, ettei lapsi osaa vastata ensimmäiseen kysymykseen. Etsi toiminnallisia tehtäviä haastattelukysymysten lomaan.
4. Esihaastatte! Testaa haastattelumenetelmän toimivuutta ja haastattelun kestoa useammalla esihaastattelulla. Jos kohderyhmään kuuluu eri-ikäisiä lapsia, pyri myös testaamaan haastattelu eri-ikäisillä lapsilla. Muokkaa haastattelurunkoa esihaastattelujen perusteella ja varaa haastatteluille reilusti aikaa.
5. Ilon kautta! Ole avoin, iloinen ja rento. Huumorin käyttö ja hymyily on sallittua.
6. Muista lämmittely! Älä mene suoraan asiaan, vaan juttele ensin niitä näitä. Kysy esimerkiksi lapsen harrastuksista tai lempiaineesta koulussa, jostain, mikä ei mitenkään liity haastatteluun. Koeta saada lapsi rentoutumaan seurassasi.
7. Aloita rauhassa! Ennen nauhurin tai kameran käynnistystä kerro lapselle haastattelun kulusta, mitä siinä tapahtuu ja mitä aiot kysyä ensimmäiseksi. Kerro, että haastattelun tarkoitus ei ole saada lasta vastaamaan oikein kysymyksiin, vaan kaikki vastaukset ovat oikeita. Muistuta, ettei jäätyminen kesken haastattelun haittaa, että se on ihan tavallista ja silloin haastattelijä aina auttaa eteenpäin. Kaikkiin kysymyksiin ei myöskään ole pakko vastata. Kerro, että haastattelu voidaan keskeyttää missä tahansa vaiheessa, jos lapsi niin haluaa.
8. Muista suostumus! Kun lapsi tietää, mistä tutkimuksessa ja haastattelussa on kyse, pyydä häneltä suullisesti tai kirjallisesti tutkimuslupa.
9. Ole läsnä! Jos mahdollista, älä tee samalla muistiinpanoja, vaan keskity koko ajan lapseen. Varmista materiaalin tallennus muilla keinoilla esimerkiksi käyttämällä kahta nauhuria. Läsnäolo, katsekontakti ja aito kuuntelu synnyttävät luottamusta. Varaa haastatteluun hieman ylimääräistä aikaa, ettei sinun tarvitse kiirehtiä.
10. Ole joustava! Jos lapsi alkaa vastata jotain muuta kuin mitä olet kysynyt, kuuntele rauhassa ja ohjaa keskustelu vasta myöhemmin takaisin aiheeseen. Lapsi on tärkeää saada tuntemaan koko haastattelun ajan, että olet kiinnostunut siitä, mitä hänellä on sanottavanaan. Sivupolut voivat myös tuoda mukanaan yllättäviä tuloksia.
11. Kysy uudestaan! Jos lapsi menee lukkoon haastattelussa, eikä osaa vastata mitään, kysy samaa asiaa vähän eri sanoin (muista apukysymykset) tai etene seuraavaan kysymykseen. Palaa tarvittaessa aiempaan kysymykseen myöhemmin, kun haastattelu on saatu taas rullaamaan.
12. Älä alleviivaa virheitä! Jos lapsi ei tiedä jotakin, älä korosta lapsen tietämättömyyttä, vaan kirjaa vastaus vain ylös tai kerro lapselle, ettei monikaan tiedä tällaista asiaa. Lapset saattavat helposti nolostua virheistä ja heille on tärkeää tuntea olevansa normaali ja yhtä hyvä kuin muut.
13. Jälkikommentit ylös! Kun haastattelu päättyy, ja nauhuri tai kamera laitetaan pois päältä, usein jännitys laukeaa ja lasten suusta saattaa kuulla paljon vapautuneemmin heidän mielipiteitään. Kirjoita haastattelun jälkeiset kommentit ylös ja kysy lapselta, saattoo käyttää niitäkin haastattelumateriaalina.
14. Varmista anonymiteetti! Mikäli olet luvannut haastateltaville anonymiteetin, kirjaa haastatteluvastaukset koodinimillä tai –numeroilla. Älä kirjoita tutkimusraporttiin mitään niin tarkkoja tietoja, joiden avulla haastateltavan henkilöllisyys voisi paljastua. Pidä haastatteluaineisto vain omassa hallussasi.

5.2 Jatkotutkimusaiheita

Tässä tutkimuksessa koululaistoimittajat olivat osana tutkittavaa kohderyhmää, mutta tutkimukseni ei keskittynyt erikseen heidän kokemuksiinsa lasten uutisiin osallistumisesta. Yksi mielenkiintoinen jatkotutkimusaihe olisikin tutkia pelkästään Lasten uutisiin osallistuneiden koululaisten kokemuksia haastattelijoina, asiantuntijoina ja juttuideoiden

kehittelijöinä. Tämän tutkimuksen teon alussa koululaistoimittajia, jotka olivat osallistuneet useamman kerran uutisten tekoon, oli vielä sen verran vähän, ettei pelkästään heistä olisi saanut tarpeeksi suurta kohderyhmää gradua varten. Tulevaisuudessa aineistoa olisi varmasti enemmän, sillä Helsingin Sanomat osallistaa jatkuvasti uusia lapsia uutisten tekoon.

Lasten uutisia katsotaan tuottaja Frömanin (2017) mukaan erityisesti kouluissa, joten niiden hyödyntämistä opetuksessa voitaisiin myös tutkia. Asiaa voisi tutkia havainnoimalla luokkia, joissa uutisia katsotaan ja hyödynnetään opetuksessa säännöllisesti tai voitaisiin haastatella tällaisten luokkien opettajia ja oppilaita.

Tutkimukseni haastatteluissa kävi ilmi, että moni koululaistoimittajista oli kuullut Lasten uutisista vanhemmiltaan. Yksi kohderyhmä, jota vielä voisi haastatella Lasten uutisiin liittyen, ovatkin vanhemmat. Heiltä voisi saada tietoa, miten uutisia katsotaan tai luetaan ja miten niistä keskustellaan kotona. Vanhemmilta voisi saada myös tietoa, olisivatko he valmiita ostamaan lapsilleen vastaavaa palvelua, jos se olisi maksullista. Tällä hetkellä Lasten uutisten juttuja voi lukea ja uutislähetyksiä katsoa ilmaiseksi verkosta. Ainoastaan Helsingin Sanomien perjantain painetussa lehdessä julkaistut lasten uutiset ovat vain lehden tilaajien saavutettavissa. Kaupallisia mediataloja, jotka harkitsevat uutissisältöjen tekoa lapsille, voisi kuitenkin kiinnostaa, olisiko niiden tekemisestä myös kaupallista hyötyä.

Lasten Uutisten lisäksi olisi mielenkiintoista tutkia opettajille suunnattua Yle Triplet – palvelua tai Ylen Uutisluokkaan osallistuneita nuoria sekä heidän näkemyksiään ja kokemuksiaan lapsille ja nuorille suunnatuista uutisista. Yksi kiinnostava kysymys on se, miten lasten uutiset eroavat nuorten uutisista. Esimerkiksi Britanniassa (Carter ym. 2009, 38) on pohdittu tarvetta luoda erikseen nuorille suunnattuja uutisia lasten uutisten rinnalle.

Voitaisiin myös tutkia, minkälaiset jutut lapsia ja nuoria kiinnostavat medioissa, jotka eivät ole erikseen heille suunnattuja. Ovatko suomalaiset mediat saaneet nuoria lukijoita Norjan iltapäivälehti VG:n tapaan uutisoimalla isosti jostain nuorille tärkeästä tapahtumasta kuten Justin Bieberin vierailusta?

Kirjallisuus

- Ahmavaara, Y. 1970. Informaatio. Tutkimus tiedotuksen logiikasta. 2. painos. Helsinki: Weilin & Göös.
- Alasuutari, M. 2005. Mikä rakentaa vuorovaikutusta lapsen haastattelussa? Teoksessa J. Ruusuvuori & L. Tiittula, (toim.) Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino, 145–162.
- Alon-Tirosh, M. & Lemish, D. 2014. "If I was making news": What do children want from news? *Participations: Journal of Audience & Reception Studies*, 11, 108–129.
- Alon-Tirosh, M. 2017. [Children and news: opinions of children's news program creators in Israel](#). *Journal of Children and Media*, 11 (2).
- Barnkanalen, 2018. Om appen Lilla Aktuellt Kollen. Saatavilla: www.svt.se/barnkanalen/for-vuxna/lillakollen (Haettu 1.6.2018)
- BBC, 2018. The John Craven Years. Saatavilla: <http://www.bbc.co.uk/programmes/articles/4WQKZ9kvIXsBk1ynSBXYYyn/john-craven> (Haettu 27.2.2018)
- Bell, A. 1991. *The Language of News Media*, Oxford: Blackwell.
- Buckingham, D. 1997. The making of citizens: pedagogy and address in children's television news. *Journal of Educational Media*, 23 (2/3), 119–139.
- Caple, H. & Bednarek, M. 2013. *Delving into the Discourse: Approaches to News Values in Journalism Studies and Beyond*. Working paper. University of Oxford: Reuters Institute for the Study of Journalism.
- Carter, C. & Messenger Davies, M. 2005. "A Fresh Peach is Easier to Bruise": Children, Young People and the News. Teoksessa Allan, S. (toim.) *Journalism: Critical Issues*. Maidenhead & New York: Open University Press.
- Carter, C., Messenger Davies, M., Allan, S., Mendes, K., Milani, R. & Wass, L. 2009. *What do children want from the BBC? Children's content and participatory environments in the age of citizen media*. Cardiff: Arts and Humanities Research Council/ BBC, Cardiff University.
- Ehdotus lasten ja nuorten mediakasvatuksen kehittämiseksi, 2007. Lapsiasiavaltuutetun ja Kerhokeskus - koulutyön tuki ry:n asiantuntijaryhmän kannanotto 27.11.2007. Helsinki: Kerhokeskus - koulutyön tuki ry, Jyväskylä: Lapsiasiavaltuutetun toimisto. <http://lapsiasia.fi/wp-content/uploads/2015/04/ehdotus-mediakasvatus.pdf>
- Fröman, F. 2017. Lasten Utisten tuottaja ja juontaja, Helsingin Sanomat. Taustahaastattelu 21.11.2017 Helsingissä.
- Galtung, J. & Ruge, M. 1965. The Structure of Foreign News. The Presentation of the Congo, Cuba and Cyprus in Four Foreign Newspapers. *Journal of Peace Research*, 2 (1), 64–91.
- Gans, H. J. 1980. *Deciding What's News*. London: Constable.
- Harcup, T. & O'Neill, D. 2001. What is news? Galtung and Ruge revisited, *Journalism Studies*, 2 (2), 261–280.
- Helsingin Sanomat, 2018. Helsingin Sanomien tilaajamäärä kääntyi kasvuun ensimmäistä kertaa 25 vuoteen, pelkkien digituotteiden tilaajia jo yli 70 000 – Sanomalta selvä tulosparannus. Saatavilla: <https://www.hs.fi/talous/art-2000005557433.html> (Haettu 19.2.2018).
- Herbert, J. 2000. *Journalism in the Digital Age*. Oxford: Focal Press.
- Hetherington, A. 1985. *News, Newspapers and Television*. London: Macmillan.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 1982. *Teemahaastattelu*. 2. painos. Helsinki: Gaudeamus.

- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2010. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.
- Holm, I & Rahja, R. (toim.) 2015. Minne menet mediakasvatus? Mediakasvatusseuran 10-vuotisjulkaisu. Mediakasvatusseura ja Otavan Opiston Osuuskunta. http://mediakasvatus.fi/wp-content/uploads/2015/12/Minne_menet_mediakasvatus_Mediakasvatusseura10_pakattu.pdf
- Jaakkola, M. 2013. Hyvä journalismi – käytännön opas kirjoittajalle. Vantaa: Kansanvalistusseura.
- Journalism.co.uk, 2017. How NRK Supernytt aims to 'reduce fear' with children's news in Norway. Saatavilla: <https://www.journalism.co.uk/news/how-nrk-supernytt-aims-to-reduce-fear-with-children-s-news-in-norway/s2/a704205/> (Haettu 13.5.)
- Jumpponen, M. 2014. Viidesluokkalaisten digitaalisiin medioihin liittyviä käsityksiä ja käyttötottumuksia. "Alakoululainen on oikea media-ahmatti. Jyväskylän yliopisto, opettajankoulutuslaitos. Maisterintutkielma.
- Kunelius, R. 2003. Viestinnän vallassa. Johdatus joukkoviestinnän kysymyksiin. 5. Painos. Helsinki: WSOY.
- Kupiainen, R. 2007. Pienten lasten medialukutaito. Teoksessa L. Pentikäinen, A. Rauhala & H. Niinistö (toim.) Mediametkaa! Osa 2. Kasvattajan matkaopas lasten mediamaailmaan. Helsinki: Mediakasvatuskeskus Metka ry, 15–22.
- Kurvinen, H. 2013. Lastenlehdestä koko perheen lehdeksi. Tapaustutkimus erikoisaikakauslehden uudistusprosessista. Jyväskylän yliopisto, viestintätieteiden laitos. Maisterintutkielma.
- Kus, Z., Karatekin, K., Öztürk, D. & Elvan, Ö. 2016. When the child gets in the news? A case study on the national written media in Turkey. Educational Media International, 53 (2), 118–138.
- Laaksonen, V. 2014. Lasten vertaissuhdetaidot ja kiusaaminen esikoulun vertaisryhmissä. Jyväskylän yliopisto, viestintätieteiden laitos. Väitöskirja.
- Lapsen oikeuksien viestinnän yhteistyöverkosto, 2018. Lapsen oikeuksien sopimus. Saatavilla: www.lapsenoikeudet.fi/lapsen-oikeuksien-sopimus/ (Haettu 15.5.2018).
- Lapsiasiavaltuutetun toimiston vuosikirja 2015. Harvojen yhteiskunta vai kaikkien kansakunta? Hallituskausi 2011–2015 lapsen oikeuksien näkökulmasta. Saatavilla: http://lapsiasia.fi/wp-content/uploads/2014/12/LA_vuosikirja_0515.pdf. (Haettu 14.4.2018)
- Lehtisaari, K., Grönlund, M., Villi, M. & Lindén, C.-G. 2016. Uutismedian uudet liiketoimintamallit Pohjoismaissa. Viestinnän tutkimusraportteja 1/2016. Viestinnän tutkimuskeskus CRC, Sosiaalitieteiden laitos, Helsingin yliopisto.
- Lemish, D. 1998. What is news? A cross cultural examination of kindergartners' understanding of news. Communications: European Journal of Communication Research, 23, 491–504.
- Mapping of media literacy practices and actions in EU-28, 2016. Strasbourg: European Audiovisual Observatory. <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/reporting-media-literacy-europe>
- Matthews, J. 2010. Producing serious news for citizen children: A study of the BBC's children's program Newsround. Lewiston. New York: Edwin Mellen Press.
- Messenger Davies, M. 2007. What good came of it at last? Ethos, style, and sense of audience in the reporting of war by children's news programs. Teoksessa D. Lemish & M. Götz (toim.), Children and media in times of war and conflict, 163–176. Cresskill, NJ: Hampton Press.
- Moore, D. C. 2013. Bringing the World to School: Integrating News and Media Literacy in Elementary Classrooms. The Journal of Media Literacy Education, 5 (1), 326–336.

- Piaget, J. 1952. *The Origins of Intelligence in Children*. Englanninkielinen käännös Cook, M. New York: International Universities Press.
- Ponte, C. 2007. Mapping news on children in the mainstream press. *European Societies*, 9 (5), 735–754.
- Ruusuvuori, J. & Tiittula, L. (toim.) 2005. *Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus*. Tampere: Vastapaino.
- Rönnerberg, M. 2008. 1970-talets Barnjournalen och dagens Lilla Aktuellt: barnnyheter som public service respektive infotainment. Teoksessa A. Edin & P. Vesterlund (toim.) *Svensk television: en mediehistoria*. Tukholma: Ljud- och bildarkiv, 190–222.
- Salokoski, T. 2007. Turvallista mediamatkaa! Taitavaksi median tulkitusajaksi aikuisen tukemana. Teoksessa L. Pentikäinen, A. Rauhala & H. Niinistö (toim.) *Mediamatkaa! Osa 2. Kasvattajan matkaopas lasten mediamaailmaan*. Helsinki: Mediakasvatuskeskus Metka ry, 75–84.
- Salkind, N. J. & Ambron, S. R. 1987. *Child Development*. 5. painos. New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Statista, 2018. Circulation of *Aftenposten Junior* from 2012 to 2015. Saatavilla: www.statista.com/statistics/689307/circulation-of-aftenposten-junior (Haettu 30.5.2018)
- Svenska Dagbladet, 2015. *SvD Junior – stor framgång för liten tidning*. *Lehdistötiedote* 10.11.2016. Saatavilla: <https://bit.ly/2HdAWiH> (Haettu 1.6.2018)
- Svenska Dagbladet, 2018. Fakta om *SvD Junior*. Saatavilla: <https://kundservice.svd.se/SvD-Junior> (Haettu 22.4.)
- Tunstall, J. 1971. *Journalists at Work*. London: Constable.
- Unicef, 2003. *Reporting Guidelines*. Saatavilla: https://www.unicef.org/media/media_tools_guidelines.html (Haettu 15.5.2018)
- Valuuttalaskuri, 2018. Tanskan kruunu (DKK) → Euro. Saatavilla: <https://www.valuuttalaskuri.org/tanskan-kruunu-euro.html> (Haettu 1.6.2018)
- World Association of Newspapers and News Publishers, 2018 a. Jonas Stenbæk Christoffersen, *Kids' News, Denmark*. Saatavilla: <http://www.wan-ifa.org/events/speakers/jonas-stenbaek-christoffersen-kids-news-denmark> (Haettu 15.5.2018)
- World Association of Newspapers and News Publishers, 2018 b. *Kids' news – Charlie Hebdo Edition*. Saatavilla: http://www.wan-ifa.org/sites/default/files/field_article_file/Denmark%20-%20Berlingske%20Media%20-%20Kids%27%20News%20Charlie%20Hebdo%20.pdf (Haettu 15.5.2018)
- Yarrow, L. 1960. *Interviewing children*. Teoksessa P. Mussen (toim.) *Handbook of research methods in child development*. New York: Wiley, 561–602.
- Yle, 2013. Sosiaalisen median palveluiden ikäraajat mietityttävät. Saatavilla: <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2013/09/05/sosiaalisen-median-palveluiden-ikarajat-mietityttavat> (Päivitetty 8.5.2014. Haettu 8.5.2018.)
- Yle, 2015. Mikä on Uutisluokka? Saatavilla: https://yle.fi/uutiset/osasto/uutisluokka/mika_on_yle_uutisluokka/8049668 (Päivitetty 30.6.2017. Haettu 16.2.2018)
- Yle, 2018. Uusi mobiilisovellus muuttaa Ylen tv-uutiset opetusmateriaaliksi. Saatavilla: <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2015/08/31/uusi-mobiilisovellus-muuttaa-ylen-tv-uutiset-opetusmateriaaliksi> (Haettu 16.2.2018)
- Yle Uutisluokka, 2014. *Pikakurssi tähtitoimittajaksi – ohjeet sarjakuvana*. Saatavilla: https://yle.fi/uutiset/osasto/uutisluokka/pikakurssi_tahitoimittajaksi_-_ohjeet_sarjakuvana/7632675 (päivitetty 28.8.2015. Haettu 16.2.2018.)

LIITE 1 Haastattelurunko lapsille

ENNEN HAASTATTELUA:

Avaa pöydälle käyttöön tietokone, tabletti ja paperilehti

+ Laita valmiiksi kasaan printattuja juttuja

+ Ota esille nauhuri ja muistiinpanovälineet.

+ Kerro tutkimuksesta ja pyydä lapselta suullinen suostumus.

NAUHURIN TESTAUS + Lämmittelykysymykset: Lempiaine koulussa? Harrastukset?

TÄYTÄ:

NIMI:

IKÄ:

LUOKKA-ASTE:

SUKUPUOLI:

PVM:

KELLONAIKA ALUSSA:

KELLONAIKA LOPUSSA:

TAUSTA:

a) Mistä kuulit alun perin Lasten uutisista?

b) Milloin katsoit/luit niitä ensimmäisen kerran?

c) Kuinka usein oot lukenut tai katsonut niitä? Joka päivä, kerran viikossa vai harvemmin?

KÄSITYS AIKUISTEN JA LASTEN UUTISISTA

Mikä sinun mielestäsi on uutinen? Mitä se tarkoittaa?

(APUKYSYMYS: Mitä siinä kerrotaan?)

1 A TEHTÄVÄ:

Etsi mulle yksi uutinen. Voit käyttää kaikkea, mitä näet tässä: iPadia, lehteä, tietokonetta tai omaa puhelinta.

(APU: Mistä sä lähtisit etsimään uutista?)

Lue ääneen uutisen otsikko.

1. Minkä takia se on sun mielestä uutinen?
2. Mitä siinä uutisessa on?
3. Mistä siinä kerrotaan?

(→ APU: Tiedätkö mitä nuo sanat otsikossa tarkoittavat? Kysy tarvittaessa yksitellen jokainen sana ja → mitä ne sanat tarkoittavat tässä uutisessa?)

4. Onko uutinen sun mielestä aikuisille vai lapsille tarkoitettu?

→ Miksi sä aattelit, et se olis aikuisille/lapsille?

→ Millainen se olis, jos se olis lapsille/aikuisille tarkoitettu?

5. Jos tästä samasta asiasta tehtäisiin uutinen lapsille, niin miten sen voisi kertoa niin, että sen ymmärtäisi paremmin ja se kiinnostaisi enemmän sua?

1 B TEHTÄVÄ:

Etsi lapsille sopiva uutinen, lasten uutinen. Voit käyttää taas mitä tahansa mediaa.

6. Mitäs siinä on? Lue otsikko ääneen.

7. Minkä takia se on sun mielestä lasten uutinen?

→ Mitä muuta siinä on, mistä voi päätellä, et se uutinen on lapsille?

→ Onks siinä muuta erilaista kuin aikuisten uutisissa? (esim. kuva)

8. Miten lasten uutiset yleensä eroaa aikuisten uutisista?

→ Mitä niissä on sellaista, mitä aikuisten uutisissa ei ole?

→ Mitä sellaista lasten uutisista puuttuu, mitä taas aikuisten uutisissa on?

→ Onko jotain asioita, joista lapsille ei pitäisi kertoa tai näyttää uutisissa? Mitä & miksi?

2. TEHTÄVÄ

Tässä on uutisia Lasten uutisten nettisivuilta. Tässä ei ole koko uutista, vaan vain otsikko ja kuva. Nyt, jos sä saisit lukea näistä vain yhden niin minkä sä valitsisit?

(APU: Mikä on kiinnostavin? Minkä haluaisit näistä eniten lukea?)

13. Lue ääneen otsikko. Minkä takia sä valitsit sen?

(→ Mikä siinä oli kivaa/kiinnostavaa?)

(→ Miksi sä tykkäät XX:stä?)

Järjestä uutisotsikot niin, että oikeaan reunaan kiinnostavin uutinen eli se, minkä valitsit äsken ja vasempaan reunaan sellainen, mikä sua kaikkein vähiten kiinnostaa.

(APU: Minkä uutisen haluaisit lukea eniten/ensimmäisenä, laita se oikealle ja mitä et haluaisi lukea ollenkaan tai viimeisenä laita vasemmalle.)

14. Miks sä laitot (LUE ÄÄNEEN OTSIKKO) ekaksi?

15. Miksi tämä (LUE ÄÄNEEN OTSIKKO) on viimeisenä?

→ Tiedätkö sä mistä tässä puhutaan?

16. Kysy muista yksittäisistä otsikoista/kuvista:

→ Mikäs tässä sua kiinnostaa?

→ Eli mistä siinä puhutaan?

(APU: KYSY TARKEMMIN MITÄ JOKU SANA OTSIKOSSA TARKOITTA?)

Ennen videon katsomista: Mitä muistat aiemmista uutislähetyksistä, mitä olet katsonut koulussa tai kotona?

→ Mitkä aiheet niissä on olleet kiinnostavimpia? Miksi? Ootko tykännyt videoista vai teksteistä vai mistä?

3. TEHTÄVÄ: KATSOTAAN YKSI UUTISLÄHETYS.

→ Miten näissä uutisissa näkyi se, että ne oli tehty lapsille?

17. Mikä noista uutisista sulle jäi sulle mieleen eniten? Miksi?

→ Mikä siinä oli kivaa/kiinnostavaa/tms?

18. Mitä muuta uutisissa oli/kerrottiin?

19. Mikä oli mielenkiintoisin näistä uutisista? Miksi?

→ Mitäs siinä kerrottiin? Kerro omin sanoin.

(KYSY LISÄKYSYMYKSIÄ JA TESTAA ONKO YMMÄRTÄNYT, MISTÄ SIINÄ ON KYSE)

20. Tylsin? Mikä ei kiinnostanut näissä uutisissa yhtään?

(→ Mitä et ymmärtänyt/jaksanut katsoa tms.)

→ Miksi?

21. Opitko sä jotain uutta, mitä sä et tiennyt aikaisemmin? Mitä?

(APU: → KYSY TARKEMPI KYSYMYKS ESIM: Olitko kuullut Saara Aallosta tai naistenpäivästä ennen?)

22. Oliko joku juttu semmonen, mistä sä olisit halunnut tietää vielä vähän lisää?

21. Jos sä saisit ite päättää, mistä lasten uutisia tehtäisiin, niin mistä sä haluaisit nähdä/lukea uutisen?

→ Minkä takia siitä? → Mitä siitä vois kertoa tai näyttää?

→ Mitä haluaisit tietää niistä?

LOPPUKYSYMYKSET: MIKSI LASTEN UUTISIA?

22. Mitäs mieltä sä oot, pitääkö lapsille tehdä omia uutisia?

→ Minkä takia?

23. Miksi sä luulet, et lapsille tehdään omia uutisia?

24. Minkä takia ihmiset ylipäätään katsoo uutisia?

(APU: → Mitäs sitten tapahtuisi, jos ei olisi ollenkaan uutisia?)

OSALLISTUMINEN:

25. Oletko itse joskus tehnyt uutisia tai osallistunut uutisten tekoon (esim. koulussa?) Miten? Miksi?

26. Haluaisitko itse osallistua lasten uutisten tekemiseen? Miten? (esim. Haastateltavana, haastattelijana, jutun kirjoittajana tai juttuidean keksijänä?)

27. Jos sä saisit muuttaa jotenkin lasten uutisia, niin miten sä muuttaisit?

→ Mitä lisää, mitä pois?

→ Ketä haastateltaisiin?

LIITE 2 Haastattelurunko aikuisille Lasten uutisten tekijöille

I TAVOITTEET

1. Miksi sinun mielestäsi Lapsille tehdään omia uutisia?
2. Millaiseen tarpeeseen Lasten uutiset vastaa?
3. Millaisia tavoitteita sinulla on Lasten uutisille niiden tekijänä?

II LASTEN UUTINEN VS. AIKUISTEN UUTINEN & UUTISKRITEERIT

4. Miten määrittelet lasten uutisen?
5. Mitä eroa on lasten ja aikuisten uutisilla on?
6. Onko lasten uutisilla omat uutiskriteerit? Millaiset?

III AIKUINEN LASTEN UUTISTEN TEKIJÄNÄ

7. Miten aikuisena pystyt asettumaan lapsen asemaan ja tekemään lapsen tasoisia uutisia?
8. Miten huomioit uutisten tekemisessä kohderyhmän nuorimmat ja vanhimmat? → Miten näin laajalle ikäryhmälle pystyy tekemään uutisia, jotka palvelevat sekä nuorimpia että vanhimpia?

IV LASTEN HAASTATTELU & OSALLISTAMINEN?

9. Millä eri tavoin lapsia osallistetaan lasten uutisten teossa?
10. Mitä olet oppinut lasten kanssa työskentelystä ja heidän haastattelemisesta? Mitä siinä pitää ottaa huomioon?

V LASTEN UUTISTEN KEHITTÄMINEN?

11. Millaisia haasteita on Lasten uutisten tekemisessä? (Minkälaisia itse olet kokenut?)
12. Miten kehittäisit lasten uutisia? (mitä lisää, mitä pois?)

VI MUUTA

13. Onko jotain muuta vielä, joka olisi sinun mielestäsi syytä huomioida tutkimuksessa? Tai mitä muuta haluaisit kertoa liittyen Lasten uutisiin?

LIITE 3 Lasten II. haastattelutehtävän otsikot ja kuvat

Kuva 1

Kuva 2

Kuva 3

Kuva 4

Kuva 5

Kuva 6

Tuhkarokko leviää Euroopassa

Kuva 7

Nukutko mielestäsi tarpeeksi?

Kuva 8

Joel Puranen, 10, sävelsi ja sanoitti 100-vuotiaalle Suomelle upean rapin – kouluprojektista tuli Youtube-hitti

Kuva 9

Naisleijonat voitti pronssia – näin pelaavat nuoremmat kiekkoilijatytöt

Kuva 10

LASTEN TIEDEKYSYMYKSET

Kuinka lähelle ihminen voi mennä aurinkoa ennen kuin hän sulaa? – Tähtitieteilijä vastaa

Kuva 11

LIITE 4 Tutkimuslupa-anomus rehtorille

Rebekka Katko

Sähköposti, puhelinnumero

13.2.2018

Rehtorin nimi

Koulun nimi

LUPA-ANOMUS

Opiskelen Jyväskylän yliopiston kieli- ja viestintätieteiden laitoksella journalistiikkaa ja teen pro gradua lasten uutisista.

Opinnäytetyöni tavoitteena on tutkia lasten kokemuksia ja näkemyksiä Helsingin Sanomien Lasten uutisista, joiden kohderyhmään kuuluvat 7–12-vuotiaat koululaiset.

Anon teiltä lupaa haastatella X koulun X-luokan ja yhden 1.-luokan lapsia tutkimustani varten. Olen saanut tutkimukselle suullisesti luvan luokan X opettajalta XX:ltä.

Haastateltaviksi tarvitsisin noin 5 oppilasta 6.-luokalta ja noin 5 oppilasta 1.-luokalta. Lapset haastatellaan yksitellen, ja yksi haastattelu kestää noin 20–30 minuuttia. Haastattelut on tarkoitus toteuttaa maaliskuussa viikolla 11.

Käsittelen haastatteluaineistoa ja tutkimuksen tuloksia luottamuksellisesti. Tutkittavien anonymiteetti on turvattu ja pyydän heiltä ja heidän vanhemmiltaan erikseen suostumuksen tutkimukseen osallistumiseen.

Halutessanne voitte olla yhteydessä minuun tai työni ohjaajaan Turo Uskaliin (sähköposti).

Annan mielelläni lisätietoja tutkimuksesta.

Ystävällisin terveisin,

Rebekka Katko

Journalistiikan maisteriopiskelija

Jyväskylän yliopisto

Sähköposti

Puhelinnumero

LIITE 5 Tutkimuslupa-anomus 1.- ja 6.-luokkalaisten lasten vanhemmille

Hyvä X koulun X-luokkaa käyvän lapsen vanhempi,

Opiskelen Jyväskylän yliopiston kieli- ja viestintätieteiden laitoksella journalistiikkaa ja teen pro gradu -opinnäytetyötä lasten uutisista.

Opinnäytetyöni tavoitteena on tutkia lasten kokemuksia ja näkemyksiä Helsingin Sanomien Lasten uutisista, joiden kohderyhmään kuuluvat 7–12-vuotiaat koululaiset. Tutkimustani varten aion haastatella 1.- ja 6.-luokkalaista oppilaita, jotka ovat seuranneet koulussa Lasten Uutisia sekä lapsia, jotka ovat osallistuneet Lasten uutisten tekemiseen.

Anon teiltä lupaa haastatella X koulua käyvää lastanne opinnäytetyötäni varten. Pyydän lupaa siihen, että lapsenne saa osallistua tutkimushaastatteluun ja lapsen sanomisia voidaan julkaista tutkimusaineistosta tehtävässä raportissa. Tutkittavien lasten nimiä tai henkilötietoja ei julkaista raportissa. Siihen voi tulla lainauksia tutkittavien sanomisista. Ne ovat kuitenkin nimettömiä ja niistä poistetaan vihjeet henkilöllisyydestä.

Haastattelut toteutetaan maaliskuussa viikolla 11. Lapset haastatellaan yksitellen, ja yksi haastattelu kestää noin 20–30 minuuttia.

Pyydän myös lupaa tallentaa haastattelut äänettömällä. Tutkimusaineisto säilytetään luottamuksellisesti tietosuojalainsäädännön mukaisesti. Sitä ei tule tutkijan lisäksi näkemään muut kuin työn ohjaaja ja tarkastaja. Aineisto hävitetään asianmukaisesti tutkimusraportin valmistuttua. Tutkimukseen osallistuvilla henkilöillä on oikeus jäädä tutkimuksesta pois milloin tahansa.

Annan mielelläni tutkimuksesta lisätietoja. Ystävällisin terveisin,

Rebekka Katko Journalistiikan maisteriopiskelija/ Jyväskylän yliopisto, sähköposti, puhelinnumero.

Tutkimuksen ohjaaja: Turo Uskali Yliopistotutkija / Jyväskylän yliopisto, sähköposti, puhelinnumero.

Palauta tämä allekirjoitettuna tutkijalle, mikäli annat suostumuksen lapsesi haastatteluun:

Myönnän luvan lapseni _____ haastatteluun Rebekka Katkon lasten uutisia koskevaa pro gradu -työtä varten.

Päivämäärä ja paikka _____

Vanhemman allekirjoitus ja
nimenselvennys _____

LIITE 6 Tutkimuslupa-anomus koululaistoimittajien vanhemmille

Hyvä Lasten uutisiin osallistuneen koululaisen vanhempi,

Opiskelen Jyväskylän yliopiston kieli- ja viestintätieteiden laitoksella journalistiikkaa ja teen pro gradu -opinnäytetyötä lasten uutisista.

Opinnäytetyöni tavoitteena on tutkia lasten kokemuksia ja näkemyksiä Helsingin Sanomien Lasten uutisista, joiden kohderyhmään kuuluvat alakouluikäiset lapset. Tutkimusta varten etsin haastateltavaksi 7–13-vuotiaita lapsia, jotka ovat osallistuneet Lasten uutisten tekemiseen.

Anonkin teiltä lupaa haastatella teidän lastanne opinnäytetyötäni varten. Pyydän lupaa siihen, että lapsenne saa osallistua tutkimushaastatteluun ja lapsen sanomisia voidaan julkaista tutkimusaineistosta tehtävässä raportissa. Tutkittavien lasten nimiä tai henkilötietoja ei julkaista raportissa. Siihen voi tulla lainauksia tutkittavien sanomisista. Ne ovat kuitenkin nimettömiä ja niistä poistetaan vihjeet henkilöllisyydestä.

Haastattelut toteutetaan Helsingissä erikseen sovittavana ajankohtana maaliskuussa viikolla 13. Lapset haastatellaan yksitellen, ja yksi haastattelu kestää noin 45 minuuttia.

Pyydän myös lupaa tallentaa haastattelut äänettömällä. Tutkimusaineisto säilytetään luottamuksellisesti tietosuojalainsäädännön mukaisesti. Sitä ei tule tutkijan lisäksi näkemään muut kuin työn ohjaaja ja tarkastaja. Aineisto hävitetään asianmukaisesti tutkimusraportin valmistuttua. Tutkimukseen osallistuvilla henkilöillä on oikeus jäädä tutkimuksesta pois milloin tahansa.

Annan mielelläni tutkimuksesta lisätietoja. Ystävällisin terveisin,

Rebekka Katko Journalistiikan maisteriopiskelija/ Jyväskylän yliopisto, sähköposti, puhelinnumero.

Tutkimuksen ohjaaja: Turo Uskali Yliopistotutkija / Jyväskylän yliopisto, sähköposti, puhelinnumero.

Palauta tämä allekirjoitettuna tutkijalle, mikäli annat suostumuksen lapsesi haastatteluun:

Myönnän luvan lapseni _____ haastatteluun Rebekka Katkon lasten uutisia koskevaa pro gradu -työtä varten.

Päivämäärä ja paikka _____

Vanhemman allekirjoitus ja nimenselvennys _____